

*Megvalósítási terv a Tisza-völgyi árapasztó rendszer (ártér-reaktiválás szabályozott vízkivezetéssel) I. ütemére
valamint
a kapcsolódó kistérségekben az életfeltételeket javító földhasználati és fejlesztési program*

A Tiszafüredi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja

HELYZETFELTÁRÁS – KONCEPCIÓ – OPERATÍV PROGRAM

*VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32.*

*MTA RKK ATI
5000 Szolnok, Kossuth u. 12/a.*

*VIZITERV Consult Kft.
1149 Budapest, Kövér Lajos u. 13.*

Budapest, 2005. augusztus

A Tiszafüredi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja

Helyzetfeltárás – koncepció – operatív program

A munka az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság szerződése keretében a Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium szakmai irányításával készült a VÁTI Kht. Térségi Tervezési Irodáján

MTRFH témafelelőse:	Csóka Judit
Kistérségi kapcsolattartó:	Hegedűs Andrea
VÁTI Kht. témafelelőse:	Lányiné Fogarasi Kornélia
MTA RKK ATI témafelelőse:	Szoboszlai Zsolt
VÁTI Kht. szakértői:	Czene Zsolt Dálnokiné Devecseri Anikó Fragóné Huszár Szilvia Földesi Petra Göncz Annamária Jordán Klára Majorné Vén Mariann Sain Mátyás Sárdi Anna Staub Ferenc Vass Gábor Vaszócsik Vilja
MTA RKK ATI szakértői:	Szarvák Tibor T. Hargitai Judit
BOKARTISZ Kht. szakértői:	Molnár Géza Gál Tamás
ELTE TTK szakértők:	Nemes Nagy József Kiss János Péter Lőcsei Hajnalka
MTA TAKI szakértő:	Szabó József
Irodavezető:	Göncz Annamária
Vezérigazgató:	Csanádi Ágnes

Ez a dokumentáció a VÁTI Kht. szellemi terméke. A hozzá kötődő – szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben meghatározott – vagyoni jogok a VÁTI Kht-t illetik.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	5
II. Helyzetelemzés.....	8
II.1. Kapcsolódási pontok.....	8
II.1.1. A Tisza mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja	8
II.1.2. Tisza-füredi kistérség agrárstruktúra és vidékfejlesztési programja.....	11
II.1.3. A Tisza-füredi kistérség Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjaival harmonizáló gazdaságfejlesztési programja	12
II.2. Társadalom.....	15
II.2.1. Településrendszer	15
II.2.2. Demográfiai helyzet.....	15
II.2.3. Foglalkoztatás, munkanélküliség	16
II.2.4. Oktatás, képzés	18
II.2.5. Kultúra, civil szervezetek, települési megtartóerő	19
II.2.6. Szociális és egészségügyi jellemzők	20
II.2.7. Információs társadalom.....	21
II.3. A tájhasználat természeti és gazdasági összefüggései.....	23
II.3.1. Természeti adottságok	23
II.3.2. Természetvédelem, ökológiai hálózat.....	25
II.3.3. Vízhasználat.....	26
II.3.3.1. Árvíz elleni védekezés	26
II.3.3.2. Belvíz elleni védekezés	27
II.3.3.3. Aszály elleni védekezés	28
II.3.3.4. A VTT árvízvédelmi feladatai és vízpótlási, tájgazdálkodási, vidékfejlesztési lehetőségei.....	29
II.3.3.5. Ásványvíz-hévíz hasznosítás.....	30
II.3.4. Területhasználat	30
II.3.5. Környezeti állapot.....	31
II.3.5.1. Vizek	31
II.3.5.2. Levegő.....	32
II.3.5.3. Talaj	32
II.3.6. Összegzés: A tájhasználat értékelése és természeti, gazdasági összefüggései	33
II.4. Gazdasági bázis.....	35
II.4.1. Gazdasági ágak, gazdálkodás.....	35
II.4.1.1. Agrárstruktúra	35
II.4.1.3. Ipar	39
II.4.1.4. Kereskedelem, szolgáltatás	39
II.4.1.5. Turizmus, idegenforgalom	39
II.4.2. Vállalkozási szerkezet.....	44
II.4.3. Összegzés: Relatív pozícióváltozás, gazdasági-társadalmi összefüggések és fejlődési tendenciák ..	45
II.5. Infrastruktúra.....	47
II.5.1. Térségi közlekedési kapcsolatok, elérhetőség.....	48
II.5.1.1. Nagytérségi elérhetőség	48
II.5.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok.....	49
II. 5.2. Települési infrastruktúra	50
II.5.2.1. Épített környezeti adottságok	50
II.5.2.2. Lakásállomány	51
II.5.2.3. Ivóvízellátás	51
II.5.2.4. Szennyvízkezelés	51
II.5.2.5. Energiagazdálkodás.....	52
II.5.2.6. Hulladékgazdálkodás	52
II.6. Intézményrendszer.....	54
III. Konceptió.....	55

III.1. SWOT-analízis.....	55
III.2. Célpiramis	58
III.3. Jövőkép.....	59
III.4. A megvalósítást segítő intézményrendszer	60
III.5. Társadalmi, gazdasági, környezeti hatás.....	61
III.6. Negatív forgatókönyv	63
III. 7. Prioritások és az intézkedések közötti kapcsolat.....	65
IV. Operatív program	66
IV.1. Élhető, vonzó környezet kialakítása.....	68
IV.1.1. Az életkörülmények javítását szolgáló infrastruktúra kialakítása	68
IV.1.2. A természeti környezet megőrzése és javítása.....	79
IV.2. Társadalmi kötődés, együttműködés, népességmegtartás erősítése	86
IV.2.1. Az összetartozás és egymásra utaltság tudatosítása.....	86
IV.2.2. Közösség fejlesztés.....	90
IV.2.3. Humán fejlesztés	97
IV.3. Sokszínű, fenntartható gazdasági struktúra kialakítása és fejlesztése	109
IV.3.1. Helyi tradíciókon alapuló, mozaikos tájgazdálkodás kialakítása	109
IV.3.2. Térségi adottságok alkalmazkodó, sokszínű turisztikai struktúra fejlesztése	116
IV.3.3. Vállalkozásfejlesztés és gazdasági diverzifikáció	125
IV.4. Összefoglaló táblázatok.....	131
V. Mellékletek.....	141
V.1. Táblázatos mellékletek.....	141
V.2. Térképi mellékletek.....	141
V.3. Felhasznált irodalom.....	142

I. Bevezetés

Jelen tervezési dokumentum a Tiszafüredi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási program helyzetfeltárása, koncepciója és programja.

A program tervezése, illetve későbbi megvalósítása lefedi a 244/2003. (XII.18.) Kormányrendeletben meghatározott új KSH besorolásnak megfelelően a Tiszafüredi kistérség teljes területét, amely az alábbi településeket foglalja magába: Abádszalók, Kunhegyes, Nagyiván, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszafüred, Tiszagyenda, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaroff, Tiszaszentimre, Tomajmonostora, Tiszaszőlős. A teljes közigazgatási területre kiterjedő tervezési terület elhelyezkedését a mellékelt térkép mutatja.

(1. térkép: A kistérség elhelyezkedése)

A munka a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (a továbbiakban VTT) II. – árvíztározókkal foglalkozó – tendere keretében készül, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főigazgatóság megbízásából, a Magyar Terület és Regionális Fejlesztési Hivatal szakmai felügyeletével¹.

Célja, hogy a kistérségi és a VTT-hez kapcsolódó fejlesztéseket harmonizálja, ezen belül segítse elő, hogy:

- az árvízvédelmi fejlesztések által megnyíló térségi fejlesztési lehetőségekkel a - változásokat az egész ártér 1,8 millió lakosa érdekében befogadó - kistérség élni tudjon,
- a kistérségi fejlesztési érdekek, szándékok, projektjavaslatok mind teljesebben érvényesüljenek a VTT kiemelt kormányzati kezelése révén a 2007-2013-as ciklusra készülő Európa Tervben,
- a kistérség az eddiginél nagyobb segítségre számíthasson:
 - fejlesztési elképzeléseinek új nézőpontból való átgondolására és
 - jelentősebb hazai és EU támogatásra, bővebb kapcsolódási lehetőségre.

A Tisza mente fejlődése szempontjából meghatározó körülmény a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program közérdekűségéről és megvalósításáról szóló 2004. évi LXVII. törvény, amely meghatározza a VTT keretében elvégzendő feladatokat, az eljárás elveit, a földhasználati változásokat, és az árvízi beavatkozások ellentételezésének rendjét.

A Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését célzó VTT a Kormány kiemelt feladatai között szerepel. A Kormány a célok megfogalmazásával egyértelművé tette, hogy az árvízvédelmi funkció teljesítésén túl központi kérdésként kívánja kezelni a területen élő népesség életkörülményeinek javítását, a terület népességmegtartó képességének növelését, és a gazdálkodás feltételeinek biztosítását a VTT-hez kapcsolódó támogatási rendszerek kialakításával.

¹ A Tiszafüredi kistérségi program a VTT első ütemében tervezett árvíztározókat (Cigánd-Tiszaakarád, Szamos-Krasznaköz, Tiszaroff, Nagykőrű, Hany-Tiszasüly, Nagykunság) és hullámtéri beavatkozásokat befogadó 13 kistérségre készülő sorozat része. A kistérségi program készítésére jelen esetben a Tiszagyenda, Tiszaroff, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes települések területén kijelölt Tiszaroffi és Nagykunsági árvíztározók által kerül sor.

Ennek megfelelően a 1107/2003. (XI.5.) Kormányhatározat előírása szerint 2004-ben egyeztetésre került és elkészült - az egész ártérre vonatkozó - Tisza-menti integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási program, amely Kormány elé terjesztésre vár. E program teljes egészében tartalmazza a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program I. ütemének feladatait, azaz a Kormány által 2003. novemberben deklarált 130 milliárdos, komplex árvízvédelmi és (az árvízvédelmi beavatkozásokat befogadó településkörre vonatkozó) infrastrukturális, valamint tájgazdálkodási feladatokat tartalmazó VTT programot.

A tét a lakosság biztonsága, megélhetése, életminősége és az ártér működőképessége. A Tisza problematika integrált kezelésére azért van szükség, mert a térség legégetőbb biztonsági és megélhetési, leszakadási problémáinak gyökerei közösek, alapvetően a víz- és földhasználathoz, valamint az ágazati kezelési politikákhoz kötődnek. A tünetek: árvíz-, belvíz- és aszálykárok, éghajlatváltozás, elszivatagosodás, negatív vízháztartás, stratégiai vízkészletek mennyiségi és minőségi veszélyeztetettsége, illetve ezekkel összefüggésben talajminőség, termékenység, a föld- és vízhasználat határfoka, végül a gyengülő – megszűnő gazdasági szerep és perspektívatlanság.

E problémák – veszélyeztető, figyelmen kívül nem hagyható mértékük és összefüggő jellegük miatt – az egész ártér jövője, fejlődése, illetve leszakadása szempontjából meghatározóak. A közös gyökerek következtében megoldás csak integrált lehet, az érintettek részvételével, összehangolt kormányzati, térségi és interdiszciplináris munkával kialakítva, a természeti és társadalmi, gazdasági együttműködésben megtalált rendezőelv alapján.

A Tisza mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja egyidőben és együttműködésben készült az árvízvédelmi és területrendezési tervezéssel. Ez az elmúlt tíz évben kialakult tervezési gyakorlaton túllépve lehetővé tette – és jelen kistérségi munkát is segíti –, hogy az intézkedések, támogatható tevékenységek háttér számításai konkrét adatokkal, illetve részben műszaki tervekkel alátámasztottak legyenek.

A kistérségi tervezési dokumentumok kidolgozásának jogszabályi háttérét a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 18/1998. (VI.25.) KTM rendelet, valamint azok egyeztetésének és elfogadásának rendjéről szóló 184/1996. (XII.11.) Kormányrendelet előírásai képezik.

A Tiszafüredi kistérségre most készülő integrált program elsődleges feladata, hogy a 2007–2013-as ciklus Nemzeti Fejlesztési Tervébe beépítendő Tisza-térségi fejlesztési elképzeléseket kistérségi szinten és projekt mélységben pontosítsa, hogy realitássá válhassanak és összeadódhassanak a kistérségi integrált programok előirányzatai, tervezett költségei, ami által működőképessé, eredményessé és fenntarthatóvá válhatnak a következőkben kibontásra kerülő operatív programok.

A kistérségi integrált program olyan stratégiai és operatív programokat fogalmaz meg, amelyekben a kistérségi társulás, illetve munkaszervezete kezdeményező, koordináló, illetve partnerségi szerepet vállal.

A programkészítés során alkalmazott módszerek között a dokumentumelemzés, a KSH hivatalos adatbázisainak elemzése, az interjúkészítés (interjúalanyok listáját mellékletben közöljük), a kérdőíves felmérés és a workshopok szerepeltek.

A tervezési dokumentum helyzetelemzésből és koncepcióból, valamint operatív programból áll. Míg a koncepció közép- és hosszú távon mutat irányt, körvonalaz kereteket a kistérség lakossága, vállalkozásai, intézményei, befektetői stb. számára, addig az operatív program időtávja rövid-, illetve középtáv, a 2005-2006, valamint a 2007-2013 közötti éveket öleli fel. Az operatív programok megfogalmazásánál a párhuzamosságok kerülése és a folyamatban lévő projektek kiegészítése a cél.

A tervezés középpontjában – hasonlóan az integrált Tisza programhoz – a következő célok megvalósításának segítése áll:

- a természet, társadalom és gazdaság harmonikus együttműködése,
- az árterek rehabilitációja, a folyó és táj egészséges rendszerműködésének helyreállítása, beleértve a tartamos földhasználatot és vízkészlet-gazdálkodást,
- a lakosság megélhetését szolgáló diverzifikált és a magas multiplikációjú vidékgazdaság kialakítása, beleértve
- a sajátos agrár, helyi ipari-, idegenforgalmi és szolgáltatási struktúra megteremtését, és megalapozva ezt,
 - a periférikus helyzetből adódó hátrányok leküzdésével,
 - a tradíciók kiterjesztésével, a helyhez kötődő identitástudat erősítésével,
 - a képzettségi szint növelésével és
 - a foglalkoztatási helyzet javításával, valamint
 - a hálózatok és a külső belső együttműködések, illetve
 - a környezetbarát fejlesztések ösztönzésével és
 - a szubszidiaritás elvének kiteljesítésével.

A program speciális, a VTT árvízi beavatkozásaival összefüggő lehetőségként megjelenő új eleme az ártér reaktiválása, az ökológiai és a vízrendszer rehabilitálása. Ez egy - a táji adottságokra épülő - az egészséges és mozaikos tájszerkezet helyreállítását és fenntartását szolgálja, amely a tájgazdálkodási rendszer kiépítésével, adottságokhoz alkalmazkodásával sokszínűbb és jobb megélhetési lehetőséget kínál a térség lakói számára.

II. Helyzetelemzés

A Tiszafüredi kistérség integrált programjának helyzetelemzése (előkészítő fázis) a területi egység fejlesztésére ható tényezők rendszerezését, azok értékelését tartalmazza.

II.1. Kapcsolódási pontok

A területi egységre ható külső tényezők áttekintése kapcsán a Tisza mente integrált programjában illetve két kistérségi szintű fejlesztési dokumentumban felvázolt fejlődési irányokat mutatjuk be.

II.1.1. A Tisza mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja

A Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló programról szóló 1170/2003. (XI.5.) Kormányhatározat 2. pontja alapján készült el a Tisza mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja. A program tervezési területe a teljes tiszai ártér minden településére kiterjed. A 445 település lakosainak száma 1 millió 754 ezer fő (az ország népességének 17%-a), területe az ország egynegyede, 2.272,5 ezer hektár, 4 régiót, 9 megyét és 51 - köztük a Tiszafüredi - statisztikai kistérséget érint.

A Tisza mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja az árvízvédelmi fejlesztések mellett a természeti- és épített környezet védelmére, az infrastruktúra, az ipar, a mezőgazdaság és a humán tényezők egyidejű és egymásra vonatkoztatott fejlesztésére tesz javaslatot úgy, hogy egy tudatos jövőkép megvalósítása érdekében integrálja e tényezőket, kezeli a városok és a vidéki térségek, falvak eltérő fejlesztési igényeit. A jövőkép értelmében a Tisza mente legfőbb küldetése, hogy *az együttműködés térségévé váljon*, ahol megvalósul a fenntartható terület- és vidékfejlesztés, amely

- a természeti örökség megóvását, működésének elősegítését tekinti alapnak,
- a hagyományokon, identitástudaton, a társadalmi örökség ismeretén alapul,
- a működésének elősegítésére, fokozatosságra int, szerves fejlődést javasol és lassúbb ütemű fejlődést ígér,
- a periférikus helyzet leküzdését szolgálja,
- integrált.

Az árvízvédelmi, tájhasználati és területfejlesztési szempontból paradigmaváltó program elveivel való összhang megteremtése, valamint a programokhoz, projektekhez való csatlakozás lehetőségének biztosítása elengedhetetlenül fontos a VTT árvízi beavatkozásait szolgáló kistérségek, így a Tiszafüredi kistérség számára is.

Célpiramis

JÖVŐKÉP

Az együttműködés térsége

ÁTFOGÓ CÉLOK

A Kárpát-medence természeti rendszerével együttműködő, társadalmilag is hatékony gazdálkodási struktúra kialakítása
A térség népességmegtartó képességét javító, a létbiztonságot garantáló, kiegyenlített és fenntartható társadalmi feltételrendszer biztosítása

PRIORITÁSOK

I. Vízkezelés gazdálkodáson alapuló fenntartható táji rendszerek kialakítása	II. Hagyományokon és innováción alapuló képzési és foglalkoztatási lehetőségek hálózatokra támaszkodó fejlesztése	III. A periferikus helyzet leküzdése	IV. A Tisza ökológiai rendszeréhez és társadalmához alkalmazkodó gazdasági struktúra létrehozása	V. A térségi fejlesztési folyamatok demokratizálása és hatékonyágának növelése
---	---	---	---	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.1. Ártéri tájrehabilitáció</i>	<i>II.1. Hálózatok fejlesztése</i>	<i>III.1. Belső-külső közlekedési kapcsolatok javítása</i>	<i>IV.1. Magas multiplikációjú vidékgazdaság kialakítása</i>	<i>V.1 Partnerségi szervezetek megerősítése</i>
---	--	--	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.1.1. Természetközeli, diverz, mozaikos tájszerkezet kialakítása a mélyfekésű területeken, az ártéri vízrendszer rehabilitálására alapozva I.1.2. Természetközeli tájrészek fenntartása és növelése erdősítéssel, gyepesítéssel, az erdők természeti funkciójának visszaállítása, erdőstratégia kidolgozása I.1.3. Degradációra érzékeny talajokon földhasználat váltás	II.1.1. Civil hálózatok fejlesztése II.1.2. Innovációs kapacitások erősítése II.1.3. A szolgáltatások, valamint az alap- és szakellátások biztosításával a kistelepülések megtartó képességének fokozása	III.1.1. A térség külső elérhetőségének javítása a nemzetközi közlekedési folyosók kiépítésével III.1.2. A Tisza turisztikai és személyhajózási lehetőségeinek megteremtése a kapcsolódó infrastruktúra háttérével együtt III.1.3. A térség belső kapcsolatainak javítása a vasúthálózatok korszerűsítésével és működtetésével III.1.4. A térség belső kapcsolatainak javítása a főúthálózat, alsórendű közúthálózat, kerékpárutak és a folyami átkelések bővítésével, fejlesztésével	IV.1.1. Egyedi arculatú tradicionális vidékipar és környezetvédelmi ipar kialakítása IV.1.2. A rurális tradíciókon és adottságokon alapuló, a piaci feltételekhez is alkalmazkodó speciális termékek előállítás IV.1.3. Meglévő ipari centrumok EU-s normáknak megfelelő fejlesztése és részvállalása a térségi munkamegosztásban IV.1.4. A mezőgazdaság jövedelmezőségének növelése, gazdasági munkamegosztás az EU-s vidékfejlesztési források bevonásával	V.1.1. A szükséges horizontális szerveződések létrehozása a térségi együttműködésekkel V.1.2. A Tisza-menti terület- és vidékfejlesztési, környezetgazdálkodási szervezetek szövetségeinek létrehozása V.1.3. A térségi partnerségi szervezetek és szövetségek ágazati szereplőkkel való megerősítése
---	---	---	--	--

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.2 Vízészlet gazdálkodás</i>	<i>II.2.. Hagyományalapú innovációk ösztönzése</i>	<i>III.2 Tercier és kvaterner hálózatok fejlesztése</i>	<i>IV.2. Széles körű adottságokhoz alkalmazkodó diverzifikált mezőgazdaság kialakítása</i>	<i>V.2. Térségi tervezési folyamatok társadalmasítása</i>
--------------------------------------	--	---	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.2.1. Stratégiai vízkészletek minőségi és mennyiségi megőrzése és bővítése I.2.2. Ártéri vízrendszer rehabilitáció, vízviszatarítás, a vízjárás szélsőségeinek csökkentése I.2.3. Árvízvédelmi beavatkozások (Vásárhelyi-terv Továbbfejlesztésének árvízvédelmi feladatai, fővédvonalak,)	II.2.1. Szerepek, tradíciók kiterjesztése, integrálása a mindennapok világába II.2.2. Lokális, Tisza és Alföld tudat erősítése II.2.3. A rurális tradíciók és az identitás erősítésével a kistelepülések kiüresedésének, „gettósodásának” mérséklése II.2.4. Sikeres modellek, példaértékű teljesítmények támogatása	III.2.1. Minőségi szolgáltató rendszer létrehozása III.2.2. Gazdasági szereplők és tudáscentrumok közös információs hálózatának kialakítása III.2.3. A logisztikai és kereskedelmi szerepek erősítése a szolgáltatások minőségi és mennyiségi fejlesztésével III.2.4. Informatikai ellátottság kiegyenlített fejlesztése	IV.2.1. A változó adottságoknak megfelelő területhasználat kialakítása az agrár–környezetgazdálkodási program alapján IV.2.2. Ökológiai gazdálkodás és az alacsony ráfordítás igényű gazdálkodás kialakítása, módszereinek elterjesztése IV.2.3. A vízkivezetésen alapuló ártéri tájgazdálkodás	V.2.1. Az országos, az ágazati és területi tervek készítésekor, felülvizsgálatok az érdekharmónizáló, érdekérvényesítő szervek szerepének hangsúlyosabbá tétele V.2.2. A Tisza-mente integrált programjának társadalmasítása és megvalósítása térségi támogatással V.2.3. Az intézmények felkészültségének fokozása, amellyel javul a térség abszorpciós képessége
---	--	--	--	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.3. Környezetbarát infrastruktúra rendszerek kialakítása</i>	<i>II.3. Képzési potenciálok növelése, foglalkoztatási helyzet javítása</i>		<i>IV.3. Térség adottságaihoz alkalmazkodó sajátos idegenforgalmi struktúra kialakítása</i>	
--	---	--	---	--

INTÉZKEDÉSEK

I.3.1. Decentralizált megújuló energiagazdálkodási önfenntartó rendszerek kiépítése I.3.2. Közműoltó zárása és az alternatív szennyvíztisztító programok bevezetése a kis lélekszámú településeken I.3.3. Jól kidolgozott hulladékgazdálkodási tervekre épülő programok elindítása	II.3.1. A hátrányos helyzetű munkaerő foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése II.3.2. A digitális informatikai elérhetőségi hátrányok csökkentésével a foglalkoztatás új típusú formáinak elterjesztése II.3.3. Az általános és a speciális képzettségi szint emelése II.3.4. A felsőoktatási hozzáférést akadályozó tényezők mérséklése		IV.3.1. Együttműködésen alapuló, a turisztikai arculattal harmonizáló termécsomagok kialakítása IV.3.2. Az idegenforgalmi infrastruktúra kiépítése IV.3.3. Szelid- és ökoturizmus fejlesztése	
---	--	--	--	--

II.1.2. Tiszafüredi kistérség agrárstruktúra és vidékfejlesztési programja

A kistérség fejlesztési dokumentumainak illeszkedniük kell a magasabb területi szintű fejlesztési dokumentumokhoz, illetve törekedniük szükséges arra, hogy a helyben jelentkező fejlesztési igények beépülhessenek a magasabb területi szintű elképzelésekbe is. Tehát érvényesülnie kell a felülről-alulra és az alulról-felülre való építkezés követelményének. A szintézis megteremtése érdekében keressük az összhangot a Tisza mente és a kistérség integrált programja között. Ennek első lépéseit megtettük az előző fejezetben.

A következőkben arra teszünk kísérletet, hogy a kistérségi szinten elkészült és elfogadott programok és a most készülő integrált program között keressük a kapcsolódási pontokat. A kistérséget érintő korábbi SAPARD program 2004-ben felülvizsgálatra került. A program időtávja rövid, a 2004-2006. éveket öleli át. A program felépítése a következő struktúrát követi: prioritás/alprogram/intézkedés csoport.

1.PRIORITÁS Komplex infrastrukturális fejlesztések megvalósítása

1.Alprogram A közlekedés feltételeinek javítása

1.1.Intézkedési csoport Összekötő, feltáró utak építése, javítása

1.2.Intézkedési csoport Kerékpáros útvonalak kijelölése, építése

2.Alprogram Környezetvédelmet szolgáló infrastruktúra kiépítése

2.1.Intézkedési csoport A szennyvízcsatorna hálózat teljes kiépítése

3.Alprogram Információs és kommunikációs technológiai fejlesztés

3.1.Intézkedési csoport Információs hálózati rendszerek kialakítása és fejlesztése

4.Alprogram Vízgazdálkodás és vízvédelem

4.1.Intézkedési csoport Belvízelvezető rendszerek felújítása

2.PRIORITÁS A gazdasági diverzifikáció megteremtése

5.Alprogram A mezőgazdaság versenyképességének erősítése

5.1.Intézkedési csoport Termelői és értékesítői szervezetek létrehozása

5.2.Intézkedési csoport Földnyilvántartási rendszerek aktualizálása

5.3.Intézkedési csoport A mezőgazdasági földhasználati rendszer és a termelési szerkezet átalakítása

5.4.Intézkedési csoport Mezőgazdasági technológiai fejlesztés

5.5.Intézkedési csoport Termásvíz felhasználása üvegházi zöldségtermesztésre

5.6.Intézkedési csoport Feldolgozó kapacitások létesítése

5.7.Intézkedési csoport Hűtő- és tárolókapacitások létesítése

6.Alprogram Az idegenforgalom, mint alternatív jövedelemszerzési lehetőség

6.1.Intézkedési csoport A turizmus intézményi, szerkezeti, szolgáltatási rendszerének bővítése, fejlesztése

6.2.Intézkedési csoport Kistérség-specifikus turisztikai fejlesztések megvalósítása

3.PRIORITÁS Tájfenntartást szolgáló termelési módszerek elterjesztése

7.Alprogram Természeti erőforrások racionális hasznosítása és megújítása

7.1.Intézkedési csoport Alacsony termelőképességű területek kivonása az intenzív termelésből és alternatív hasznosításuk

7.2.Intézkedési csoport Biogazdálkodási módszerek bevezetése és elterjesztése

4.PRIORITÁS A kistérség tárgyi és szellemi örökségének megőrzése

8.Alprogram Táji- és kulturális örökség védelme

8.1.Intézkedési csoport Műemlék és műemlék-jellegű épületek védelme és felújítása

8.2.Intézkedési csoport Települési zöldfelületek felújítása

8.3.Intézkedési csoport Településkörnyéki táj rendezése, rekultiváció

5.PRIORITÁS Humán erőforrás fejlesztése

9.Alprogram A kistérség gazdasági fejlesztését megalapozó képzések megvalósítása

9.1.Intézkedési csoport Az új fejlesztési irányokat megalapozó oktatási, képzési programok indítása

9.2.Intézkedési csoport Kistérségi tanácsadó iroda létrehozása (Regionális Információs Innovációs Iroda)

9.3.Intézkedési csoport Cigány kisebbségi programok / képzések

10.Alprogram Humán egészségügyi intézkedések

10.1.Intézkedési csoport Gyermek- és idősgondozás feltételeinek javítása

10.2.Intézkedési csoport Egészségügyi szűrések bevezetése

II.1.3. A Tiszafüredi kistérség Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjaival harmonizáló gazdaságfejlesztési programja

A gazdaságfejlesztési program szerint a kistérség jövőképe a következő:

A többközpontúság, a nyitottság és a kiegyensúlyozottság térsége

Többközpontú,

mert kialakítja a többelemű, komplementer (egymás lehetőségeit segítő) városhálózatot, új kapcsolatokat épít ki a városi és a falusi települések között.

Nyitott,

mert fontosnak tartja a partnerség megteremtését, fogékony az újra, az innovációra, épít a belső adottságokra, nyit a kistérség határain túlra, elfogadja az esélyegyenlőség, a fenntartható fejlődés és az élethosszig tartó tanulás eszméjét, biztosítja az információáramlást, képes a többletforrások felvételére, vonzására, számít a helyi diplomások tudására, hisz a közösség erejében.

Kiegyensúlyozott,

mert fontosnak tartja az idegenforgalomban meglévő potenciálok bővítését, szorgalmazza az agrár-környezetvédelemmel összefüggő változások végbemenetelét a mezőgazdaságban, a munkahelyek biztosítása érdekében segíti a környezetbarát és a tradíciókon alapuló, ugyanakkor tudás- és információigényes iparágak meghonosítását, megteremti és hasznosítja a társadalmi fejlődés által kínált multiplikatív lehetőségeket.

Jövőkép

A többközpontúság, a nyitottság és a kiegyensúlyozottság térsége

ÁTFOGÓ CÉLOK

Társadalmilag stabilabb, gazdaságilag versenyképesebb, kapcsolataiban integratívabb kistérség megteremtése

PRIORITÁSOK

I. Meglévő és hiányzó gazdasági potenciálok fejlesztése	II. Infrastrukturális és info-kommunikációs hálózatok bővítése	III. Multiplikatív társadalom fejlesztések
--	---	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.1. Idegenforgalom meglévő potenciáljainak fejlesztése, új lehetőségek feltárása</i>	<i>II.1. Térségi és települési elérhetőségek javítása</i>	<i>III.1. Társadalmi kohézió fejlesztése, társadalmi kirekesztés csökkentése</i>
--	---	--

INTÉZKEDÉSEK

I.1.1. Termál-, wellness- és gyógy idegenforgalom fejlesztések I.1.2. Ökoturizmus fejlesztések I.1.3. Falusi turizmus kapacitásainak növelése I.1.4. Idegenforgalmi kiszolgáló létesítmények létrehozása, modernizálása I.1.5. Kulturális kínálat bővítése I.1.6. Településképp javítása	II.1.1. Összekötő utak hálózatának bővítése, rekonstrukciója, vasútfejlesztés II.1.2. Kerékpárút hálózat és a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése II.1.3. Vízi infrastruktúra fejlesztése	III.1.1. A civil szféra fokozottabb szerepvállalásának biztosítása, közösségfejlesztés III.1.2. Bérlet építési program III.1.3. Szociális program III.1.4. Cigánytelepek teljes körű felszámolása, rehabilitációja
---	---	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.2. A Tisza-völgy természetes adottságaira építő agrárfejlesztés</i>	<i>II.2. Vállalkozói és lakossági info-kommunikációs fejlesztések</i>	<i>III.2. Képzési színvonal növelése, szakképzési kínálat bővítése</i>
--	---	--

INTÉZKEDÉSEK

I.2.1. Erdőtelepítési programok I.2.2. Környezetgazdálkodás ösztönzése I.2.3. Feldolgozó kapacitások növelése	II.2.1. Információs társadalom fejlesztések II.2.2. Kistérségi kommunikáció megteremtése	III.2.1. Alsófokú oktatási struktúra fejlesztése III.2.3. Szakképzési kínálat bővítése
---	---	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.3 Integrált, tudásalapú, innovatív és tradíciókon alapuló vállalkozásfejlesztés</i>		<i>III.3. Egészség- és szociális fejlesztés</i>
--	--	---

INTÉZKEDÉSEK

I.3.1. Részvétel ágazati és horizontális beszállítói programokban I.3.2. Kunmadarasi Vállalkozási Övezet működésének ösztönzése I.3.3. Abszorpciós képesség fejlesztése I.3.4. Új ipari parkok létrehozásának kezdeményezése		III.3.1. Sportlétesítmények építése III.3.2. Egészségügyi ellátás fejlesztése III.3.3. A még hiányzó szociális intézmények megteremtése
---	--	---

A kistérségi programok esetében is hasonlóan fogunk eljárni, mint a Tisza mente integrált programjánál, azaz az operatív adatlapok mindegyikénél jelezzük a kapcsolódási pontokat.

II.2. Társadalom

A Tisza mente népességének jelentős része az ország legelmaradottabb, rendszerváltozásban is vesztes településeiben, kistérségeiben él. E vidéki népesség foglalkoztatási- és jövedelmi viszonyai, iskolai végzettsége, és ezen belül szakmai képzettsége is elmarad az országos átlagtól. Ugyancsak jelentős a lemaradás az egyetemmel, főiskolát végzettek és az érettségizettek számarányát tekintve. Az elvándorlások, a feltételhiányok, a közösségek fejletlensége miatt kevés a kreativitását - a térség érdekében - kibontakoztató ember. A helyzetelemzés következő, humán erőforrás fejezete a fenti megállapítások Tiszafüredi kistérségi vonatkozását mutatja be.

II.2.1. Településrendszer

Sajátos helyzete a kistérség településeinek, hogy bár sokuk jó adottságokkal és egy részük kiemelt státusszal, és az ehhez kapcsolt forrásokkal (Tisza-tó) rendelkezik idegenforgalom terén, mégsem csökken elmaradottsága. Az idegenforgalom dinamizáló hatását egyik település esetében sem érezni. Valószínűleg ez összefügghet azzal, hogy a befektetők jelentős része nem helybeli.

A Tiszafüredi kistérséghez 2003 óta Tiszafüred Tiszaszőlős településrészének önállósulásával 13 település tartozik, közülük 1984 óta Tiszafüred és 1989 óta Kunhegyes **újra** városi rangú. A községek közül csak kettő népességszáma nem éri el az 1000 főt, azaz a kistérség településhálózata is jellegzetesen alföldies.

A kistérségi központ, Tiszafüred, a vasútépítésnek köszönhetően vált piacközponttá. Az egykori járási székhely a tradicionális kisvárosok közé tartozik, a Tisza-tavi turizmus központja. Jelenlegi közel 13 ezres lélekszámával a kistérség népességének 30%-át képviseli. Fejlettségi mutatói alapján általában a városi rangsorok végére kerül, az elmaradott központok közé sorolják. Így nem meglepő, ha a térségen belüli gazdasági súlya sem kiemelkedő, a többi település nem sokkal marad el tőle a jövedelmek és a munkanélküliség tekintetében sem. Nem jelenik meg igazi térségi centrumként, még a szigetszerű kiemelkedés sem jellemzi.

Kunhegyes egykori kis mezőváros, ma elmosódott városi szerepkörrel bír csupán. A rendszerváltozás után megszűnt cukoripara, ami a város gyors hanyatlását idézte elő. Abádszalók nagyközség idegenforgalmáról nevezetes. E két település átlagosnál jobb helyzetű.

A kistérség egyetlen feltűnően rossz helyzetű települése a közel 3000 fős Tiszabura. A településen kimagasló a munkanélküliek aránya, a foglalkoztatottság is rendkívül alacsony, az egy lakosra jutó adóköteles jövedelem az országos átlag egyharmadát sem éri el. Elmaradottsága magyarázható a földrajzi helyzetével (távolabb fekszik a kistérség városaitól és a Tisza-tótól is, közlekedési árnyékhelyzetben van a kistérség peremén), és a magas roma lakosságárányával.

II.2.2. Demográfiai helyzet

A történeti népességelemzés alapján a kistérségi népességminimum 1870-ben rögzíthető, a maximumot 1949-ben érte el. 1960-tól csökkenő tendencia tapasztalható, amely majdnem eléri már az 1870-es szintet.

A települési maximumok zöme a kistérségi átlaggal megegyezően 1949-ben (4), illetve 1960-ban (5) vannak. Két ütemben indult meg a népesség csökkenése:

- I. ütemben 1949-ben 7 településen,
- II. ütemben 1960 után,

Ezt követően mindegyikben folytatódott, kivéve Tiszafüredet, de 1990 után ott is romlott a helyzet. Napjainkra csak Tiszabura nő (54 % cigánynépesség), illetve Tiszaderzs stagnál.

Érdekesség, hogy a településeknél maximum egy sem esik a rendszerváltás utáni évekre, viszont a települések fele népességminimumát ekkor érte el. Másik felük – ha nincsenek is a minimumon, de – szintén csökken. Egyértelműen és tendenciózusan leszakadó kistérség.

A kistérség lakossága a két népszámlálás között 4 %-kal (az országos érték duplájával) csökkent. A legnagyobb népességvesztést Tiszaroff és Tomajmonostora szenvedte el.

A kistérség egészére a természetes fogyás jellemző, és minimális mértékű elvándorlás. Ez utóbbinak legnagyobb értéke Abádszalókon tapasztalható, ami azért érdekes, mivel jelentős idegenforgalmi településről van szó. Tiszabura az egyetlen természetes szaporulattal jellemezhető település. Ez a bevándorlással együtt vezetett a vizsgált időszak (1990-2001) 17 %-os népességnövekedéséhez.

A kistérség korstruktúrája fiatal. Sok település van a kiegyenlítettség közelében. A legelöregedettebb település Tiszagyenda és Nagyiván, a legfiatalabb Tiszabura.

A demográfiai folyamatokat befolyásoló tényezők:

- A megye (megyeszékhelyhez viszonyított közlekedési kapcsolatai szempontjából) periférikus kistérsége,
- Teljes mértékben agrár-kistérség. Olyannyira, hogy két városa (Tiszafüred, Kunhegyes) is identitásavarral küzdő volt mezőváros. Tiszafüredet 1984-ben, Kunhegyest 1989-ben nyilvánították legutóbb várossá, mindkettő a rendszerváltás előtt csak telephely-jellegű ipara révén volt foglalkoztatási központ. A rendszerváltást követően iparukkal együtt szerepüket is elvesztették. Dinamizáló hatást így nem tudnak kifejteni környezetükre.
- Az agrártérségek népességét két hullámban érte negatív inspiráció: az egyik a kollektivizálás, ami a falusorvasztó településpolitikával karöltve fejtette ki népességcsökkentő hatását, majd a rendszerválást követően az alkalmazkodást és foglalkoztatást segítő agrárpolitika hiánya.

II.2.3. Foglalkoztatás, munkanélküliség

A családok körében „nincs meg az a tőke, hogy engedni tudjanak a távolabbi munkahelyek hívó szavának”. A munkaerő ezért (és a munka világában történt szocializáció következtében) kevésbé mobil a kistérségben. A Közép-Tiszavidéken jelentősebb munkahelyteremtő beruházás a kunhegyesi Videotonon (volt BHG) és a tiszafüredi hajógyáron kívül nem volt. A kisvállalkozási kezdeményezések a mezőgazdasági feldolgozóiparhoz, termelés-kiegészítéshez (olajtők, hagyma, méz) kapcsolódtak.

A kistérség SAPARD programjában 11 projekt szerepel, amelyek előzetes költségterve 168.930 ezer Ft. Az elképzelések többségének kulcseleme a XXI. században szükséges tudástípus megszerzésére, adaptációjára irányul. Az innovációs láncot a tervezők szerint a

kistérség két városában kell megindítani. Erre utal az, hogy a projektek zömét Kunhegyesen és Tiszafüreden próbálják megvalósítani.

A projektek közül 6 a gazdaság diverzifikációját segíti elő. Kiemelten kezeli a mezőgazdaság technológiai fejlesztését, valamint az idegenforgalmi szolgáltatások bővítését. Három projekt a születőben lévő információs társadalom megalapozását segíti az informatikai és kommunikációs infrastruktúra fejlesztésével, teleházak telepítésével. A tradíciókra, népi hagyományokra építő projekt mellett ki kell emelni a szakmai képzésszint emelésének programját.

A kilencvenes évek munkahelyteremtési beruházási típusai között fentiek mellett a varrodákat érdemes kiemelni. Az ilyen profilú, kevés beruházást, alacsony humán erőforrást igénylő üzemek a kilencvenes válság-évtizedben „jöttek-mentek” a térségben és így biztosítottak átmeneti munkahelyet a nőknek. A Gyedről, Gyesről visszatérő, illetve 40 évesnél idősebb nők számára nyújtott reintegrációs lehetőséget a térség néhány településén (Kunhegyes, Abádszalók, Tiszaszentimre) a szolnoki Esély Szociális Közalapítvány által vezetett program.

A gazdaság átstrukturálódása a térségben más ágazatoknak kevésbé, inkább az idegenforgalom fejlesztésének teremt lehetőségeket. A turisztikában rejlő kibontakozási utat már több koncepció is hangsúlyozta, mert a kiemelt kistérségi programok közé bekerült a Tisza-tó komplex hasznosítása is. A turizmus, a Tisza-tó fejlesztési irányai más területfejlesztési dokumentumban (Pl. rendezési tervek, Jász-Nagykun-Szolnok megye területfejlesztési stratégiája) is kiemelt témák.

Az idegenforgalom felerősödését jelentő folyamatok háttere az, hogy a települések - a természetközeli turizmus irányainak következtében - újra erőteljesen a Tisza felé fordultak.

Az idegenforgalom azonban újabb rétegződést is teremt: „a nagyon jó szakácsokat elviszik a Balatonra, illetve ebből következik, hogy a térségben sok (volt) az idegenforgalmi kényszervállalkozó”.

A Közép-Tiszavidék településein a jellemző működő ipari tevékenységek a feldolgozóipar, az élelmiszeripar és a könnyűipar területén találhatók.

A KSH különböző statisztikái és a reprezentatív lakossági felmérés adatai azt mutatják, hogy a XXI. században a munka világában és az életvilág különböző területein szükséges ismeretek, tudástípusok átvételének nincs meg a kistérségi háttere az iskolai végzettségben és a foglalkoztatási-társadalmi struktúrában. Ezt a folyamatot generálhatják a szórványosan már elindult kezdeményezések (SAPARD program és az idegenforgalomba - mint szolgáltatási ágazatba - való инвестиáció).

Mindezek azonban nem, vagy csak részben érinthetik a leszakadó társadalmi csoportokat, amelyek reintegrációjára célzottabb és képességeiknek jobban megfelelő foglalkoztatási-képzési programok szükségesek. A térségben interjúalanyaink szerint „nincsenek klasszikus foglalkoztatási programok. Csak a viszonylag rendszeres közmunka és a szociális földprogram nevezhető talán ilyennek”.

A munkanélküliségi ráta tekintetében a megye kistérségei között sokáig a Közép-Tiszavidék volt az első. Ma már mérséklődtek ezek a különbségek.

2004-ben a munkanélküliségi rátában a kistérségben egy folyamatos csökkenés eredményeként átlagosan 20% alatti szintre „állt be”. (magasabb a kunhegyesi, alacsonyabb a tiszafüredi körzet). A munkanélküliek között a kistérségben az általános iskolát végzettek, a

szakmunkások vannak túlnyomó többségben. Diplomásokat (a megye egyéb munkaügyi területi szintjeihez képest) alig regisztráltak a statisztikák 2003-ban.

A térség foglalkoztatáspolitikával és munkaerőpiaccal kapcsolatos legfontosabb problémája az, hogy a minimálbérre épülő fizetéssel nem lehet stabil jövőképet kialakítani a munkavállaló számára. Emellett a térség munkaerőpiacán (a bizonytalan gazdasági háttér miatt) tervezni (akár 10 hónapra) is nagyon nehéz. Összességében azonban a kistérség legnagyobb társadalmi problémáját jól jellemzi az a megállapítás, amely szerint a megyei munkaügyi tanács által meghatározott prioritások között a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatása terén nem is annyira a pénzügyi keret szab határt, hanem inkább a foglalkoztató attitűdje, partnersége.

II.2.4. Oktatás, képzés

A többcélú kistérségi társulás, mint településközi innováció Tiszafüred és térségében is megalakult. A feladatellátás változásai az oktatás területét is érintik. A többcélú társulás alapvető feltétele a közös oktatási bázis megteremtése, közös intézmények létrehozása az általános iskolák terén².

Tiszafüred és Kunhegyes is (gimnáziumi és szakközép, illetve szakiskolai) középfokú oktató bázisként látja fontosnak szerepét. Tiszafüreden két középiskolában is bevezettek plusz két osztályt, mert sokan tértek vissza szakmát tanulni érettségi után. A kunhegyesi középiskola a kistérségi társulás keretében, 9 település közreműködésével kihelyezett felsőfokú képzéseket szervezett.

A kistérség két központjában lévő oktatási intézményrendszer keretein belül (2 gimnázium, 2-2 szakközép-és szakiskola) 1655 diák tanul. A kistérség lokális társadalmi szerkezetéből adódik az, hogy a diákok közül 846 fő a bejáró és „csak” 739 fő a helyi. A kollégisták száma (70 fő) meglehetősen alacsony, ami a középfokú oktatás ereje mellett rávilágít az elérhetőségi viszonyokra is³.

Az oktatásszerkezetből a kistérségi foglalkoztatási felvevőképességére következtethetünk: szakiskolában 768 fő majdnem kétszerannyi fiatal tanul, mint szakközépiskolában (412 fő). A kistérség 2 gimnáziumban 475 fő tanult a felmérés idején.

A középiskolában tanuló 14-18 éves korosztály jellemzői a Tiszafüredi kistérségben (2005)⁴

	összesen	Helyi lakos	Bejáró	Kollégista
9. évfolyam	407	178	205	24
10. évfolyam	387	179	196	12
11. évfolyam	483	216	252	15
12. évfolyam	378	166	193	19
Összesen	1655	739	846	70

² Forrás: a jelen kistérségi programhoz készült interjúk válaszadó prominensei

³ Forrás: Középiskolai adatlapok megyei ifjúságkutatáshoz 2005. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Csoport.

⁴ Forrás: Középiskolai adatlapok megyei ifjúságkutatáshoz – 2005. MTA RKK ATI Szolnoki kutatócsoport

A kistérségben a 25 éves, vagy idősebb népesség 6 százalékának van egyetemi vagy főiskolai diplomája. A 18 éves, vagy idősebb népesség közel 22 százalékának van középiskolai végzettsége és a 15 éves, vagy idősebb lakosság 80 százaléka végezte el az általános iskolát. Fontos megjegyeznünk, hogy 1990-ben még átlagosan 7,80 osztályt végeztek el kistérség állampolgárai.

A demográfiai krízis az oktatási alrendszerben is paradigmaváltásra kényszeríti a fenntartókat. Tiszafüreden a két középiskola közül egyet felajánlottak a megyének, mert nem tudják fenntartani. Kunhegyesen pedig a két középfokú intézményt, nevezetesen a gimnáziumot és a finommechanikai szakiskolát⁵ összevonták, így működőképes maradt. Mindkét városra elmondhatjuk, hogy a református iskola erős versenytársa az állami általános iskolának, színes pedagógiai programjaik vannak.

A kistérség kistéleplésein erős az általános iskolához való ragaszkodás. Ha a fiatalok elmennek, „nem lesz kinek fejleszteni” - vélik sokan. Persze a gazdasági racionalizált gondolkodás is megjelenik azért: a felső tagozathoz való ragaszkodás nem annyira egyértelmű, mert „évi 20 millió forintot kár érte kidobni. A 7-8 fős osztályok amúgy sem jelentenek közösséget és a normatíva szempontjából sem kifizetődő.” Ennek ellenére az óvodai és az iskolai fejlesztés, megmaradás a települések zömében fontos társadalompolitikai cél.

Az átképzések terén az idegenforgalmi szakmáknak kiemelt jelentősége van. Egyrészt nyáron (az idénymunka természeteként) a térségben sokan (szakképzettség nélkül is) megtalálják számításukat az idegenforgalomban. Ilyen fontos irány a speciális üdülő-karbantartó teamek működése. Másrészt azonban a szakképzettséget, a nyelvtudást a térség még nem tudja felszívni, megfizetni (bár ez a professzionalizáció útja) ezért általában elmondható, hogy ebben a húzóágazatban szaktudással és nyelvtudással kevés ember dolgozik a kistérségben. A térség másik kitörési pontjára építettek fel egy képzést az egyik füredi szakközépiskolában, amikor beindították a környezetvédelmi szakot. Érdekes trend a térség felnőttképzési politikájában az, hogy az „építkezések miatt a házgýárhoz kapcsolódó szakmák működnek”, viszont az is igaz, hogy „kétkezi szakmák tanulására kevesen vállalkoznak”.

Az iskolai végzettség – tudjuk - fontos modernizációs aspektus, ami a társadalmi pozíció reprodukciójában a jelentős kapcsolati és kulturális tőke mérhetőségének egyik fajtája.

Korábban említésre került, hogy a munkanélküli csoportok körében domináns (főleg a községekben) a maximum 8 általános végzettség. A fiatalabb aktív korosztályban - a nyitott mobilitási csatornák következtében - már nagyobb arányban találhatók meg a magasabb iskolai végzettségűek is. A nemek közötti különbségek (szerepek) közül kiemelkedik a férfiak szakmunkás, illetve a nők középiskolai végzettségének nagyobb reprezentáltsága⁶.

II.2.5. Kultúra, civil szervezetek, települési megtartóerő

A térségi társadalom identitásában jelen van a folyóhoz, mint víz élethez, vízbázishoz kapcsolódó kötődés. Ehhez illeszkedik a természetközelség. Mindezek a térségi

⁵ A szakmunkásképzés a híradástechnikára épül. A jelenleg üresen álló volt BHG üzemcsarnok (új befektetővel) alkalmas háttérrel jelenthetne a helyben lévő szakképzés.

⁶ Szarvák 2002.

dokumentumok jövőképében is megjelennek. Többen úgy gondolják, hogy a civil szervezetek programjainak azt az utat kell szolgálnia, amit „önmegismerő folyamatnak” nevezünk. Ez az egyéni szintézis azért fontos, mert a Tisza völgyéhez (legalább) 5 szinten (egyéni, civil közösségi, települési-önkormányzati, kistérségi, regionális) kapcsolódunk. Jelenleg csak egyéni utak vannak, a civil, közösségi (egyházi) szervezetek ezt tehetnék szervessé. Jelenleg azonban a térségben a civilek nem kapcsolódnak a különböző közpolitikákhoz. A hagyományos (tradícióra alapozó) szerveződések (főként forrásszerző alapítványokról, településvédőkről, polgárőrökről és sportegyesületekről beszélhetünk) csak alkalmasszerűen tudják mozgatni a közösségeket, azonban sokak szerint mégis a megtartó erő alapját jelenthetik. Ugyanakkor a kistérségen belül is gyakran szembesülni kell azzal a ténnyel, hogy az állandó lakóhely korlátozott munkalehetőségei, vagy a felkínált alacsony jövedelmek arra készítetik a fiatal pályakezdeket, hogy vagy az oktatási centrumokban, vagy más dinamikusabban fejlődő térségben keressenek maguknak biztos megélhetést. Ebben a racionális döntésben az érzelmi kötődés háttérbe szorul.

A tradíció őrzésében és közvetítésében a települési helytörténeti gyűjtemények mellett a térségben kiemelkedik a tiszafüredi Kiss Pál múzeum, ahol „nagy számú helyi kerámiatárgyat és az alföldi pásztorok által használt ún. "füredi nyeret" őriznek. Emellett halászati és textil anyaga (hímzések, szőttek) is figyelemre méltó.”⁷

A közösségi kulturális terek állapotát jellemzi, hogy a tiszafüredi kistérségben a mozik többsége nem vetít filmeket. Az átlagos megszűnési év⁸ 1985.

A térség interjúalanyai szerint az együttműködés kényszere egyfajta globalizációs hatásként is értelmezhető. A jelenlegi helyzet jól jellemzi a kistérség innovációs, a globális hatásokra reflektáló magatartását, mert most valójában inkább „a településen belül működnek a kapcsolatok, kistérségi szinten azonban csak a finanszírozási feltételek miatt”.

A kevés aktív civil szervezet mellett még alacsonyabb a foglalkoztatási célú civilek száma. Az egyház kezdeményezése azonban példaértékű. A temető rendbetételére felvesznek foglalkoztatási támogatást. Az egyház megkeresi a rászorult munkavégzőt, aki a téli tüzelőként hazaviheti az összeszedett gallyakat, fákat.

II.2.6. Szociális és egészségügyi jellemzők

A megyei roma népesség életkörülményeit vizsgáló helyzetfeltárásban⁹ a Tiszafüredi kistérség trendjei között megemlíthetjük a szigetszerű roma népességet („vannak olyan települések, ahol továbbra is magas a roma születések és a fiatalok aránya”) és a modernizációs hatásokat („vannak olyan települések is, ahol a roma családoknál csökkenő tendenciát mutat a gyerekszám – Nagyiván”) is.

A roma foglalkoztatás szempontjából a legsúlyosabb helyzet a Közép-Tiszavidéken alakult ki. Itt van olyan település, ahol közel 100%-os a roma munkanélküliség. További problémát jelent, hogy túlsúlyban vannak a tartósan munkanélküliek, akiknek jelenleg esélyük sincs hosszú távon az elhelyezkedésre¹⁰.

⁷ <http://www.djm.hu/tajmuzeumok/tfured.html>

⁸ a legalacsonyabb érték: 1975, a legmagasabb érték: 1997 (Szarvák, 1999)

⁹ Jász-Turóczy 2002

¹⁰ Jász-Turóczy, 2002

A többcélú kistérségi társulásban a mikrotérségek különböző módon működnek majd együtt. Abádszalók lesz a központja a pszichiátriai betegek alap- és szakellátásának, e településen működik majd a kistérség nyugati településeivel közösen működtetett gyermekjóléti szolgálat alap és szakellátása is.

Az egészségügyi ellátás terén a kistérségre a karcagi kórház jelent vonzást. A betegség típusok tükrében a karcagi Káta Gábor Kórház vonzáskörzetét vizsgálva azt tapasztalható, hogy a szem, a csont- és izomrendszer, valamint a sérülésből és mérgezésből adódó betegségfajták voltak a többségben a legutóbbi megyei térkapcsolati vizsgálat adatgyűjtésekor¹¹. A segítő szakmáknak és az egyháznak az időskorúak mellett jól körülhatárolható kliensi kört ad a tartós inaktivitás, a mentális leépülés következtében megjelenő depressziós tünetcsoport. Jelen van a fiatalok körében a drog is, nagymértékű az alkoholizmus. Sok az egyedülálló, gyermekét egyedül nevelő asszony, a középkorúak, idősök között is nagymértékű az elmagányosodás.

Roma és nem roma családok egyaránt részesei annak az elszegényedési folyamatnak, amelynek a válaszdók leginkább szocializációs veszélyét emelték ki. „Felnőtt másfél évtized alatt egy olyan generáció, amely csak azt látja, hogy pénteken segélyosztás. Nincs a munkának már becsülete. Elvesztették bizalmukat a munkával való gyarapodás iránt.” A térségben ezért hatalmas jelentőségű a közös közmunkaprogram és a néhány településre kiterjedő szociális földprogram.

A települési alapellátások terén általánosan érzékelhető az, hogy a háziorvosi és a védőnői körzet betöltése mellett másra már nem marad humán és anyagi erőforrás. Így a fogorvosi és a gyermekorvosi körzet megléte és egyéb speciális szolgáltatás néhány kistérségi település életében csak fejlesztési irány marad. Az egészségügyi ellátás terén az ügyelet megszervezése számos településen jelent majd mérhető önkormányzati forrásmegtakarítást és lakossági biztonságérzet emelkedést.

Az orvosi ügyelet kapcsán Tiszafüredhez hét, Abádszalókhöz négy település fog tartozni. Tiszafüred tavaly kapott egy új esetkocsit, ami nagyon megkönnyíti a kistérségi településeken megbetegedett vagy balesetet szenvedett emberek kórházba jutását. A mentőkocsi beállítása esélynövelő hatású volt, mert „csökkent a súlyos, ill. halálos esetek száma”. Elmondható, hogy ezért a sürgősségi és a szakellátás támogatása fontos településpolitikai cél ebben a térségben. Kunhegyes most tervezi a mentőállomás bővítését, illetve megfogalmazódott az a vélemény, amely szerint „ne a beteg utazzon a kórházba, hanem legyen több szakrendelés helyben”.

II.2.7. Információs társadalom

Jász-Nagykun-Szolnok megye kistérségei között jelentős különbségek alakultak ki az információs társadalom fejlettségében. Ezek egy része nem újkeletű, a rendszerváltás előtti időszak örökségeként jelenik meg, illetve a 90-es évek elejének gazdasági leépülése következtében kialakult területi válságjelenségek eltérő mértékéből adódik.

A fejlettségbeli különbségek másik része azonban napjainkban keletkezett, s már jellemzően nem egyes térségek leszakadásával, hanyatlásával „írható le”, sokkal inkább a különböző ütemben meginduló fejlesztések eltérő intenzitásával magyarázható. Ma azonban már az

¹¹ Szarvák 1999.

általános fejlettség alapján hátrányos helyzetűnek tekintett kistérségek (ilyen például a Tiszafüredi kistérség) mutatói is közeledtek a megyei átlaghoz.

A gazdasági fejlettség, valamint az információs felkészültség és aktivitás alapján a kistérség az információs fejlődésre várakozók csoportjába került, ami azt jelenti, hogy a kistérségek információs társadalom alapú fejlesztéséhez több meghatározó feltétel is hiányzik. E területek számos társadalmi-gazdasági válságjelenséggel (alacsony gazdasági teljesítmény, munkanélküliség, etnikai kérdések, alacsony iskolázottság, infrastrukturális problémák) küszködnek. Lassan halad az informatikai módszerek adaptációja, s egyelőre igen alacsony az info-kommunikációs technológia és az információ-érzékeny vállalkozások száma ¹².

A nemzetközi trendekhez hasonlóan valószínűleg a kistérségben is növekedni fog a helyi döntéshozók felelőssége az informatikai alkalmazások terjesztésében (növelve ezzel az adaptációs készséget), és az „élethossziglan” történő tanulás motivációs bázisának kidolgozásában. Törekedni kell a hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok iskolázottsági, kulturális és életszínvonalbeli felzárkóztatására, mert ennek hiányában nem csak a területi kiegyenlítődés esélyei sérülnek, hanem új típusú társadalmi feszültségek, ún. „digitális egyenlőtlenségek” is keletkezhetnek az információt birtokló társadalmi elit és az „információ szegények” között. Ez az egyenlőtlenség–pár különösen ott érzékelhető jobban, ahol a társadalmi polarizáció erős.

¹² Kanalas-Szarvák-Szoboszlai-T. Hargitai 2002.

II.3. A tájhasználat természeti és gazdasági összefüggései

A tájhasználat elemzése elsősorban a tájhasználat és a természeti rendszerek, valamint a gazdasági eredményesség egymáshoz való viszonyának vizsgálatára, a rendszerműködés lehetőségeinek feltárására illetve elemzésére törekszik. A vizsgálat során két alapvető tekintetű kiindulópontnak:

1. Nincs kedvezőtlen termőhelyi adottságú terület, csak olyan, amelynek adottságait figyelmen kívül hagyták használatának tervezésekor. A gazdálkodás eredményességét meghatározza az, hogy a haszonvételi elvárás és a tájhasználat illeszkedő, vagy ellentétes a táj adott helyhez kötődő adottságaival.
2. A termőhelyi adottságok a jellemző tájhasználat függvényében alakulnak. Összességében a használat vagy javítja ezeket az adottságokat – ez esetben hosszútávon is fenntartható, vagy rontja – ez esetben hosszútávon fenntarthatatlan.

Mindezek fényében elsőként elemezésre kerültek az adott térség természeti adottságai és tájhasználatából a szempontból, hogy mennyiben felelnek meg a természetes rendszereknek, illetve mennyiben nem. Ez alapján értelmezhető a kistérség táj-, terület- és vízhasználat, majd összegezhető mindenek gazdasági összefüggései.

II.3.1. Természeti adottságok

A természeti adottságok alatt elsősorban külső meghatározottságként az éghajlatot, illetve ide kapcsolódóan a vízellátottságot, s részben a vízháztartást értjük, belső adottságként a domborzat jellegzetességeit, és a belvízérzékenységet, a talajadottságokat, illetve a növényzet, pontosabban az egyes növényzettel borított élőhelyek jellegét és minőségét.

A kistérség települései Jász-Nagykun-Szolnok megye ÉK-i részén, a Közép-Tisza-vidék középtáján helyezkednek el. A kistérséget döntően a Tiszafüred-Kunhegyesi-sík foglalja magába, szélei azonban másik négy kistájat is érintenek. A Tisza parti részek a Hevesi-ártér kistáján, Tiszaroff térsége a Szolnoki-ártér kistáján, Nagyiván település a Hortobágy kistáján, ezen kívül Kunhegyes külterületének egy része a Szolnok-Túri síkon fekszik. (3. számú térképi melléklet)

A kistérség a Tisza bal partján fekszik, Tiszafüred és Tiszagyenda között. Északnyugatról a mesterségesen létrehozott Tisza-tó, délnyugatról a Tisza hajdani sodorvonala a határa. A fokoknál kilépő Tisza régen szabadon járta a tájat, nagy felületeket öntve el, feltöltve a lefűződött holtágak, erek medrét. Mára természetes vízfolyásokban szegény területté vált, a mélyebb fekvésű részekben, főleg Abádszalók és Kunhegyes térségében sűrű öntöző és belvízlevezető csatornahálózat épült ki. Legjelentősebb közülük a Tiszafüredi főcsatorna és az Abádszalóki öbölből induló Nagykunsági Főcsatorna, mely nemcsak a környék vízellátására hivatott, hanem rajta keresztül történik a vízhiányos Körös-vidék vízpótlása is.

A Kiskörei - tározó (Tisza-tó) hullámtérre kiterjesztett síkvidéki sekélyvizű tározónak minősül. Víztereit tekintve morfológiailag és funkcionálisan két jelentősen eltérő alaptípust lehet megkülönböztetni, a duzzasztott mederszakaszt és a hullámtér duzzasztott szakaszát. Míg az egyik alapvetően folyami víztípus, addig az utóbbi állóvízi. Ez utóbbi egyre inkább mutat mocsári jelleget kis mélysége és növekvő növényborítottsága révén. A tározótér elárasztását 1973-ban kezdték meg, a vízszint emelése fokozatosan zajlott, a végső szintet 1984-ben állították be, 720 cm-re (89,20 m), kialakítva ezzel a tározó 127 km²-es vízterét. A tározótér igen tagolt, főképp a hullámtér változatos, mozaikos, amely a dinamikus alakuló fizikai és biológiai körülményeknek megfelelően eltérő hidrológiai, ökológiai, funkcionális és

vízminőségi sajátosságokkal rendelkezik. Az eltérő funkciók más–más vízszintet igényelnek, ezért a vízszint beállításának kérdése komoly konfliktust és egyeztetési feladatot jelent a tározó használói között.

A kistérség éghajlata átmenetet képez a mérsékelt meleg, száraz és a meleg száraz éghajlat között. Az évi napfénytartam igen magas, 1950–2000 óra körüli, az évi középhőmérséklet 10 °C.

Erősen vízhiányos a terület, az évi csapadék 500–520 körül alakul, ami vegetációs időszakban mindössze 250–300 mm.

A térség vízellátottságára a télvégi, kora tavaszi, illetve a nyárvégi, őszi vízbőségek mellett a tavaszi, kora nyári vízhiányok jellemzők. A lehetséges párolgás sok év átlagában jellemzően meghaladja a tényleges párolgás mértékét. Ez alól csak a Tisza-tó Abádszalóki-öblözete, illetve a Tisza hullámtere kivétel.

Az évek közti megoszlás alapvető jellegzetessége a Közép-Tiszán a száraz és nedves periódusok váltakozása. A XX. században az éghajlat túlnyomó részben (51%) száraz, illetve nedves (32%), s csak a fennmaradó időszak (17%) volt kedvező. A nedves periódusra jellemző a mély fekvésű területek belvizesedése, ugyanakkor belvíz száraz években is jelentkezhet a csapadék éven belüli szélsőségeinek következtében. Ilyenkor ugyanabban az évben egymást rövid időn belül követheti a belvíz és az aszály.

A Tisza-tó - a tiszafüredi és kunsági öntözőrendszer révén - részben lehetővé teszi a vízbő időszakok vízfeleslegének felhasználását. Itt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a Tisza kisvízi hozama a száraz időszakokban alig valamivel haladja meg a párolgási veszteségek pótlásához szükséges mennyiséget, így e módszerrel a visszatartott vizet csak korlátozott mértékben lehet felhasználni.

A rendszerműködést tekintetbe véve arra kell felhívni a figyelmet, hogy a szárazabb időszakok vízhiánya részben a tavaszi vizek visszatartásával, részben jó vízgazdálkodású természetes rendszerek telepítésével és fenntartásával oldható meg. Itt egyfelől a Tisza-tó vízmérlegére, másfelől a felszín borító növénytakarásokra kell odafigyelni.

A Tiszafüredi kistérség domborzata tagolt; a 82-84 mBf. körüli mély fekvésű öblözetek között 90-95 mBf magas hátságok húzódnak. Közülük az Abádszalóki-öblözet a Tisza-tó része.

A térség belvíz-veszélyeztetettsége a tagolt hátságok és medencék következtében nem köthető a legmélyebb területekhez. (4., 8. térképi melléklet) Egy-egy csapadékosabb évben a viszonylag magasabb fekvésű belső medencék is víz alá kerülhetnek. Belvízmentes területek ennek megfelelően csak a Tisza menti hátság legmagasabb pontjain találhatók, míg a kistérség középvonalában húzódó egykori hátság mérsékelt, a körülötte fekvő öblözetek pedig jellemzően, míg az öblözetek legmélyebb, sokszor lefolyástalan kisebb medencéi erősen belvízveszélyesek.

A jellemzően fluviálisan átmozgatott, DNY felé kis lejtésű, lösziszappal fedett egykori hordalékkúp–síkságon sok a vizenyős, szikesedő folt, a Tisza közelében sok helyen elhagyott folyómedrek, morotvák gazdagítják a tájat. A felszín többnyire homokos lösz, futóhomok borítja, a buckaközi mélyedéseket lápi agyagok, a Tisza mentét lösziszap, öntésiszap, öntésagyag fedi.

A kistérség talajadottságai is igen változatosak, a löszös homokon kialakuló jó minőségű csernozjomtól, a réti csernozjomon át a mélyben sós réti szolonyecig, a térség vízellátottságához igazodva. A belvízveszélyes területek általában nem, vagy csak

korlátozottan alkalmasak szántóművelésre, míg a hátaik talajai, melyek kialakulásában a víz nem, vagy csak kismértékben játszott szerepet általában szántókként jól hasznosíthatók. (5., 6. térképi melléklet)

A térség növényföldrajzilag teljes egészében a Pannóniai flóratartomány (Pannonicum) Alföld flórávidékén (Eupannonicum) a Tiszántúl flórajárásának (Crisicum) része. Potenciális növénytársulásai a fűzligetek, tölgy-kőris-szil ligeterdők, sziki tölgyesek és a tatárjuharos lősz tölgyes. A száraz klíma és az antropogén hatások miatt ma már kevés az összefüggő fás vegetáció a területen. A XIX. században elkezdődött folyószabályozási munkálatok jelentősen átalakították a vidék ökológiai viszonyait, ezzel megszüntetve illetve összezsugorítva a magasártéri ligeterdők élőhelyeit, és kialakítva ugyanakkor új élőhely típusokat, mint a levágott morotvák mocsarait, illetve a szikéseket.

A Tisza gátjain belül a megváltozott vízjárás következtében átalakultak az erdőterületek, ma már az itt található természetközeli területek alacsony botanikai értékűek, ám élőhely szempontjából rendkívül fontos szerepet töltenek be.

A Tisza gátjain kívüli tájat elsősorban szántók uralják, amelyet a megmaradt holtágak vizes élőhelyei, illetve a homokbuckák és a kunhalmok természetes gyepei gazdagítanak.

A múlt század 50-es éveitől a mezőgazdálkodás intenzifikálódása az előbbinél is nagyobb kárt okozott a természeti környezetben. Az intenzív gazdálkodás hatására a táj egy része jellegtelenné vált, a még megmaradt természetes, vagy természet közeli élőhelyek elszigetelődtek egymástól.

A Tiszafüredi kistérségben a természetes rendszerek leépültek, jellemző a természetszerű erdők teljes hiánya. Néhány korlátozott kiterjedésű gyepmaradvány lelhető fel csupán a térségben. (10, 11. térképi melléklet)

Összességében tehát a Tiszafüredi kistérségből jellemzően hiányoznak a jó és a kedvező vízgazdálkodású természetes rendszerek. A térség nem gazdálkodik az ide érkező vízzel, ami mind az agrárium, mind a biológiai vízszükségletek felől közelítve annyit tesz, hogy a felhasznált víz mennyisége kevesebb az igényelt és a területre ténylegesen jutó víz mennyiségénél. A különbséget kisebb részben természetes folyamatok (párolgás, elfolyás), nagyobb részben emberi beavatkozások (belvízelvezetés) következtében elvesz, és a hiány vegetációs periódusban ritkán és töredékében pótolható. Víz hiányában pedig a vele együtt jó szántóföldi termőhelyi adottságú területek sem képesek potenciáljukat adni.

II.3.2. Természetvédelem, ökológiai hálózat

A kistérség legfőbb természetvédelmi értékei a Hortobágyi Nemzeti Park legnyugatibb része a Nagyiváni puszta, a Tisza-tó és a Közép-Tiszai Tájvédelmi körzet. Ezen kívül országosan védett terület a Tiszaigari arborétum Természetvédelmi Terület.

A Közép-Tiszai Tájvédelmi körzet legfőbb értékei a fűz-nyár ligeterdők, amelyek váltakozó szélességben szegélyezik a folyó mindkét partját, körülölelik a réteket, holtágakat. Folytonosságukat helyenként nemes nyárültetvények szakítják meg. A táj állatvilága rendkívül gazdag és változatos. A gerinceseket legnagyobb faj- és egyedszámban a madarak képviselik. A kubikerdők, amelyeket a gátak építésekor keletkező anyagnyerő- vagy kubikgödörökbe, szél- és hullámtörőnek telepítettek, az áradások nemcsak vízzel, de halakkal is feltöltik ezeket a mélyedéseket, melyek egyben a kétéltűeknek is kedvelt szaporodóhelyei. A tájvédelmi körzetben viszonylag jelentős területeket tesznek ki a változatos térszíntű hullámtéri rétek. Az itt tenyésző 100-140 növényfajt számláló növénytársulás egyetlen védett

tagja a sárga nőszirm. Állatvilágát főleg olyan fajok alkotják, melyek gyorsan tudják követni a vízjárás okozta hirtelen változásokat. A hullámtéri rétek változatosságát fokozzák a szikespuszta-maradványok. Csekély kiterjedésük miatt csak mint tájképi elemek és mint maradvány-növénytársulások jelentenek természeti értéket. Tisza-tó természetvédelmi szempontból egyedülálló Európában. A mintegy 40 hektáros tündérrózs páratlan a kontinensen, a szintén védett tündérfátyol területe ennek többszöröse. A tó területének növényzete erdőkre, mocsárrétekre, mocsarasokra és hínárosokra osztható, amelynek nyomán igen változatos növényegyüttesek, fajban gazdag, esztétikailag gyönyörű területek alakultak ki. A tó halállománya bőséges, sok fajnak jelent változatos élőhelyet. A gyönyörködtető növényvilág, a gazdag halfauna mellett igen változatos és fajgazdag a tó madárvilága. A puhafás ligeterdőkben kerecsensólyom, vándorsólyom, fekete gólya, a szigetek ősgyepén gémtelpek találhatók.

A Natura 2000 területek kijelölésével számos úgynevezett különleges természetmegőrzési területtel gazdagodott a térség, közel 18400 ha–ral, amelyek elsősorban a pusztai élőhelyek megmaradt foltjait védik. Ezek a védett területek elkülönült foltként jelennek meg a döntően intenzíven művelt mezőgazdasági tájban, a köztük lévő kapcsolat nem biztosított. Ennek megfelelően az ökológiai hálózat részeit a magterületek (22 272 ha) –ezek a védett területek– és megszakított folyosók (4 529 ha) alkotják. A térség természetvédelmi területeinek kezelése a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet részeként, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park törzsterületeként a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság felügyelete alatt áll. (7. számú térképi melléklet)

II.3.3. Vízhasználat

II.3.3.1. Árvíz elleni védekezés

A kistérség domborzata változatos, ha nem is nagyok a szintkülönbségek, arra elegendők, hogy az árvízveszélyes, illetve árvízmentes térszínek jól elkülöníthetők egymástól. Egybefüggő magasabban fekvő terület található Nagyiván és Tiszafüred között, illetve Abádszalók, Tiszaszentimre, Tiszabura, Tiszagyenda térségében. A köztük lévő, mélyfekvésű területeken 1%-os az árvízi elöntés veszélye (e területek terepszintjét a folyó vízszintje százévenként egyszeri gyakorisággal érheti el).

A települések ár-és belvíz veszélyeztetettségi besorolását a 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet határozza meg a legveszélyeztetettebb településrész helyzete alapján: A kistérség települései zömében „B” kategóriába tartoznak, közepesen veszélyeztetettek. Enyhén veszélyeztetett, „C” kategóriába tartozik Tiszaszentimre, Tiszaigar, Tiszagyenda, Tiszaörs.

A kistérség árvízvédelmét elsősorban a Tisza bal parti fővédvonala biztosítja, amelyből 63,814 km érinti a területet. Az állami tulajdonú főműveket a Közép-Tisza-Vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság kezeli. A kistérséget három árvízvédelmi öblözet érinti, tehát gátszakadáskor ezekbe az irányokba törhet ki a víz.

Az árvízvédelmi fővédvonalak – töltések – kiépítési méreteit, illetve az állékonyság biztonsági tényezőit ágazati rendeletek írják elő. A ma érvényes kiépítési magasság az 1976-

ban meghatározott mértékadó árvízszint biztonsággal növelt értékét jelenti, amely a Kiskörei tározó töltésénél + 1,5 m, a többi részen + 1,00 m.

Magassági és keresztmetszeti hiányok elsősorban a Tisza-tó alatti, külterületi szakaszokon jelentkeznek. A tervezett Tiszaroffi árapasztó tározó építésének első lépéseként a Tiszaroff-Tiszaabő közötti fővédvonal megerősítését kezdik el, így itt ez a probléma megoldódik.

A töltések közti sávban a folyómeder kanyarogva hol az egyik, hol a másik töltést közelíti meg. A „Roffi kanyar” a folyómeder folyamatos vándorlása következtében erősen veszélyezteti a töltés állékonyságát. Ilyen veszélyes és sürgős beavatkozást igénylő szakaszok vannak a bal parton Tiszabura térségében és Tiszaroff belterületi szakaszain is.

A töltések hullámverés elleni védelmére részben a véderdősávok szolgálnak, melyek több helyen hiányoznak, illetve a faállomány gyér állapota miatt hatásuk nem megfelelő. A Kiskörei tározó töltéseinek hullámverés elleni védelmére 22.900 fm hosszon RENO matracos védmű építését tervezik.

A kistérség területéből 5.306 hektár fekszik a hullámtéren. A szabályozáskor a Közép-Tiszán az árvízi levezető sáv szélességét átlagosan 600 méterben határozták meg. A Tisza tó a teljes hullámteret kitölti, a lelassult víz hordaléka apródonként tölti fel a területet. A Tisza tó alatti részeken is probléma, hogy a nagyvízi meder vízszállító képessége csökken.

A hullámtéren hiányzik a klasszikus erdő, illetve földhasználat megvalósítás. A hullámterek mezőgazdasági hasznosítása érdekében az 1960-70-es években nyárigátakat építettek, melyek közül mára csak kevésnek van vízjogi engedélye, akadályozzák az árvíz levezetését, de elbontásuk anyagilag szinte lehetetlen. A hullámtéri véderdők felújítása folyamatosan történik. Az árvízvédelmi és természetvédelmi szempontok összeegyeztetésével szorgalmazni kell e célra a hazai nyárok mellett a régi, hagyományos ártéri gyümölcsös telepítéseket (csonthéjasok, keményhéjúak). A klasszikus hullámtéri területhasználatnak számító vegyszermentes zöldségtermelési hagyományok felújításához meg kell vizsgálni a folyóvíz esetleges veszélyeztető, minőségrontó hatását.

A hullámterek vízszállító képességének – a gazdasági, társadalmi változásokkal is összefüggő - nagymértékű csökkenése eredményezte az 1998-2002 közötti árvizek fenyegető mértékét. A sorozatos tiszai árvizek rámutattak arra, hogy az árvízvédelmi rendszer nem rendelkezik a kor elvárásának megfelelő elegendő tartalékkal. Így került sor arra, hogy a Kormány döntött a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztésének (VTT) árvízvédelmi feladatairól. (I. II.3.4.fejezet)

Árvízi szükségtározó jelenleg Nagyiván térségében van, nyílt ártér nincs a területen.

II.3.3.2. Belvíz elleni védekezés

Az árvízvédelmi töltések kiépülése óta a területen keletkező csurgalék-, fakadó-, talajvizek nem tudnak természetes úton a Tiszába folyni. A terep mélyebb fekvésű részein gyülekeznek, néha az árvizekével vetekedő elöntéseket okozva. (8. térképi melléklet) A kistérség nagy része közepesen belvízveszélyes, ami főleg a tavaszi időben jelentkezik, nyárra azonban vízhiány alakul ki, beköszönt az aszály. A belvízgazdálkodás prioritásai időszakonként változnak, mai helyzete nagyon labilis.

A belvízlevezető rendszer kiépült, a vizeket csatornákon keresztül vezetik a befogadóba gravitációsan, vagy szivattyúval átemelve. A privatizáció óta a föld tulajdonviszonyok megváltoztak, a birtokok elaprózódtak, a belvízlevezető csatornák tulajdonosi, és kezelői helyzete nem tisztázott. A főművek állami tulajdonban és VIZIG kezelésben vannak, a

jelentősebb csatornákat, műveket a területen illetékes vízgazdálkodási társulat kezeli. A kisebb csatornákat a birtokosok sokszor beszántották, akinek a földje nincs közvetlen belvívveszélynek kitéve, nem akar részt vállalni a közös terhekből, tehát vagy ki akar lépni a társulattól, vagy minden lehetőséget megragad, hogy a társulat ne akadjon nyomára. A belvígazdálkodás jelentős állami támogatással működik, de mára ez is bizonytalanná vált, a megígért támogatás töredékét kapják meg a társulatok.

A csatornák nyomvonalát, vízszállító képességét, fenntartását és áramlásszabályozását biztosítani kell, függetlenül az egyéni érdekektől, törekvésektől.

A belterületi vízelvezető csatornák állandó karbantartásra szorulnak, s az összegyűlt csapadékvíz külterületi továbbvezetését is meg kell oldani. A belterületi belvízhelyezeten közmunka segítségével hatékonyan lehet javítani.

A belvizek természetes vízgyűjtői az egy-két településre kiterjedő belvízöblözetek. Több belvízöblözet ad ki egy belvízrendszert. A térség települései a Gyenda-Tiszabői belvízrendszer, az Örvény-Abádi belvízrendszer, a Hortobágy-Berettyói jobb oldali belvízrendszer és a Nyugati-főcsatorna Keleti belvízrendszer területén helyezkednek el.

A Tisza-völgy belvízvédelmi koncepciója az integrált vízgazdálkodást tűzi ki célul, nevezetesen a lakosság élet- és vagyónvédelmét, az infrastrukturális hálózatok biztosítását prioritásként kezeli, a mezőgazdasági területeken pedig a racionális, fenntartható vízgazdálkodásra helyezi a hangsúlyt. Az öt évnél gyakrabban előtűnt, jellemzően belvizes területeken művelési ág-váltást javasol.

A belvizekből keletkező feleséget károkozás nélkül vissza kell tartani a földeken, ezzel javítva a talajok vízháztartását, termőképességét és a terület vízgazdálkodását.

II.3.3.3. Aszály elleni védekezés

A területen keletkező, vagy az árvízzel érkező vizek maradéktalan levezetése a száraz időszakokban vízhiányhoz vezet. Ezt a csatornák kettősműködésűvé tételével, vagy öntözéssel kompenzálták. A kistérségben jelentős az öntözési kapacitás. Öntözővíz biztosítás terén meghatározó a Nagykunsági-főcsatorna és mellékága, valamint a Tiszafüredi-főcsatorna és mellékága. A térség legfontosabb vízelvezető elemei a Mirhó-Gyolcsi, a Sarkad-Sároséri-főcsatorna és a Nagyfoki csatornarendszer. A vízellátó rendszer állapota elhanyagolt, hiányzik a karbantartás.

Az aszály elleni védekezés jelenleg megoldatlan. A Tiszafüredi kistérségben az aszálykárokat már az úgynevezett légköri aszály is súlyosbítja. Az öntözővíz árát csak a kifejezetten jó adottságú termőföldeken tudja kitermelni a gazdaság. A nagyüzemi gazdálkodásra méretezett öntözőrendszerek nem alkalmasak a mai felaprózott, illetve összehangolatlanul hasznosított területek ellátására.

Kérdéssé vált az előntözhető víz mennyisége. A vizsgálatok arra utalnak, hogy a Tisza kisvízi hozama mellett – a lehetséges tározókapacitásokra is figyelemmel – a rendelkezésre álló víz mennyisége a potenciális öntözési igények töredékét képes csak kielégíteni. Ez meg is jelenik az öntözővíz árában.

Az aszály káros hatásainak csökkentéséhez sokrétű, körültekintő intézkedésekre, a tájhasználati szemlélet alapvető megváltoztatására lesz szükség.

Hatásos lehet az erdők, gyepek területének növelése, minőségük javítása, a vizek visszatartása, az öntözés, vízátervezés lehetőségeinek takarékos és jobb kihasználása, a táj mozaikosságának visszaállítása. A most jellemző egybefüggő, nagy területű szántók táblahatárait erdő- és növényzások telepíthetők, melyek csökkenthetik a szél szárító hatását, párolgásukkal részt vehetnek a légköri nedvességtartalom növelésében.

II.3.3.4. A VTT árvízvédelmi feladatai és vízpótlási, tájgazdálkodási, vidékfejlesztési lehetőségei

A VTT az árvíz elleni védekezés feladatai között a hullámtér vízzárló kapacitásának növelése mellett árvíztározók, biztonsági árapasztó szelepek építését tartalmazza. A kistérség érintett mind a hullámtéri beavatkozások, mind a Tiszaroffi és Nagyunsági árvíztározók által.

Az árapasztó tározók megépítése kapcsán a tervezett nagykapacitású zsilipek szabályozott nyitásával és rugalmas üzemmódjával lehetőség nyílik arra, hogy rendszeresen jusson víz a területekre. Az ártér reaktiválással idejuttatott víz jelentősége nemcsak az árhullámok megszelídítésében van, hanem sokkal inkább abban, hogy ezáltal helyreállítható a kistérség normális, évente rendszeresen ismétlődő vízkörforgása, ami megteremti az egészséges vízháztartás, vízvisszatartás feltételeit, és nemcsak a tározókban, hanem annak közvetlen környezetében is.

Társadalmi igény esetén a rendszeres, vagy árasztásos tározás kapcsán a terület jelenlegi vízlevezetési funkcióinak ki kell egészülnie a vizek szétterítésének, szétosztásának és visszatartásának szerepével. Így kiemelkedő szerepet kap a vízkormányzás és egy olyan gazdálkodási rendszer kidolgozása, amely a víz jelenlétére épít.

A vízkijuttatási lehetőség kapcsán tájgazdálkodásba bevonható területek: a tervezett tározótérek, különösen azok mélyfekvésű területei, a Tiszaroffi tározóban lévő hajdani holtág, a tározó keleti részén a holtág feletti mélyfekvésű terület. Összességében a Tiszaroffi tározó középső része mindenképp alkalmas tájgazdálkodásra, különböző területhasználatokkal. Az árvíztározó területén gazdálkodók még nem kötelezték el magukat a teljes tájhasználat-váltás mellett, ezért a VTT térségi tervezési munkáiban két alapvető lehetőség került kidolgozásra. Egyik a minimális földhasználat váltást, a másik a tájgazdálkodás teljes körűvé tételének lehetőségét vizsgálta.

A Tisza mai folyásánál távolabb, a Nagyunsági-főcsatorna mentén, a Tiszaúrszabura-Abádszalók, illetve a Tiszaúrszabura-Kunhegyes út között kijelölt Nagyunsági tározó területén a tervező és egyeztető munkák készülségi foka jelenleg még nem teszi lehetővé a Tiszaroffihoz hasonló területi alkalmasság jelzését. Ebben a helyzetben lehetőség van a térség szempontjainak és tárgyalási pozíciójának nyugodtabb kimunkálására, amely kulcseleme az érdekvédekezésnek. A tározó területén a löszös homokkal fedett hosszanti buckák, szélbarázdás felszínek több méterrel emelkednek környezetük fölé, ezzel természetes gátat alkotnak a tározó körül. A kialakítandó gátak hullámverés elleni védelmére erdősávot kell létrehozni. A beeresztő és leeresztő műtárgy a terület legmélyebb pontján, a Nagyunsági-főcsatorna jobb parti töltésében lesz.

A kistérségnek táji sajátosságai szerint nagy jelentősége lehet az árvíz tájba juttatása és továbbvezetése szempontjából, mégpedig távolabbi kistérségekre kihatóan is, és nemcsak a VTT I. ütemében kijelölt árvíztározókban, hanem minden – a terepmodellen is érzékelhető -

alkalmas területén. Tisza-menti és hortobágyi mélyfekvésű területei ugyan a jelenlegi szántóművelésre gyenge, igen gyenge adottságúak, mégis óriási szerepük volna a táj működőképessége, vízháztartása, biológiai produkciója és potenciálja, szélsőséges jelenségeinek kiegyenlítése szempontjából. (4. és 6. térképi melléklet)

A konkrét területek optimális – jelentős társadalmi haszonnal járó - funkcióit sajátos táji adottságaik jelzik. A szűkebb és tágabb közösség megélhetése, életminősége szempontjából kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a földhasznosítás módja, haszonvételi elvárása megfelel-e így felfogott szerepeinek, vagy nem. Az adottságok ellenében való hasznosítás veszteségei nyilvánvalóan tükröződnek a mezőgazdasági termelés alacsony hatékonyságában, a károkból, illetve a vizek kártétele elleni védekezés költségeiben.

Az EU agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszere és a VTT ártér reaktivációja elvi lehetőségek e területi funkciók betöltésének megvalósításához. A jó szántóadottságú területek termőképességének megőrzése érdekében is fontos, hogy a hazai agrártámogatások e szerepek betöltését elősegítsék.

Mindez a Tiszafüredi kistérség vidékfejlesztésének (hatékony földhasználatának és egyben a tágabb környezet vízgazdálkodásának) egyik kardinális jelentőségű előfeltétele. A tájhasználat e szerepeinek állami, térségi és földhasználói elismerése nélkül – a földhasználat ilyen értelmű, hazai agrártámogatásokkal orientált átalakítása nélkül - a kistérség hátrányos helyzete nem oldható agrár- és vízgazdálkodási oldalról. A hátrányok pedig nemcsak a megélhetést, hanem az életminőség egyéb területeit, az egészséget, halálozást és a turisztikai kapcsolatokat is érintik.

II.3.3.5. Ásványvíz-hévíz hasznosítás

A kistérség rendkívül jó adottságokkal rendelkezik, termálvagyona megyei szinten is kiemelkedő. Több településen van hévízkút, többségüket strandként, fürdőként hasznosítják. A települések a termálvízre alapozott turisztikai-, gyógyászati fejlesztési lehetőségeket tekintik az alapvető kitörési lehetőségnek. Megjelenik a kertészeti hasznosítás igénye is. A kutak vízkészletével körültekintően kell gazdálkodni, hiszen ez korlátozott. Sok olyan kút van, amely kezdetben pozitív volt, mára negatívvá vált. A vízáadó réteg védelme és a vízminőség megóvása elengedhetetlen feladat. A kitermelt termálvíz elhelyezése környezetvédelmi problémákat vet fel.

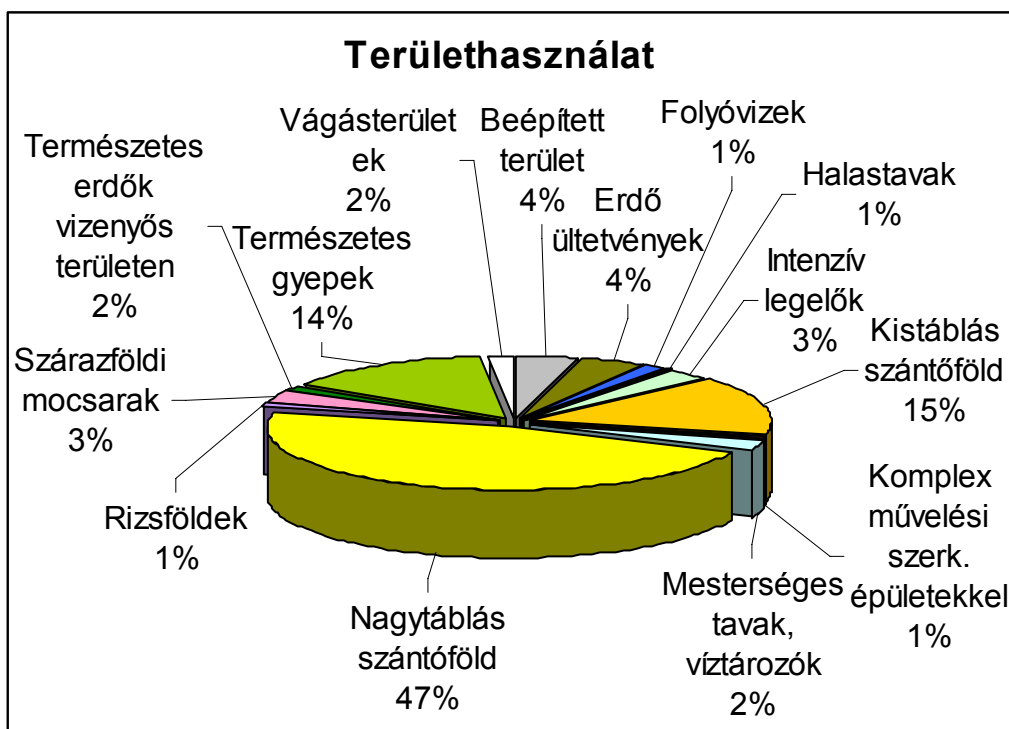
II.3.4. Területhasználat

A kistérség területe 84 752 ha, amelynek döntő része mezőgazdasági művelés alatt áll. A terület majd felén (47%) nagytáblás szántók, 15 %-án kistáblás szántók találhatók. A homokbuckákat, illetve a kistérség keleti, a Hortobágy kistájhoz tartozó részét természetes gyepek foglalják el, amelyeknek összrészese 14 %, az intenzív legelők aránya 3 % körüli.

Az erdők mindössze 8 %-ot (4156 ha) foglalnak el a területen, a Tisza védgátjain belül találhatunk összefüggő természetes erdőket közel 1423 ha, a többi erdő többnyire lombos erdőültetvény.

A vizekben szegény kistájon természetes tavakat alig találunk, a mesterséges tavak közül a 127 km²-nyi vízfelületű Tisza-tó mellett említést érdemelnek a Kunhegyes külterületén előforduló nagyobb kiterjedésű halastavak. A tiszai holtágak területén, illetve a Hortobágyi

kistájhoz tartozó területeken jelentős kiterjedésű szárazföldi mocsarak vannak (összterületük 2503 ha). (3. 10. 11. számú térképi melléklet)

II.3.5. Környezeti állapot

A kistérség természeti adottságai, a tájhasználat, az itt élő emberek természethez való viszonya és a külső környezetből érkező hatások meghatározzák a kistérség jelenlegi, és jövőbeli életfeltételeit, környezeti állapotát

II.3.5.1. Vizek

A kistérség felszíni vizeinek minősége általában megegyezik a Tisza vízminőségével. A mintavételek alapján a vízfolyás a "tűrhető" minőségi kategóriába sorolható, az utóbbi években enyhén javul a vízminőség. Szennyezőforrást elsősorban a települési szennyvíztisztító telepek jelentenek (Abádszalók-Kunhegyes szennyvíztisztító telep befogadó: Mirhó-Gyócsi-csatorna, Tiszafüred települési szennyvíztisztító telep befogadó: Tiszafüredi-csatorna).

A Tisza-tó vízminőségének meghatározása négy öblözet mintavételei alapján történik. A kistérséggel érintett Abádszalóki öblözet átöblítését a Tisza biztosítja, ezért vízminősége a Tiszaéhoz hasonló, azaz minősége összességében "tűrhető" kategóriába sorolható. Az utóbbi évek adatainak összehasonlításából kismértékű vízminőség javulás érzékelhető, amely elsősorban a tó körüli települések szennyvízcsatorna hálózatának kiépítésének köszönhető.

A talajvízszint Kunhegyestől Ny-ra 4-6 m között, K-re 2 m felett, máshol 2-4 m között áll. Mennyisége nem számottevő. Belterületen a talajvizek csaknem kivétel nélkül szennyezettek. A nitráttartalom sok esetben 100 mg/l fölötti. Az összes oldott anyag táp határok között változik, akár az 5000 mg/l értéket is elérheti. A bakteriológiai vizsgálatok gyakran fekáliás

szennyeződést mutatnak. Külterületeken az antropogén szennyezéssel nem érintett helyeken még ivóvíz minőségű talajvizek is feltárhatók.

A kistérségben található a „Tiszafüred – Kunmadaras” elnevezésű, regionális jelentőségű távlati vízbázis, amelynek védőterületei különösen érzékeny, illetve érzékeny vízminőségvédelmi területek. Fokozottan szennyeződés-érzékeny területek: Nagyiván, és érzékeny területek: Kunhegyes, Tiszaderzs, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaroff, Tiszaszentimre határában találhatók.

II.3.5.2. Levegő

A terület levegőminősége jónak mondható. A kistérségben nem jellemző a szennyező telephelyek magas aránya, nagyobb számú levegőszennyező pontforrás, illetve bejelentésre kötelezett telephely inkább a városokban található. A településeken a légszennyezés jelentős mértékben a gázzal fűtött lakások arányától függ, ami a rácsatlakozások fokozatos növekedésével párhuzamosan javuló tendenciát mutat.

A légszennyezés fő forrása ezen kívül a közlekedés, amely elsősorban a 33-as és a 34-es számú főúton jelentős.

Sok helyen jellemző a belterületi állattartás, ami elsősorban a zárt, szigetelt trágyatárolók hiánya, illetve a nyári melegben jelentkező bűz miatt okoz problémát.

A külterületek döntően mezőgazdasági művelés alatt állnak, az allergén növények terjedése csak kisebb parlagon hagyott részekben, mezsgyéken, utak mentén jellemző. Minden településen rendszeresen kaszálják, ezért a térségben az allergiás megbetegedések száma viszonylag alacsony.

II.3.5.3. Talaj

A talajt sok helyen rendkívül megterhelték az 1980-as évekig jellemző intenzív mezőgazdasági kemikáliák, a művelt területek jelentős részét műtrágyázták, míg a szerves trágyázott területek aránya igen lecsökkent. Az összefüggő nagytáblás mezőgazdasági területek kialakítása fokozta a defláció általi talajpusztulást. A fizikai talajszerkezet leromlásának legfőbb oka a szakszerűtlen művelési technológiák megválasztása. A rendszerváltás után csökkent a mezőgazdasági kemikália felhasználása. A talajvédelem érdekében az adottságokhoz alkalmazkodó tájhasználat kialakítása szükséges.

Jelentős környezeti terhelő hatást jelentett az állattartó telepek almozás nélküli technológiája során keletkező hígtrágya, valamint a szennyvíz és a települési hulladék nem megfelelő elhelyezése. Ezek a szennyezések a települések csatornázásával, és a műszaki védelemmel ellátott regionális hulladéklerakók kialakításával fokozatosan csökkentek. Ma is gondot jelent azonban a felhagyott települési és folyékony hulladéklerakók rekultivációjának kérdése.

II.3.6. Összegzés: A tájhasználat értékelése és természeti, gazdasági összefüggései

A tájhasználat igen szoros összefüggésben áll a jellemzett természeti adottságokkal. Ha megvizsgáljuk az egyes tájhasználati formákat, azt látjuk, hogy a kistérséget a szántóművelés túlsúlya jellemzi. E mellett a tájhasználat alig illeszkedik a térség tagolt domborzatához és talajadottságaihoz. A nagytáblás szántóművelés egyaránt jelen van a mélyebb öblözetekben, és a hátságokon. A táblákra jellemző a tagolatlan felszínborítás. Bár a Hortobággal határos területen sok a természetes gyepek, jellemzően hiányoznak az erdők, és a gyepek sávok. Különösen a mentett területeken az erdőművelés faültetvényekre korlátozódik.

A vízháztartás szempontjából azonban ezek a tájhasználatok a legrosszabbak. A felszínborítottságot tekintve a szántóművelésű haszonnövények a legrosszabb vízgazdálkodású társulások. Velük közel azonos kategóriájúak a fa és a gyümölcsültetvények. Ezek a kultúrák jellegzetesen vízfelhasználók, mégpedig abban az időszakban nő meg a vízigényük – különösen a szántók esetében - amikor a térségben amúgy is vízhiány van. Az ültetvények esetében kis részben képesek hasznosítani a vízbő időszakok vizeit, de tartalékképzésre, vízviasszatartásra képtelenek. (3. térkép: Területhasználat, 4. térkép: Domborzati adottságok, 5. térkép: Talajtérkép, 6. térkép: Szántóföldi alkalmasság, 10. térkép: Intenzív mezőgazdaságra jellemző tájhasználat, 11. térkép: Természeti rendszerekhez igazodó tájhasználat)

A fentiek összegzéseként megállapítható, hogy a Tiszafüredi kistérség tájhasználatát nem alkalmazkodik a táji adottságokhoz, mert figyelmen kívül hagyja a mikrodomborzatból, a különböző talajadottságokból, az eltérő vízgazdálkodású talajszervezetből, illetve felszínborítottságból (élőhely-lánc, növénytársulások) és vízellátottságból fakadó tagolt és az esetek nagytöbbségében igen eltérő lehetőségeket nyújtó tájszerkezetet. E tájhasználat következtében, vagy részben ennek erős visszahatásaként a kistérségben egynemű, szélsőséges vízháztartású, egyre romló termőhelyi adottságú táji elemeket, és erősen leépült, leépülő természeti rendszereket találunk. A szántóművelésre alkalmas talajokon a vízháztartásból és rendszerlengésből fakadó szélsőségek már most komoly hátránnyként jelentkeznek a gazdálkodásban (pl. belvíz, vízhiány, légköri aszály), s a jövőben ezek előfordulása és az általuk okozott káros következmények mértéke is növekedni fog.

A kistérségre jellemző továbbá az együttműködés hiánya: a természeti adottságok és a tájhasználat (gazdálkodás), valamint a táji és művi rendszerek elemeit igénybevevő gazdálkodók között és a társadalmi-gazdasági kooperációban.

Az együttműködés hiányának egyik példája az egyoldalú - a víz elvezetésén alapuló – belvízvédekezés, ami gátolja az ésszerű vízkészlet-gazdálkodást.

A jelenlegi tájhasználat jövedelemtermelő képessége változó, de a kedvezőtlen természeti hatások miatt csökkenő tendenciát mutat, mert a kedvező adottságú területeken és a kedvező időszakokban megtermelt - esetenként magas - jövedelmeket felemészti az arra alkalmatlan területek művelésbe vonása érdekében szükséges beruházások, az e területek művelése során jelentkező többlet költségek, illetve a természeti szélsőségekből fakadó károk. Ennek következtében a táj népességeltartó ereje csekély.

Tetézi ezt a tulajdoni és földhasználati szemlélet, amelynek ma még látóterén kívül esik a föld, víz és társadalom együttélése és működtetése.

E tájhasználat igen komoly hátránya, hogy a segítségével megtermelt jövedelem nem a mezőgazdaságban, hanem a kiszolgáló iparágakban (olaj-, nehézipar, gépipar stb.) csapódik le. Ennek megfelelően a jelenlegi tájhasználat fenntartása sem elsősorban az agrárium, hanem a kiszolgáló ipar érdeke.

A Tisza-menti - és jelen kistérségi - integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási program kidolgozásának célja: a térség lakossága számára megadni az esélyt arra, hogy az árvízről való biztonsága mellett életésélyei is fenntarthatóvá váljanak, vagyis ne a természeti, társadalmi, gazdasági degradálódás folytatódjon, hanem helyreállítható legyen a táj népességmegtartó ereje, egészségesen működjön társadalmi és gazdasági rendszere. A jellemzően agrártérség vidékfejlesztésének nincsen valódi esélye *táj- és vízhasználat váltás* nélkül.

A tájhasználat akkor lehet természeti, társadalmi és gazdasági szempontból egyaránt előnyös, ha formái illeszkednek a sajátos helyi adottságokhoz, ha a rendszerben létező dolgok idejében a saját helyükre kerülnek. Enélkül önmagukban a gazdasági veszteségek is felszámolják az eredményt, a táj- és társadalom működési zavarai pedig a szélsőségek felé kimozdulva szintén tűrhetetlenné válnak.

A gazdálkodás megváltoztatása a gazdák döntése mellett természetesen állami részvállalást igényel, éppen úgy, ahogy a jelenlegi föld- és vízhasználati struktúra megtartása, a vízmentesítés és a vízkárok enyhítése is állami orientációval és részvétellel történik.

II.4. Gazdasági bázis

A gazdaság a térség megélhetésének forrása. A gazdasággal szemben hatékonysági, biztonságossági, megélhetési, életminőségi és környezetvédelmi szempontok érvényesülését várjuk el, ami nagyfokú és kiterjedt együttműködést, integrációt igényel. A következő anyagrészben bemutatjuk, hogy a Tiszafüredi kistérség gazdasága jelen körülmények között mennyire képes a fenti kihívásoknak eleget tenni.

II.4.1. Gazdasági ágak, gazdálkodás

II.4.1.1. Agrárstruktúra

Az agrárium, a természet adományaiból saját tevékenysége által teremt megélhetést a térség társadalmának. Jelentős részt vállal az ország élelem ellátásában és ökológiai szolgáltatásaiban.

Szántóföldminőség

A kistérség talajadottságai szántóművelésre összességében kedvezőtlennek mondhatók. A szántóterület átlagos aranykorona értéke 14,6. Kivételt képez Kunhegyes, ahol az átlagos aranykorona-érték meghaladja a 17-t. A területre elsősorban a kötött réti talajok típusai, valamint a kiterjedt foltokban jelentkező szikesek jellemzőek. A gazdaságos szántóművelés számára kedvezőbb adottságú talajok igen mozaikosan helyezkednek el, elsősorban a Tiszafüred-Kunhegyesi síkon, Tiszaörs területén, Kunhegyes középső-, illetve keleti részén, Abádszalók, Tiszaszentimre és Tomajmonostora keleti, valamint Tiszaigar középső részén.

Birtokszerkezet

A rendkívül szétaprózott birtokviszonyokat jelzi, hogy a térségben a 3 ha alatti földtulajdonnal rendelkező családok aránya az összes család csaknem 40%-a. Az átlagos parcellaméret nem éri el a négy hektárt, egyes településeken pedig egy hektár alatti.

A szántóföld használata jelenleg háromnegyedében nagytáblás műveléssel történik¹³. A földtulajdon, különösen az osztatlan közös tulajdon rendezetlensége a mezőgazdaság fejlesztését jelentős mértékben akadályozza. A tisztázatlan tulajdonviszonyok gátolják a hosszú távú bérleti viszonyok kialakulását, a földhasználat nagyobb távlatú tervezését és fékezik az integrált agrártermelési-értékesítési rendszerek kialakulását. A vidéki megélhetésben kulcsszerepe van ugyanakkor az önellátásnak, ami a más munkalehetőség híján lévő lakosság számára anyagi és mentális szempontból egyaránt fontos érték.

Földhasználat, termelési szerkezet

A 84752 ha összes terület, 81,2 %-a mezőgazdasági terület, melynek 84%-a szántó, 0,7%-a kert, 0,2%-a gyümölcsös, 0,1%-a szőlő, 15%-a gyp. Az erdő aránya igen alacsony, 3,5 – 4,6%, a nádas a termőterületek 0,6%-át, míg a halastó a 0,3%-át teszi ki¹⁴. Jelentősebb nádas területek Tiszafüred, Nagyiván, Kunhegyes és Abádszalók térségében vannak, nádfeldolgozás Nagyivánban folyik. Halastó Kunhegyes és Tiszaszentimre, valamint Nagyiván, Abádszalók és Tiszafüred területén található. Problémát jelent, hogy bár támogatott a halfeldolgozás, alacsony a halfogyasztás, így a halhús ára is.

¹³ Forrás: CORINE 50, FÖMI

¹⁴ Tiszafüred kistérség agrárstruktúra és vidékfejlesztési programja, ÁESz Az adatforrások különböző eredményei következtében, valamint az objektív összehasonlíthatóság érdekében a 9. táblázatos melléklet tartalmazza a legutóbbi, 2000. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás adatait is.

A mezőgazdasági termelési szerkezetében továbbra is meghatározó a kalászos gabonafélék, ezen belül a búza termesztése. Jelentős a takarmánynövények termesztése is, kapcsolódva a szarvasmarha-, sertés- és baromfitartáshoz, ezenkívül kukoricát, napraforgót, hagymát és olajtöket természetesen a gazdálkodók. Tiszaderzszen 40 ha-on folyik energiafűtermesztés.

A talajadottságok alkalmasak az apró és a gyógy-fűszermag, mák, saláta termesztésére, Tiszabura-Abádszalók térsége pedig ültetvényhasznosításra. Az olajtök-kultúra terjedésétől remélhető a napszámban dolgozók számának és a mezőgazdaság jövedelmezőségének növekedése.

Tiszaszőlősen meggy, barack, dió ültetvényt telepítettek. Fejlesztési elképzelést tekintve szárító-aszaló létesítését tervezi a település. Ökogazdálkodást pár ember folytat, zöldség, burgonya, vöröshagyma, gyógynövény termesztéssel. A terméket térségen kívül értékesítik. Múltban gyökerező hagyományokkal rendelkezik a tiszagyendai dinnyetermesztés.

Állattartás

A kistérségben - alkalmassága szerint is - jelentős hagyományokkal rendelkezik a szarvasmarha, baromfi és sertéstenyésztés. Szarvasmarha, juh legelőgazdálkodás Kunhegyes és Tiszaörs, valamint Nagyiván, Tiszaigar (magyarszürke, húsmarha), Tiszaroff és Tiszaszentimre térségében jellemző. Tiszaszőlősen 3 nagy állattartó telepen libatenyésztéssel foglalkoznak.

Termékfeldolgozás, értékesítés

A mezőgazdasági termékek értékesítése jelenleg főleg a térségen kívül és kedvezőtlen kondíciók mellett történik (minimális eredménnyel, vagy ráfizetéssel). A kistérségben működő tehenészeti telepekről (Kunhegyes, Nagyiván, Tiszaörs, Tiszaroff, Tiszaszentimre) részben a tiszafüredi Kuntej Rt. vásárolja fel a tejet, zömmel pedig a megye, illetve a szomszédos megyék nagyobb városaiban kerül feldolgozásra.

Ennek oka, hogy a térségen belül nem jött létre a termékpályás integrált termelés, az élelmiszeripari háttér, begyűjtő, előfeldolgozó, tároló kapacitás.

Annak ellenére tehát, hogy a **vidéki** kistérség jelentős és gazdaságában kulcsfontosságú mezőgazdasági potenciállal rendelkezik, igen alacsony a termékfeldolgozási szint. A mai termékfeldolgozást a tiszafüredi Kuntejen kívül mindössze néhány kisebb húsfeldolgozó és pékség adja.

A termékpályás integrált termelés hiánya, a vállalkozási kedv, a kockázatvállalás hiánya, a TÉSZ-ek termelők általi létrehozásának elmaradása mind gátjai a feldolgozó kapacitás, az értékesítési volumen növekedésének, holott jelentős számú szabad képzett és képzetlen munkaerő áll rendelkezésre.

A helyi feldolgozás jelentősége igazán a családi gazdaságokban domináns, ugyanis a gazdaságok többsége önfenntartó, mind a zöldségféléket, mind a gyümölcsöket, mind az állati eredetű termékeket saját felhasználás céljából otthonaikban dolgozzák fel.

Összegzés: A mezőgazdaság társadalmi, gazdasági és természeti összefüggései, fejlődési esélyei

A kistérség gyenge szántóföldi alkalmasságához viszonyított túlszántottsága, homogenizált, adottságaihoz nem illeszkedő, integráció híjával levő, illetve gyenge külső és belső piaci pozíciójú termelési szerkezete összehangolt újrakezdést, államilag támogatott szemlélet- és szerkezetváltást sürget. A jelenlegi tulajdonfelfogás és földhasználati struktúra nem felel meg sem a lakossági megélhetés, sem a gazdaságos termelés, sem az adekvát tájhasználat követelményeinek. Földhasználati változtatás nélkül nem képzelhető el hatékony és fenntartható fejlődés. A gyenge-igen gyenge alkalmasságú szántóterületek egy részén

gazdasági szempontból elkerülhetetlen a művelési ág változtatás megközelítően 15-20000 ha szántó terhére, a legelő-, erdő művelési ágak növelésével és mesterséges vízfelületek gazdasági célú létesítésével.

A kistérség adottságai ugyanakkor kiemelkedően jók arra, hogy e területek, illetve gazdálkodóik egyéb - társadalmilag fontos, tervezhető és EU által jelentős mértékben támogatott kifizetésekkel is elismert – szerepet töltsenek be a vízkár elleni védelem, vízháztartás javítás, talajvédelem, levegőminőség javítás, tájmegőrzés, turizmus stb. terén. A VTT ártér reaktivációs vállalása lehetőség a változások átgondolására és az ezzel kapcsolatos társadalmi feltételek kimunkálására. Ez a kistérség aktív részvétele, jövőkép kialakítása és érdekérvényesítése nélkül nem lehetséges.

A mezőgazdasági termelésben a változtatást leginkább sürgető kockázati tényező a vízhiány (a vegetációs periódus csapadékhiánya, a talajok vízháztartása, kis felszíni vízhozam, aszály, légköri aszály, s mindez döntően magával a vízmentesítésen alapuló gazdálkodással szoros összefüggésben). Az éghajlati előrejelzések szerint emelkedik azon területek aránya, ahol öntözés nélkül tovább nő a szántóföldi termelés kockázata, ugyanakkor számolni kell a szélsőségek növekedésével és rendkívüli vízkárokkal. A társadalom és a gazdaság kárérzékenysége a tájhasználat egysíkú jellegéből és a permanens újrakezdési kényszerből következően különösen nagy.

A termelés „piaci versenyképességét” a támogatások versenye határozza meg. A termelők egy része ingyenes (vagy olcsó) öntözővíz szolgáltatást vár el az államtól saját piaci versenypozíciója támogatására. Esetleg ugyanazok, vagy mások a helyi víztársulatok munkájában sem hajlandók résztvenni. A most öntözött terület elvileg növelhető, az öntözési igények kielégítésének azonban korlátot szab a fenti anomáliák mellett az idényben rendelkezésre álló víz mennyisége is.

A vízháztartás nem rendezhető önmagában az öntözés által még a mezőgazdasági területeken sem. Feltétlenül szükség van az ártér reaktiválás és tájgazdálkodás vízgazdálkodás javító szerepére a minőségi agrárterületek működőképessége érdekében is. Emellett természetesen szükséges, hogy a vízzel való társadalmi és gazdasági bánásmód világosan tükrözze értékét. A hiány talán segít ennek felismerésében.

A mezőgazdaság kitörési pontjait a környezetkímélő technológiák és a biogazdálkodás, illetve a vetőmag- és zöldségtermesztés elterjedése, valamint a feldolgozottsági fok növelése, valamint a táji-, társadalmi adottságokhoz illeszkedés, az agrár-környezetgazdálkodás irányába való elmozdulás jelentheti.

A növénytermesztésben a kalászos gabona növények termesztésének kismértékű csökkentése indokolt. A kistérség vidékfejlesztésének jelentős potenciálja lehet a II. pillér lehetőségeinek kihasználása, a zöldség- és gyümölcsfélék-, vetőmag-, valamint a biotermesztés bővítése, illetve feldolgozó és hűtő kapacitások megépítése kistérségi integráció, termelői TÉSZ program(ok) keretében.

A kistérség adottságai ártéri tájgazdálkodás esetén a gyepgazdálkodásra alapozott állattartás számára kiemelkedően jók (megfelelő vízellátás nélkül a legelők korán kiégnek). Hagyományainak elsősorban a szarvasmarha- és juhtartás-, tenyésztés fejlesztése felel meg, amelyhez a jelenleginél kedvezőbb tej- és húsertékesítési feltételek szükségesek, beleértve a belső piac újraszervezését és védelmét is.

A fejlődést a krónikus tőkehiány, az **integráció hiánya**, az aszálykár és az ágazati jövedelmek kedvezőtlen megosztása (az agrártechnológia kiszolgáló iparaiban jelennek meg, ezért alacsony a mezőgazdaság jövedelmezősége) mind-mind nagyon megnehezítik.

Paradox módon ugyanez segítheti is az újrakezdést. A veszteségek tudomásulvétele, a folyamat megértése és az újrakezdési, javítási szándék megérése után minden tapasztalat, a háztáji integráció élménye is előrevivő erővé válhat a termékpályák termelői összefogással történő újrakezdése során. Fontos, hogy a túlélésért folytatott napi harc közben a kistérség vezetése és társadalma képes maradjon a saját értékekre és belső erőre alapozott szerves fejlődés valódi alapjainak megőrzésére, feltárására, és az újraindulásra.

II.4.1.2. Erdő- és vadgazdálkodás

A Tiszafüredi kistérségben az erdősítés szempontjából kedvező adottságú talajok találhatók.

Az erdőborítottság országosan az egyik legkisebb. Ez az idegenforgalmi bevételekre is számot tartó kistérség fejlődése szempontjából kedvezőtlen tényező. A tölgy és az egyéb keménylombosok korábbi telepítéseiből maradt meg néhány nagyobb folt. Kunhegyesen véderdővé alakítják át a meglévő erdők egy részét. Abádszalókon az erdők egészségi állapota miatt a cser erdőkre váltás lenne javasolt, mert így zártabb, nagyobb erdők kialakítása válna lehetségessé. A Nagyiváni öblözetben az erdőterület állami tulajdonú a Hortobágyi Nemzeti Park kezelésében van, az Állami Erdészeti Szolgálat által készített erdőtervek alapján, a HNP előírásai szerint lehet rajtuk gazdálkodni. A Tisza-tó területén levő erdők állami tulajdonban, vízügyi kezelésben vannak és az állami erdőtervezés érvényes rájuk.

A gazdálkodás nem a táji adottságoknak megfelelő, jellemző az ültetvénytípusú erdőművelés, ami a táj vízgazdálkodásának, élővilágának és turizmusának kevésbé kedvez.

A hullámtéren kocsányos tölgyek és nemes nyarasok találhatók, a következő megoszlásban:

80% nemes nyár

10% tölgy

10% természetközeli galéria erdő (fűz, tölgy, kőris, szil állomány)

Az általában rövidebb vágásfordulójú erdők (nemes nyár) hasznosítása helyben történik. Az itt élő lakosságnak elsősorban tűzifa igénye van. A kitermelt haszonfa kisebb része kerül építőipari és egyéb felhasználásra. Lehetőséget kellene találni az egyéb energetikai aprítékok, és az ámorfa felhasználására.

Az erdősítés a térségben lassan indult meg, aminek egyik oka, hogy sokan gondolják az erdőt lassan megtérülő befektetésnek. A lakossági tűzifa igény kielégítésének folyamatossága adott területen rövid vágásfordulójú fafajok telepítésével biztosítható.

A Tiszafüredi kistérségben található vadásztársaságok száma jelenleg 8 db, átlagos területnagyságuk 15.000-20.000 ha. A társaságok átlag létszáma 30-60 fő. Nagyobb területességű vadásztársaságok a jellemzőek a ritkábban lakott területek miatt. A térségben Abádszalók szerepe meghatározó, mert itt található Magyarország legnagyobb fácántelege. Az intenzív fácánvadászás mellett jelentős az őz állomány, illetve Kunhegyesre 40-50 olasz csoport jár vízivadra vadászni évente. Jelentős a területen az élő nyúl befogás és értékesítés. Vadkárt a fácánok okoznak a vetéseken tavasszal.

Vadászturizmus szempontból vonzóerő a kistérségben a Tisza-tó közelség, a Tiszaroffi kastély, a Tiszafüredi víziparadicsom, a Hortobágy közelsége, a pusztai élőhelyek. Az intenzív tenyésztés és a vonzerők ellenére itt volt tapasztalható a legnagyobb visszaesés a vadászat területén.

II.4.1.3. Ipar

Tomajmonostorát kivéve minden településen működik ipari vállalkozás. A jellemző ipari tevékenységek a feldolgozóipar (bútor-, vas-, műanyag-, faipar), az élelmiszeripar (malomipar, téstagyártás) és a könnyűipar (varroda, szücsüzem, dobozüzem). A kistérség mezőgazdasági adottságai ellenére az élelmiszeripar nem jelentős, a tiszafüredi Kuntejen túl néhány kisebb húsfeldolgozó, pékség van jelen, utóbbiak is a térségben termelt gabonát közvetve, a külső malmokból vásárolják vissza lisztként. Jelentősebb ipar hiányában a kistelepüléseken fontos szerepet töltenek be a varrodák. Jelentősebb ipari termelés a két városban, Kunhegyesen és Tiszafüreden folyik.

A kistérségben ipari park nem működik, és a kisebb vállalkozásokat segítő inkubátorház sem. Az infrastruktúra jelenlegi színvonala nem kedvez a gazdaság-, különösen az iparfejlesztésnek.

II.4.1.4. Kereskedelem, szolgáltatás

A kereskedelem és a szolgáltatások tekintetében a működő vállalkozások száma alapján a kistérség megfelelően ellátott. A térségbe érkező külföldi tőke is döntő részben a kereskedelemben és az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások területére irányult. A gazdasági tevékenységek beszűkülő lehetőségeit a Tisza mentén az idegenforgalom részben kompenzálhatja (Tiszafüreden és Abádszalókon kívül Tizzaszőlős, Tiszaderzs, Tiszabura, Tiszaroff). Összesen 396 vállalkozás működik a térségben az ágazatban (szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás), a legtöbb Tiszafüreden (54 %) és Abádszalókon (13 %).

A kereskedelem Kunhegyesre és Tiszafüredre koncentrálódik, a kereskedelmi vállalkozások 75 %-a működik együttesen a két városban. Az idegenforgalom a kereskedelemre is pozitív hatást gyakorol. A kistelepüléseken a kiskereskedelem (leginkább élelmiszer) van jelen; de Tiszagyendán, Tizzaszőlősen és Tomajmonostorán nem működik kereskedelmi vállalkozás.

II.4.1.5. Turizmus, idegenforgalom

A kistérség idegenforgalmi fő vonzerejét a Tisza-tó és a Tisza folyó fürdési, horgászati és egyéb vízisport lehetőségeivel, a termálkincs és a rendezvények adják. Vonzó a természeti környezet szépsége, melyet az ideérkező kikapcsolódni, kirándulni, pihenni vágyó turisták élveznek. A kistérség meghatározó szerkezeti eleme a Tisza-tó. A tó 30 évvel ezelőtti duzzasztásos létrehozásával máig tartó átalakuláson megy át, melynek hatására egy új térszerkezeti egység, egy új kistáj jött létre. Napjainkra a térség karakteres jegyei már egyre inkább kimutathatók, és szervező ereje is meghatározó. Az új természeti képződmény turisztikai hozadéka a kistérség településeire mindenképpen pozitív. Az utóbbi évtizedben a hanyatló mezőgazdaság mellett a turizmus vált a kistérség meghatározó gazdasági tevékenységévé. A turizmus fontosságát bizonyítja a terület kiemelt üdülőkörzetté nyilvánítása.

A turizmust veszélyeztető tényezők között a Tisza ismételt nehézfém-szennyezése valamint az ár- és belvizek jelentősek. A tó vízminőségét nagymértékben meghatározza a folyó vízminősége. A Tisza tóba belépésekor jelentősen csökken a vízmozgás sebessége, ami feliszaposodáshoz vezet. A Tisza gazdag foszfor- és nitrogéntartalma nagy terhelés a tározónak, növeli az eutrofizálódás mértékét. Gondot okoz az algásodás, a hínárosodás és a sulyomterjedés. További problémát jelent, hogy téli üzemeltetéskor leengedik a tavat és a visszamaradó kis vizekben, lefűződő öblöcskében – mivel ezek közül sok fenékgig befagy – a

halak nem tudnak áttelelni. A biológiai és a kémiai szúnyogirtás együttes alkalmazása indokolt.

A Tisza-tó és Tisza folyó turisztikai hasznosítását hátráltatják a parti infrastruktúra hiányosságai, a településektől távoli vízi út, a tóhoz való lejutás, a vízparti közművek hiánya. A szállásférőhelyek és vendéglátóhelyek színvonala nem megfelelő, a megfizetett árral nem áll arányban. Hiányoznak az attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások. Ezen kívül a belföldi fizetőképes kereslet alacsony szintje mérsékli a vendégforgalmat.

A kistérség turisztikai szempontból fontos természeti értékeit tekintve gazdag és változatos. Területe részben közös a Hortobágyi Nemzeti Park területével (Tiszafüred, Nagyiván). Egyfelől a gazdag vízi élővilág, madárrezervátum, másfelől a pusztai táji szépsége, a löszpuszta maradványok, kunhalmok a kistérségnek változatosságot és dinamikát adnak. Itt található továbbá a legszebb tiszai hullámterek (Tiszaroff, Tiszabura) a szintén országos védelmet élvező Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet részeként. A térségben a legnagyobb kiterjedésű védett természeti terület a Tisza-tavi Madárrezervátum Hortobágyi Nemzeti Park, és a kistérség déli részébe kicsit benyúlik a Közép Tiszai Tájvédelmi Körzet.

A környezeti károk kiküszöbölésével és a hosszú távon fenntartható turizmus elvével fejlesztendő az *ökoturizmus* a térségben. Ez részben új termékeket jelent (nomád kempingek, ökotáborok, stb.), és emellett a meglévők korszerűsítő innovációját (szolgáltatások kiegészítő fejlesztése stb.).

A HNP keleti Hortobágy központú élő puszta komplex bemutatásának (és a nyugati Poroszlói Ökocentrum létrehozásának) tervezése folyamatban van. Ezzel gyalogos és vízi túraútvonalak kijelölése, fogadóépületek tervezése, madármegfigyelők, kikötők, csónakházak létesítése valósul meg.

Vízi turizmus a Tisza ezen szakaszán sétahajózás, motoros hajós és evezős turizmusként, a Tisza-tavon motoros hajós és evezős turizmusként, valamint vitorlázásként van jelen. A személyhajózásnak a meglévő adottságok között is vannak lehetőségei, mert a személyhajózáshoz elegendő az 1,5 méteres vízmélység, parti infrastruktúra kiépítése pedig nem jelent aránytalanul nagy terhet. Hajóállomás és kishajókikötő a kistérségben Tiszafürednél és Abádszalóknál található. Megoldandó probléma az abádszalóki öbölbe vezető hajóút kitűzése. Tiszaszőlősen, Tiszaderzszen szintén van hagyományokkal rendelkező kishajókikötő.

A motoros kishajós és az evezős túrázási kedvet a Tiszát ért cianid szennyezés és árvizek okozta ijedtség indokolatlanul visszavetette. A motoroshajó, jacht használata a Tisza-tó területének zömén, jetski az abádszalóki öbölben engedélyezett. Az evezős turizmus ismert eseménye, a Nemzetközi Tisza Túra által pihenőállomásként használt partszakasz a Tiszafüredi kistérséget érintő Tisza-szakaszon Tiszafürednél található. Nemzetközi Tisza Túrán a vízi és kerékpáros turizmus már összekapcsolódik és a vízitúrák kombinálása a turizmus más ágaival (víziturizmus-gasztroturizmus, víziturizmus-kulturális turizmus, víziturizmus-kerékpáros turizmus) a Felső-Tiszán már jelenlévő érdekes lehetőség.

A kistérségben kevés helyen található jó minőségű természetes vízi *strandolási* lehetőség. Általánosan a higiéniai viszonyok megoldatlansága a jellemző, ehhez társulva a vadkempingezés. A rövid szezonnak és a kis árbevétel miatt a tulajdonosok (önkormányzatok) a szabadstrandok szinten tartásában és fejlesztésében passzívak.

A *horgászturizmus* számára a Tisza-tó különleges természeti adottságainak köszönhetően sehol máshol nem található változatos víztereket biztosít, változatos élőhelyeiből adódóan rendkívül gazdag halállománnyal rendelkezik. A Tisza-tó fő jellegzetessége - a Tisza-tó jelenlegi állapotának horgászturizmus szempontjából készült felmérése szerint -, hogy

nével ellentétben nem tó, hanem a Tiszát és a régi hullámtereit egyesítő átfolyásos rendszerű síkvidéki víztározó. Ennek megfelelően változatos, többféle víztípust is magába foglaló vízrendszert képez, mely a jelenlegi nyári duzzasztási szint vízborítása mellett bizonyos, a tavakhoz hasonló jelleget is magán hordoz. Ez ideig 50 halfajt regisztráltak, a 127 km²-s területével- melynek fele halászati vízterület – Kelet –Magyarország legnagyobb összefüggő horgászvize, az ország legnagyobb horgászkezelésű vize. A Tisza-tó rendkívül egyedi horgász-turisztikai kínálatot képes biztosítani az országban. A horgászat háttérét biztosító infrastruktúra az országos átlagtól magasabb, de további fejlesztések éppen a terület kiemelt jellegére vonatkoztatva szükségesek. Ugyanakkor a horgászat környezetterhelése igen nagy, ezért a környezettudatos, fenntartható horgászturisztikai fejlesztéseknek kell előtérbe kerülniük.

A kül- és belföldi a *bérvadásztatás* is jellemző a kistérségben, a tagi *vadászatok* mellett. *Lovaglási* lehetőség Tiszafüreden van.

A Tiszafüredi kistérség síkvidéki jellegéből adódóan ideális terepet nyújthat a *kerékpáros turizmus*nak. Jelenleg kiépített kerékpár nyomvonal a vizsgált területen Tiszafüred belterületén és a Tisza gátjának abádszalóki szakaszán található. Jelenleg épül az Abádszalókot és Tiszafüredet összekötő EuroVelo kerékpárút. Az Országos Területrendezési Tervben meghatározott országos kerékpárút törzshálózati elemek közül érinti a területet a Zemplén-Bodrog-Tisza menti kerékpárút (Szlovákia – Tornyosnémeti – Telkibánya – Sátoraljaújhely – Tokaj – Tiszafüred – Szolnok – Tiszakécske – Csongrád – Szeged – Röske - Szerbia és Montenegró – Szeged – Kiszombor - Románia), ami egyben az EuroVelo hálózat 11.sz. útvonala. A Tisza-tó körül és a főbb közlekedési utak mentén kerékpáros nyomvonalak kijelölésével, tájékoztató táblák elhelyezésével a kistérség települései és azok nevezetességei jól körüljárhatók. A fenti nyomvonalak kialakíthatók önálló nyomvonalon, de kisértőutakon vezetve is. A kerékpáros turizmust népszerűsítését segíthetik a kerékpáros bázishelyek, információs adatbázisok és kiadványok, ivóvíz vételi lehetőségek, szervizek, kölcsönzők. Megoldandó problémát jelent a már meglévő kerékpárutak fenntartása megfelelő pályázatok hiányában.

A kistérségben egyre jelentősebb *falusi turizmus* terén a „vendégasztal” kialakítása még nem kiforrott, de ennek metodikája már megszületett. A házigazdák szakmai segítséget és marketing támogatást kapnak a falusi turizmus helyi egyesületétől. A falusi turizmus kínálatának bővítésében az aktív és ökoturizmus kapja a legnagyobb szerepet, a térségre jellemzően a kerékpáros, lovas, horgászturizmus részvételével. Kunhegyes a falusi turizmus szervezőközpontja. A falusi turizmus kialakítását segíteni, ösztönözni kell az olyan településeken, amelyek természeti és környezeti adottságaik révén alkalmasak és ez még nem indult el. Ehhez kapcsolódva a fiatalok üdültetése, erdei iskolák, alkotóházak létesítése több településen lenne megoldható. A környezettudatos nevelés minél korábbi korosztályoknál történő megkezdése nemzeti stratégiai cél. A kistérség minden települése alkalmas falusi vendégfogadás megteremtéséhez. A lovasturizmus kiaknázatlan lehetőséget nyújt a térségben, melyhez lovasbázisok és lovastúra-útvonal kijelölése válna szükségessé összeköttetésben a Bugaci és a Hortobágyi túrával.

A termálvízre alapozott *egészségturizmus*ban a látogatók alapvető motivációja az egészségi állapot javítása, gyógyítása (gyógyturizmus), illetve annak megőrzése, a betegségek megelőzése (wellnessturizmus). A kistérség jelentős termál- és gyógyvízkincsét jelenleg csak Tiszafüred, Kunhegyes és Tiszaörs hasznosítja, bár több település tervezi termálvízes fürdő létesítését. A tiszafüredi alkáli hidrogén karbonátos gyógyvíz mozgásszervi, idegrendszeri megbetegedések számára kedvező hatású. A város termálfürdőjében gyógy és wellness szolgáltatások vehetők igénybe. A tiszaoörsi hasonló jellegű termálvíz gyógyvízminősítése folyamatban van, nyitott fürdőjében wellness szolgáltatásokat kínálnak. Kunhegyes jódos

termálvize izületi, nőgyógyászati panaszokra nyújt kedvező hatást, gyógyvízzé minősítése még nem történt meg, jelenleg wellness szolgáltatások vehetők igénybe csak. A termál üdülés-gyógyidegenforgalom fejlesztése a meglévő fürdők esetében ezek bővítésével, fedett medencék építésével, vízforgatás megoldásával és komplex gyógyászati szolgáltatások biztosításával érhető el. A gyógyítás mellett a fiatalabb korosztály számára a fitness-wellness (életmódotréningek, biotermékek preferálása, gasztronómiai terápiák), sportolási (aquapark, élményfürdők keretében) lehetőségek bővítése kell képezze a fejlesztési irányt. A kistérségben még több településen is elképzelhető termálfejlesztés. Az idegenforgalom élénkítése mellett a települések népességmegtartó erejének egyik eszköze lehet. Gazdaságos komplex felhasználás egész évben csak több ágazatú felhasználás koordinálása útján hozható létre. A létrejött termál klaszter lehetőséget ad az összefogott fejlesztésre, ennek kiterjesztése szükséges.

A kistérség épített környezetét tekintve műemlékekben gazdag, bár azok jelentős része felújításra szorul. A védett építészeti emlékek körét főként templomok, kápolnák, kastélyok, népi lakóházak alkotják. Kiváló minőségben van az abádszalóki református templom és a tiszaroffi Borbély-kastély. Ez utóbbi egyben jelentősen megemeli a megyei szálláshelyek kínálati színvonalát. Ennek ellenpéldájaként sajnos rossz állapotú a nagyiváni római katolikus templom és a tiszaderzsi Borbély-kastély és romtemplom. A kistérségre vonzó hatással van a Kiskörei Vízlépcső energetikai létesítménye, mint látnivaló.

A kistérségben már jelentős szereppel bírnak a hagyományörző, helytörténeti, kulturális, sportrendezvények, vásárok. (Abádszalók – Népzenei Verseny, Vízikarnevál, Tisza-tó átúszás, Kunhegyes- Konok Kunok Napja, Citeratalálkozó, Tiszafüred – Pünkösdi Kupa, Tiszaörs- Templombúcsú). A látogatottság növelését a termál, gyógy, falusi turizmussal kapcsolódva lehet elérni. A települések programjainak összehangolásával és háttértelepülések bevonásával hosszabb idejű (egyhetes) fesztivál megrendezése lenne célszerű. Egy Tisza-tavi fesztivál létrejötte települések sorát vonná be a kulturális rendezvénysorozatba, ehhez szabadtéri színpadok, színház, művelődési házak bővítését és kiépítését kell lehetővé tenni. A Tiszaroffi kastély magas színvonalú vendéglátással a konferenciaturizmusnak ad otthont.

A kistérség összesen 2003-ban 9097 szállásférőhellyel rendelkezett a KSH adatai alapján, mely 1998 óta 40%-os növekedést mutat. A települések közül Abádszalók és Tiszafüred emelkedik ki, mely a férőhelyek 80%-át tudja magának, melynek döntő hányada kereskedelmi szálláshely, kemping.

Szállodai kapacitásban e két település mellé még Tiszaroff és Kunhegyes zárkózik fel és Tiszaörsön található ezek mellett panzió. Falusi vendégfogadással Kunhegyesen, Abádszalókon, Tiszaderzsen, Tiszafüreden, Tiszaburán, Tiszagyendán, Tiszaörsön, Tiszaroffon és Tiszaszentimrén foglalkoznak.

2003. évben a kistérséget közel 55 ezer vendég kereste fel, ez egynegyeddél haladja meg az 1998-as év adatát. A turisták közel 160 ezer vendégéjszakát töltöttek a térségben, ami az öt évvel ezelőtti értékhez képest több 20%-os növekedést jelent. A külföldiek által a térségben töltött vendégéjszakák száma 20%-al csökkent. Egy vendégre 3,8 vendégéjszaka jutott 2003-ban, ami 1998-ban csak 2,9 volt átlagosan. A megyei negatív tendencia itt is tapasztalható, miszerint a vendégéjszakák számának fokozatos csökkenésével az átutazó és hétvégi turizmus hódít.

Fokozódik az egyéni utazási mód a csoportos utak rovására, növekszik a fogadókészség a belföldi vendégek irányába, erősödik a belföldi kereslet. A belföldi kereslet összetételében meghatározó a családi turizmus. A külföldiek közül az osztrák és német vendégek kedvelik leginkább a térséget. Az üdülés mellett a külföldiek ingatlanvásárlásai általánossá váltak. A

Tisza-tó látogatottsága alapvetően szezonális jellegű, az éghajlati okok és a földrajzi fekvés miatt főleg nyár, kisebb mértékben a tavasz és az őszi jelentik az üdülő turizmus időszakát. Ez a térségre fokozottan igaz, mivel a falusi, horgász dominál az ágazatok között. A térség megközelítése főként személygépkocsival történik, amely felhívja a figyelmet az úthálózat és a kiszolgáló létesítmények iránti fokozódó mennyiségi és minőségi igényekre.

A vendéglátóhelyek számában kis mértékű pozitív elmozdulás következett be. Az ételválaszték, a higiénés feltételek, az esztétikai környezet, az árak és a kiszolgálás szempontjából magasabb kategóriát jelentő éttermek száma négyszeresére nőtt öt év alatt, amely biztató jel a minőségi turizmus feltételeinek megteremtésében. Olyan településeken is nyílt étterem ill. cukrászda 2003-ban, ahol 1998-ban nem volt ilyen szolgáltatás. (Nagyiván).

Számos tényező – időjárási viszonyok, reálkeresetek alakulása – befolyásolja az egyes évek vendégforgalmi adatainak alakulását. Ezenkívül figyelembe kell venni az üdülők „szívésségi” használat alapján történő vendégforgalmát, valamint az egy-egy programra, koncertre, egy napos strandolásra érkező, szálláshelyet igénybe nem vevő látogatók adatait csak becsülni lehet.

Az idejénnyellegű szálláshelyek számát célszerű lenne bővíteni további nyaralóházak és kempingek (Tiszaderzs), nomád táborok, horgásztanyák kiépítésével és a meglévő szállásférőhelyeinek és szolgáltatásainak bővítésével. A hullámterek, holtágak horgász/ és természetjáró turizmusa számára különleges szálláshelyként megjelenhetnek a gátórházak.

A vendégekkel közvetlenül kapcsolatba kerülő turisztikai szervezetek a Tiszainform Idegenforgalmi Szolgálat Szolnokon, a térségi és a térségen kívüli a területre szervező utazási irodák. Tiszafüreden és Abádszalókon a Tourinform Iroda alkalmazottai a turistákat információval látják el, illetve kielégítik a turisztikai értéktérítést, propagálást, szervező munkát. Az idegenforgalmi társulások és egyesületek non profit szervezetként hatékonyan hozzájárulnak a turisztikai termékfejlesztési programok kialakításához, rendezvények szervezéséhez, marketing tevékenységhez és érdekképviselethez. Fontosabb szervezetek: Jász-Nagykun-Szolnok Idegenforgalmi Társulás, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Falusi Turizmus Egyesület, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Termál és Gyógyturizmus Egyesület, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Termál Klaszter.

A kistérségben turisztikai oktatás középszinten van jelen, felsőfokú turisztikai szakképzés nincs, csak azon kívül, Szolnokon.

Napjaink technikai lehetőségei (pl.: internet) nagymértékben hozzájárulhatnak a kulturális kínálat növeléséhez, s a kultúra kínálatának emeléséhez, nemcsak a fejlettebb, hanem a hátrányos helyzetben lévő településeken, az aprófalvakban és a perifériális területeken is. A meglévő kulturális infrastruktúra, művelődési házak, könyvtárak és a teleházak (Abádszalók, Kunhegyes, Tiszabura) ugyanis alkalmasak a korszerű tartalmak (elektronikus könyvtárak, távoktatás stb.) hordozására is. A Tisza-tó térségnek saját honlapja üzemel, emellett a települési honlapok is már gyarapodnak.

Összefoglalóan: A tó és környéke turisztikai vonzerejét a táj, a természet- és a környezet védelmével, a sajátos és egyedi vonzástényezők kiaknázásával és kiépítésével, a turizmus céljait is szolgáló infrastrukturális háttér fejlesztésével és hatékony marketing munkával lehet növelni. Az idegenforgalom szervezését, irányítását ellátó szervezeti, intézményi háttér (kormányzati és helyi szinten egyaránt) megteremtése nélkül azonban nem érhetőek el jelentős sikerek. A kistérségi turizmusban érintettek (lakosság, önkormányzatok, vendégfogadó vállalkozók, szolgáltatók összefogása szükséges a vonzerők hasznosításának összehangolt, korrekt teherviselésen alapuló és fenntartható fejlesztése érdekében, amely egyben a térség fejlődését is szolgálja.

II.4.2. Vállalkozási szerkezet

A vállalkozási aktivitás (47 db/ezer fő) jóval kevesebb, mint az országos átlag. A működő gazdasági szervezetek Tiszafüredre koncentrálódnak (1799 db, 52 %). Tiszafüreden, Kunhegyesen és Abádszalókon együttesen a vállalkozások 78 %-a működik, ami a térséget tekintve nagyarányú vállalkozási koncentrációt, a többi településen pedig hiányt jelent. Tiszaszőlősen nincs működő vállalkozás. A tiszafüredi kistérség jelenleg elmaradottsággal küzd, pedig korábban a mezőgazdaság területén a települések termelészövetkezetei, állami gazdaságai és az ipar sok ember számára biztosított munkahelyet.

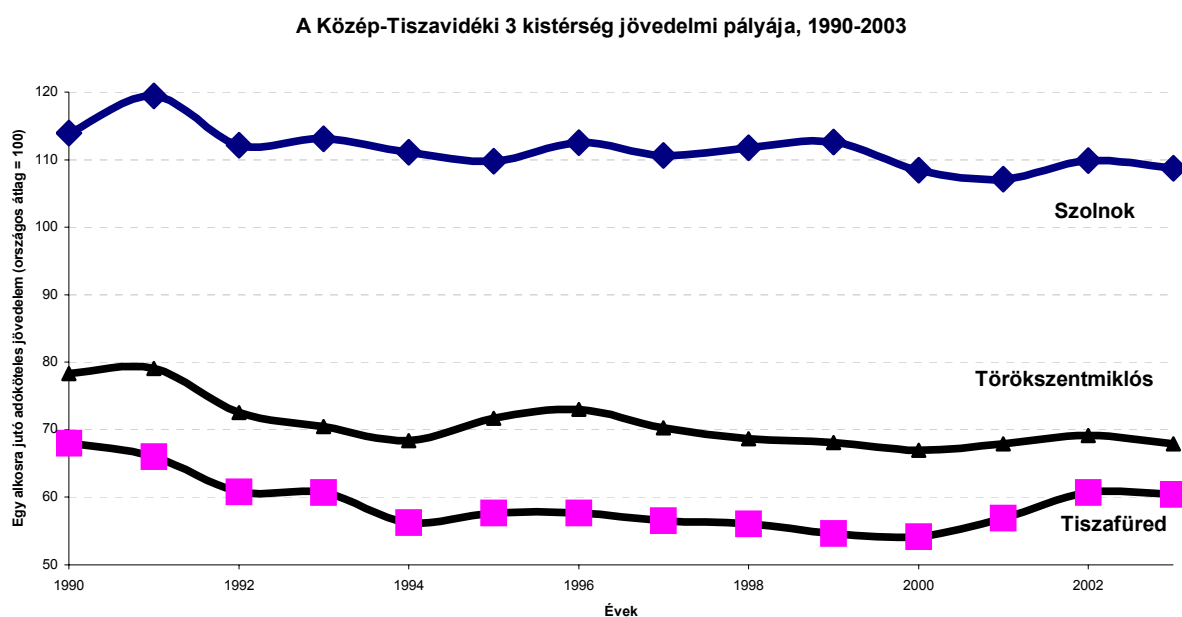
A kistérségben a jogi személyiség nélküli vállalkozások száma 88 %, melyen belül kimagaslóan magas az egyéni vállalkozások aránya (az összes vállalkozáshoz viszonyítva 72 %). Az egyéni vállalkozások nagyobb része fő tevékenységük alapján a kereskedelem, a gazdasági szolgáltatásban és az egyéb szolgáltatási ágakban dolgozik. A foglalkoztatottak számát tekintve az 1-9 főt foglalkoztató mikrovállalkozás 33 %, a 10-19 főt foglalkoztató kisvállalkozás, illetve a 20-49 főt foglalkoztató középvállalkozás 2-2 % a kistérségben. A 0 és ismeretlen főt foglalkoztató vállalkozások száma magas a kistérségben (63 %). Az 50-249 főt foglalkoztató működő vállalkozások száma az év végén 12 darab (1 %) volt. 250 főnél többet foglalkoztató vállalkozás egyáltalán nincs a kistérségben, tehát a térség gazdaságát kizárólag a KKV szektor határozza meg, azon belül is a mikrovállalkozások, melyek döntően tőkeszegény és önfoglalkoztató kényszervállalkozások.

A kistérség hagyományosan agrárjellegű. Ezt jelzi, hogy a mezőgazdaság folyamatos gazdasági és foglalkoztatási szerepvesztése ellenére a vállalkozások 11 %-a működik a mezőgazdaságban, ami az országos átlag több mint kétszerese. Településenként azonban jelentős eltérések vannak, így a mezőgazdaság aránya például Nagyivánon vagy Tomajmonostorán a 40 %-ot is eléri (az országos adat 8 szorosa). Az őstermelőket, egyéb gazdálkodókat is ideszámítva a mezőgazdaság ennél is nagyobb gazdasági súlyt képvisel. A mezőgazdaság szerepvesztése a térségben jelentős munkanélküliséget és inaktivitást okoz. Az iparban tevékenykedő vállalkozások aránya elmarad az országos átlagértéktől (12 %), a szolgáltatási szektor viszont megfelel annak (77 %). Az ipar kétharmadrészt építőipari vállalkozásokat jelent; a legtöbb ipari vállalkozás Tiszafüreden és Kunhegyesen van, míg Tomajmonostorán egyetlen ipari vállalkozás sem működik. A szolgáltatásokban a kereskedelem 14 %-ot képvisel, vele együtt a gazdasági jellegű szolgáltatások (szálláshelyszolgáltatás, ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatások, szállítás, posta, távközlés) aránya 55 %. Az egyéb – egészségügy, oktatás, közigazgatás, társadalombiztosítás – szolgáltatások együttesen 22 %-ot képviselnek. A szolgáltatásokban és a kereskedelemben működő vállalkozások nagyobb aránya jelentős részben a Tisza-tó idegenforgalmának köszönhető. A falvakban alapvetően a helyi alapellátást biztosító közszolgáltatások és a kiskereskedelem jellemző. Az ingázás szerepe is lecsökkent a környező városok munkaerőpiaci lehetőségeinek beszűkülése miatt. A gazdaság fellendülését nehezíti a helyi lakosság alacsony jövedelmi szintje, mely kevés vállalkozást tud „eltartani”. A térségben a KKV szektorba tartozó tőkeszegény kényszervállalkozások dominálnak, s az alapvetően Tiszafüreden és Kunhegyesen koncentrálódó néhány nagyobb cég. Jelentős különbség van így a települések között, mely szerint a falvak növekvő leszakadása figyelhető meg.

II.4.3. Összegzés: Relatív pozícióváltozás, gazdasági-társadalmi összefüggések és fejlődési tendenciák

Eddig a belső erőforrások elemzését főként a jelen állapot, a mai helyzet, statikus adatok vizsgálata alapján végeztük. A következőkben összehasonlítjuk a VTT által érintett három közép-tiszavidéki (Törökszentmiklósi, Tiszafüredi és a Szolnoki) kistérséget, majd a Tiszafüredi kistérség fejlődési tendenciáit követhetjük nyomon, országos összehasonlítás segítségével.

A jelenleg vizsgált három Jász-Nagykun-Szolnok megyei kistérség helyzete egymástól is lényegesen eltér. Fekvésük, elérhetőségük kedvező, településszerkezetük kifejezetten alföldies. Tiszafüred kistérsége régtől fogva funkcióhiányos, népességét vesztő, stagnáló vagy visszaeső, jelentős arányú cigánysággal és gyenge iparral rendelkező belső periféria a Tiszának csak a térség északi és déli peremén átjárható balpartján. Szolnok kistérsége egy többé-kevésbé prosperáló megyeszékhely részben agglomerálódó, erőteljes ipari potenciállal rendelkező körzete. A Törökszentmiklósi kistérség kettejük között képez átmenetet nemcsak a gazdasági, fejlettségi mutatók rangsoraiban, hanem fizikai, földrajzi értelemben is, veszélyeztetett belső kohézió mellett. Az alábbi ábra jól szemlélteti a három kistérség egymáshoz viszonyított fejlettségét, valamint fejlődési tendenciáját:

A Tiszafüredi kistérség valamennyi Tisza-menti kistérségünk közül talán az, amelynek sorsát ma legnagyobb mértékben befolyásolja a folyó közelsége. A térség a folyó balpartján sorakozó 13 települést foglalja magába, amelyek közül – az egyetlen, tájegységileg még a Hortobágyhoz tartozó Nagyivánt kivéve – egyik sincsen 15 km-nél messzebb a parttól. Történeti útját, karakterét tekintve kivételt jelent Kunhegyes is, amely egykori nagykun mezőváros. (A többiek eredetileg közepes méretű falvak, bár néhányuk mára már a „kisfalu” kategóriába szerényült.) A folyó korábban az ártéri gazdálkodás és a vízi közlekedés lehetőségét jelentette, Tiszafüred pedig átkelőhely funkciójából profitált. Mára a kiskörei és tiszafüredi hidak léte ellenére is az elzártság, a forgalmi árnyékhelyzet, ugyanakkor a kitörési lehetőséget kínáló tiszta-tavi turizmus lehetősége kötődik leginkább hozzá.

A kistérség területe alapján a legnagyobbakhoz tartozik, lakosságszáma szerint viszont az átlagtól is elmaradó, meglehetősen ritkán lakott vidék. Központja, Tiszafüred ráadásul

excentrikus fekvésű, és viszonylag szerény népességű kisváros, így vonzása a körzet déli peremén már csak gyengén érvényesül. Korábban a déli települések Törökszentmiklós járásába tartoztak, sőt egy időben kunhegyesi járás is létezett. A hosszabb távú fejlődési trendeket tekintve ugyanakkor a kistérség valamennyi településének van egy közös jellemzője – a hanyatlás. Biztosan kijelenthető, hogy az elmúlt évszázad területi folyamatainak egyik legnagyobb vesztese a térség. Míg a XX. század elején még a kistérségek kb. egyharmadánál fejlettebb terület volt, már a rendszerváltáskor valamennyi a rangsorok végére csúszott. A visszaesés okai közül ki kell emelni a forgalmi árnyékhelyzetet, a nagyobb városoktól való jelentős távolságot, hiszen a kedvezőtlen ingázási lehetőségek a körzeten belüli ipari munkahelyek hiányával párosulva jelentős mértékű elvándorlást generáltak.

1990-ben az adóköteles lakossági jövedelmek mutatója szerint a vidéki átlagtól 24%-kal elmaradva, a kistérségi rangsor 139. helyén állt Tiszafüred körzete. Hasonló helyzetet (141. hely) tükrözött a gazdasági aktivitás szintje is: a lakosságnak ekkor épp 40%-a volt aktív kereső. A gazdasági szerkezet legfőbb jellegzetességét a mezőgazdaság magas (bár nem kiugró) súlya jelentette, így a három fő nemzetgazdasági ágban közelítően ugyanannyian dolgoztak (mezőgazdaság: 30%, ipar 34%, szolgáltatások 36%). 1991-92-ben (a Tisza mentén viszonylag korán) országosan is kiemelkedő arányú munkanélküliség alakult ki a kistérségben: az 1992-es mélyponton a 18-59 éves korosztály 23%-a volt regisztrált munkanélküli. Bár a trend ezt követően csökkenésbe váltott, 1992 és 1997 között folyamatosan a 10 legmagasabb rátájú térség között volt Tiszafüred körzete. 2003-ra a mutató értéke 13%-ra csökkent, és ez immár húsz kistérségnél kedvezőbb adat, a vidéki átlagnak továbbra is kétszerese a munkanélküliség a körzetben. Hasonló relatív pozícióra utal, ugyanakkor a ténylegesen munka nélkül lévők arányát 25%-osnak mutatja a 2001-es népszámlálás adata is. A személyi jövedelmek terén a körzet kistérségi rangsorban elfoglalt helyzete szinte végig változatlan maradt (140. hely környéke), ugyanakkor a vidéki átlaghoz képesti lemaradás egészen az ezredfordulóig szakadatlanul növekedett (az 1990-es 24%-ról 39%-ra). 2003-ra viszont – minden bizonnyal döntően a minimálbéremelés és a közalkalmazotti bérrendezés, esetlegesen a növekvő idegenforgalmi bevételek hatására – 33%-ra csökkent az elmaradás.

A kedvezőtlen jövedelmi viszonyok döntő meghatározójává itt is, miként szinte minden hátrányos helyzetű kistérségben, a gazdasági aktivitás szintje vált. Tiszafüred körzetében 2001-ben csak minden negyedik lakos volt aktív kereső, ami még az iménti helyezéseknél is hátrébb rangsorolja Tiszafüredet (148. a kistérségek között). A magas munkanélküliség hatását ugyanis a tovább erősíti az eltartottak, és különösen az inaktív keresők átlagot meghaladó aránya (32,5%-kal szemben 37,5%). Különösen szomorú, s egyúttal a falvak szociális feszültségeinek súlyosságára utal, hogy a háztartások 56%-ának nem volt egyetlen munkahellyel rendelkező tagja sem 2001-ben, ami jóval közelebb áll a rangsor utolsó helyén álló bodrogi kistérség 62%-os adatához, mint a 42%-os vidéki átlagértékhez. Ugyancsak jelzésértékű a lakásminőség mutatója (29% komfort nélküli). A tendenciák mögött elsősorban a mezőgazdasági nagyüzemek összezsugorodása, és a döntően ennek köszönhetően keletkezett 75%-os foglalkoztatás-visszaesés áll, másodsorban pedig a helyi ipari kis- és középüzemek megszűnése-leépülése kiváltotta 47%-os ipari létszám-csökkenés (ez utóbbi országos összevetésben is kiugróan magas érték); a tercier szektor itt is viszonylag stabil maradt. Ezzel együtt mégis a térség mezőgazdasági karaktere vált a korábbinál is szembeötlőbbé, hiszen 13%-os súlya több mint duplája az átlagosnak.

E helyzet kialakulásához – a továbbra is igen alacsony ingázási arányszámok mellett – a gyenge vállalkozási aktivitás is hozzájárult. A jogi személyiségű cégek sűrűsége stabilan csak 44-45%-a a vidéki átlagnak, míg a jogi személyiség nélküli vállalkozások esetében – bár 2000 óta folyamatosan csökken – még 2003-ban is 1/3-os volt az elmaradás (ezek az adatok a

kistérségek között az alsó ötöd elejére rangsorolják Tiszafüred körzetét). A vállalkozások ráadásul kicsik és tökeszegények is. Közepes méretű vállalkozásokból 21-et tart nyilván a statisztika, viszont 250 fő feletti nagyvállalkozás egyáltalán nem működik a térségben – így nem csoda, hogy a helyiadó-bevételek is alacsonyok (2001-es adat szerint csak a 150. helyezésre elegendők a kistérségi rangsorban). A Jász-Nagykun-Szolnok megyei cégrangsor alapul véve 2003-ban csak 2 térségi vállalkozás volt a TOP 50-ben (a nettó árbevétel szerint): a tiszafüredi „City Gas” Kereskedőház Rt. a 10., a és a kunhegyesi „Bánfa” faipari kft. a 45. helyen – rajtuk kívül az ipari üzemek közül talán csak a tiszafüredi gabonaipari gyáregységet és a tejipari profilú Kuntej Rt-t lehet megemlíteni.

Az ágazati összetételt vizsgálva ugyanakkor az derül ki, a vállalkozások sűrűsége a mezőgazdaság, valamint a vendéglátás, szálláshely-szolgáltatás ágazatokban nem marad el az országos átlagtól. Előbbi a korábbi tsz-ek viszonylagos túlélésének eredménye, és a térség agráradottságainak teljesen megfelel.

Utóbbi egyértelműen a rendszerváltás után kezdődő, de igazából csak az elmúlt néhány évben lendületet vett tiszta-tavi idegenforgalom szerepére utal. Az idegenforgalom kimagasló szerepet tölt be a térség gazdaságában. A kereskedelmi szálláshelyeken és a magánszállásadás keretében eltöltött vendégéjszakák száma ezer lakosra vetítve a 2003-ban már 30%-kal meghaladta a hazai átlagot így a kistérségi rangsor első harmadába került e téren a tiszafüredi kistérség. Mára így már egyértelműnek tűnik, hogy a turizmus – kiemelten a belföldi fürdő- és ökoturizmus, illetve a közeli „pusztaromantikával”, illetve falusi vendéglátással is összekapcsolt turisztikai tevékenység – lehet az az ágazat, amely hosszabb távon is a megkapaszkodás esélyét adhatja a kistérség egésze számára, sőt 2-3 partközeli településnek, mint Abádszalóknak és Tiszafürednek a nekilendülés ígéretét is jelentheti. Ehhez azonban hosszú út vezethet, hiszen a bemutatott adatok egybehangzó tanúsága szerint Tiszefüred körzete gazdasági fejlettségi szintje alapján ma egyértelműen a térségek legalsó ötödében – bár nem a sereghajtók között található, s a Tiszta-tavi idegenforgalom növekedésének hatása a (bevallott) jövedelemadatokban egyelőre még nem igazán tükröződik.

A turizmus fejlesztése szempontjából is komoly kockázatot jelent – a környezet ökológiai sérülésének veszélyén túl – a helyi társadalom, a „humán erőforrás” állapota. Az iskolázottsági szint ugyanis rendkívül alacsony: a 90-es évtized kismértékű relatív visszaesését követően immár csak 145. a kistérségi rangsorban a tiszafüredi körzet – szerencsére a települések lélekszámából adódóan a legtöbb helyen létezik egy vékony helyi értelmiségi réteg, amely helyzetbe hozva a folyamatok katalizátora lehet. A másik kockázatot a roma lakosság magas, helyenként kiemelkedő arányszáma jelenti, hiszen körükben a szociális feszültségek halmozottan vannak jelen, és ezek felszínre kerülése, megtapasztalása – különösen a cigányokkal kapcsolatos előítéletekkel együtt – ronthatja a terület turisztikai megítélését. A helyi romák integrációja, legalább közhasznú, szociális jellegű munkához juttatásuk már csak ezért is kiemelkedő fontosságú feladat a tiszafüredi térségben.

II.5. Infrastruktúra

A kistérség a gazdaság versenyképességét, környezeti állapotát és az itt élők életkörülményeit jelentősen meghatározzák az infrastrukturális rendszerek. A fejezet a közlekedés és a megközelíthetőség, a települések infrastruktúráját és lakások állapotát mutatja be.

II.5.1. Térségi közlekedési kapcsolatok, elérhetőség

A Tiszafüredi kistérség közigazgatásilag Kelet-Magyarország közepén, Észak-Alföldi Régió nyugati oldalán, Jász-Nagykun-Szolnok megye északi részén helyezkedik el, a Tisza bal partján, a Nagykunságon, a Tisza-tó és a Hortobágyi Nemzeti Park szomszédságában. Közlekedés-földrajzilag a 33. sz. és a 34. sz. főutak és a Füzesabony-Debrecen, Kál-kápolna-Kisújszállás és a Tiszafüred-Karcag vasútvonalak találkozásánál fekszik. Északon a Mezőcsáti, észak-nyugaton a Füzesabonyi, nyugaton a Hevesi, dél-nyugaton a Szolnoki, délen a Törökszentmiklósi, dél-keleten a Karcagi, észak-keleten a Balmazújvárosi kistérséggel határos.

II.5.1.1. Nagytérségi elérhetőség

A Tiszafüredi kistérség külső, nagytérségi elérést tekintve közúti tranzit folyosó nem érinti a területet, a nemzetközi Helsinki tranzitirányok V. folyosója (Velence-Trieszt/Koper-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lvov) játszik szerepet a térség életében. Ennek közúti megfelelője az M3 gyorsforgalmi út a területtől északra, attól 35 km-re halad, innen a 33. sz. másodrendű főút érkezik a területre. A külső elérésben szerepet játszik a 34. sz. másodrendű főúton keresztül a területtől délre haladó 4. sz. elsőrendű főút is, amit távlatban az M8 gyorsforgalmi út meghosszabbításaként az M4 gyorsforgalmi út fog felváltani. A 4. sz. és a 33. sz. főutak jelentik a kapcsolatot Debrecen és Románia felé is. A 34. sz. főút az Európai Unióban megengedett 11,5 tonna tengelyterhelésre fejlesztendő. A Tiszafüredi kistérség települései a fent említett 33. sz. és 34. sz. főutakon és a Fegyvernek-Tiszafüred országos mellékúton keresztül kapcsolódnak a nagytérségi kapcsolatokhoz. A fenti nagytérségi és a környező kistérségekkel való kapcsolatokat segítheti a főúti elkerülő szakaszok kiépítése, valamint új főutak kialakítása a Kunmadaras-Karcag, Gyöngyös-Heves-kisköre-Abádszalók-Kunhegyes és a Polgárig meghosszabbított 34. sz. főút nyomvonalakon, részben meglévő mellékutakon.

A kistérség nyugati oldalán folyó Tisza lehatároló hatása miatt az elérhetőségben jelentős szerepe van a folyami átkelési lehetőségeknek. Állandó kapcsolatot jelent a tiszafüredi és a kiskörei híd, előbbi 2x1 sávos megfelelő kialakítással, utóbbi azonban közös közúti és vasúti hídként a forgalmi irányokat is egy nyomon vezetve nem jelent megfelelő kapcsolatot. A fent említett hidakon kívül ideiglenes, ezáltal nem megbízható kapcsolatot jelent a tiszaroffi komp. A Fegyvernek-Tiszafüred összekötőút Tiszával párhuzamos haladást biztosítja.

A térség távolsági tömegközlekedését a MÁV és Volán társaságok által bonyolított vasúti és autóbusz közlekedés jelenti.

A naponta 2-4 alkalommal járó Budapest-Szolnok-Debrecen-Ártánd-Orade-Sighisoara nemzetközi autóbuszjárat halad a Tiszafüredi kistérséghez legközelebb, arra felszállási lehetőség Szolnokon és Debrecenben van.

A vizsgált területet behálózó távolsági autóbuszjáratok a kistérség településeinek zömét érintik és többek között Budapest, Debrecen, Szolnok, Szeged, Békéscsaba, Eger, Miskolc, Karcag, Kisújszállás, Szentes, Hódmezővásárhely, Gyula, Jászberény, Heves, Gyöngyös és Szarvas, elérését teszik lehetővé. Sajnálatos módon Nagyivánról, Tiszaszentimrérről és Tomajmonostoráról Szolnok, megyeszékhely és a karcagi kórház is csak átszállással érhető el autóbuszsal.

A tömegközlekedés másik ága, a vasút, melynek hálózatsűrűsége Magyarországon az európai átlagnál kedvezőbb, de a vasúti létesítmények és szerelvények állapota nem megfelelő. A Tiszafüredi kistérség nagytávolsági kapcsolatát, a nemzetközi V. tranzitfolyosónak megfelelő Budapest-Hatvan/Cegléd-Miskolc/Szajol-Nyíregyháza-Záhony nemzetközi fővonal adja, ami a vizsgált területtől északra és délre halad. Erről a Füzesabony-Debrecen vasúti egyéb fő-, a Kál-Kápolna-Kisújszállás és Tiszafüred-Karcag vasúti mellékvonalak ágaznak le a vizsgált területre. A vizsgált terület 13 településéből 5 rendelkezik menetrend szerinti, rendszeres vasúti közlekedéssel működő vasútállomással.

A 145 km-re fekvő főváros leggyorsabb elérése Tiszafüredről gépkocsival a 33. sz. főút – M3 gyorsforgalmi út vonalon 1 óra 45perc, autóbusszal 3 óra 40 perc, vonattal 2 óra. Közvetlen vonat naponta több mint 15-ször indul Tiszafüredről Budapestre és viszont, közvetlen autóbusz négyszer, de az is Abádszalókon vagy Kiskörén keresztül kerülve.

A 75 km-re fekvő régióközpont, Debrecen leggyorsabb elérése Tiszafüredről gépkocsival a 33. sz. főúton 1 óra 15 perc, vonattal 1 óra 20 perc. Közvetlen vonat naponta több mint 10-szer indul Tiszafüredről Debrecenbe, közvetlen autóbusz 8-szor jár.

A 90 km-re fekvő megyeszékhely, Szolnok leggyorsabb elérése Tiszafüredről gépkocsival a 34. sz. és a 4. sz. főúton 1 óra 40 perc, vonattal 2 óra egyszeri átszállással. Közvetlen vonat naponta több mint 10-szer indul Tiszafüredről Szolnokra, közvetlen autóbusz 8-szor jár.

A szomszédos kistérségek közül a Balmazújvárosi és a Karcagi kistérségbe menő mellékút főúttá fejlesztése és települést elkerülő szakaszok, valamint a Kunhegyes-Karcag térségi jelentőségű mellékút építése a kapcsolatokat javítaná.

II.5.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok

A kistérség belső kapcsolatait vizsgálva elmondható, hogy a Tiszafüredi kistérség három központtal (Tiszafüred, Abádszalók, Kunhegyes) bír, így jól körbejárható a Tiszafüred – Tiszaigar – Tiszaörs – Kunhegyes – Tiszagyenda – Tiszaroff – Tiszabura - Abádszalók – Tiszaderzs – Tiszaszőlős –Tiszafüred útvonalon, amit a 33. és 34. sz. főutak és a Fegyvernek – Tiszafüred térségi jelentőségű mellékút alkotnak. A fent említett útvonal a kistérség 3 települését nem érinti, de azok is megközelíthetők a körútról mellékúti kapcsolaton. A Tiszafüredi kistérségben zsákhelyzetű település nincsen.

A kistérségből a kistérség szélső helyén fekvő Tiszafüred gépkocsival a 34. sz. főúton, vagy a Fegyvernek-Tiszafüred térségi jelentőségű mellékúton települések zöméből (12-ből 8) 20 perc alatt elérhető, a többiből legfeljebb 40 perc alatt.

A kistérségen belüli kapcsolatokat befolyásolja az utak forgalma, amiről a Tiszafüredi kistérségben elmondható, hogy legforgalmasabb út jelenleg a 33. sz. főút, amelyen 5-7ezer E/nap forgalmat regisztráltak az ÁKMI-ban készült 2003. évi forgalmi táblázatok. A 34. sz. főúton és a kistérségben fontos Fegyvernek-Tiszafüred és Abádszalók-Kunhegyes mellékutak forgalma megközelíti a 3000E/nap körüli értéket, a többi úton nem éri el azt. Az 1500E/nap értéknél nagyobb forgalommal bíró utak mentén javasolt kerékpárút kialakítása, ami a hivatás forgalmú és a turisztikai célú kerékpározást is biztonságosan szolgálja. A fent említett forgalmas utakon kívül a Kunhegyes-Tiszaszőlős és a Kisköréi hídon átvezető út forgalama haladja meg ezt a 1500E/nap értéket. Kerékpárutak jelenleg Tiszafüred belterületén és a Tisza gátjának abádszalóki szakaszán találhatók.

Az elérési időt a forgalom és a kiépítettség mellett jelentősen befolyásolja az utak minősége is. A kistérség 80 km országos főúttal rendelkezik, ennek kopórétege átlagosan 16 éves, a kistérségben lévő 145 km hosszú országos mellékút kopórétegének átlagos kora 22 év. Az ÁKMI útminőségi adatai (2003.) alapján főutak átlagos burkolat állapota nem megfelelő, egyenetlensége megfelelő, felszíni vízelvezetése még megfelelő, teherbírása megfelelő, mellékutak átlagos burkolat állapota nem megfelelő, egyenetlensége nem megfelelő, felszíni vízelvezetése még megfelelő, teherbírása tűrhető.

Az önkormányzati belterületi utak burkolása mind településképi, mind menetbiztonsági okokból szükséges. A Tiszafüredi kistérségben az önkormányzati utak burkoltsági aránya a településeken általában a megyei (61%) és országos (67%) átlagon felüli 64-94%, de pl. Tiszaderzszen ez az arány sokkal rosszabb. Probléma a kiépített utak állapota is, ami általában rossz. A mezőgazdasági utak kiépítettségi aránya alacsony.

Vonattal a kistérségben menetrend szerinti vasúti közlekedéssel működő vasútállomással rendelkező települések közül 2-ből lehet Tiszafüredre közvetlenül jutni. A kistérség 13 településéből 8 település nem rendelkezik menetrend szerinti vasúti közlekedéssel működő vasútállomással. Helyközi autóbuszjárat a vizsgált terület minden települését érinti, helyi autóbuszjárat csak Tiszafüreden közlekedik. Autóbuszos tömegközlekedéssel 8 településből félóra alatt, a többiből 1-1,5 óra alatt lehet a kistérségközpontba jutni.

A vasútállomások, autóbushozmegálló és pályaudvarok a területre érkező turisták első benyomásainak egyike, így ezek esztétikus kialakítása lenne szükséges, amire csak néhány helyen láthatunk eddig szép példát. (Pl. abádszalóki autóbushoz-pályaudvar, tiszaroffi autóbushozvárók)

II. 5.2. Települési infrastruktúra

II.5.2.1. Épített környezeti adottságok

A kistérség települései döntő többségben Árpádkori eredetűek, bár sok helyen találtak rézkori lelőhelyeket is. A mai településképp nagyrészt az 1960-70-es években alakult ki, de elszórtan megmaradtak a régi népi építkezés emlékeit őrző parasztházak, amelyek egyre rosszabb állapotba kerülnek. A védett építészeti emlékek körét főként templomok, kápolnák, kastélyok, népi lakóházak alkotják. Kiváló minőségben van az abádszalóki református templom és a tiszaroffi Borbély-kastély. Ez utóbbi egyben jelentősen megemeli a megyei szálláshelyek kínálati színvonalát. Ennek ellenpéldájaként sajnos rossz állapotú a nagyiváni római katolikus templom és a tiszaderzsi Borbély-kastély és romtemplom. A kistérségre vonzó hatással a Kiskörei Vízlépcső energetikai létesítménye, mint látnivaló. Felmérést igényelnek a települések egyedi tájértékei, amelyek szakrális, gazdasági, természetközi értékek lehetnek, és amelyek a hagyományos falusi életforma emlékeit őrzik.

A települések közhasználati zöldfelület szempontjából gyengén ellátottak, illetve az állapotuk sok helyen leromlott. Javasolt a településeken a játszóterek, sportpályák, közparkok fejlesztése, az utcáfásítás, amellyel az életkörülmények és a településképp javulhat. A településképp javítása érdekében – több helyen - piacér, vásárcsarnok kialakítását tervezik vállalkozói források bevonásával. A települések közül kiemelt prioritást kaphatnak a „belső kapu” települések Abádszalók és Tiszafüred, valamint azok a különleges értékkel bírók, ahol az értékmegőrzésre nagyobb gondot kell fordítani (Tiszabura, Tiszaroff)

II.5.2.2. Lakásállomány

A kistérség lakott lakásainak aránya 87 %. A térségi átlagnál több lakatlan lakás van 6 településben (13-ból), ezek közül is a legtöbb Tiszaroffon. Felmerült itt a kérdés a lakóházak üdülőként történő hasznosításáról. A legjobb kihasználtság Nagyivánban és Kunhegyesen van.

A meleg folyóvízzel ellátott lakások arányának kistérségi átlaga 73 %, a vízöblítéses WC-vel rendelkezőké pedig 69 %. Ez igen magas szám, ha azt vesszük, hogy a lakások közel 30 %-ában nincsenek meg ezek a feltételek. A két feltétel együtt jár a településeken belül, és mindössze két település van, ahol az értékek meghaladják a kistérségi átlagot: Tiszafüred és Nagyiván. A legrosszabb a helyzet Tiszaderzs, Tiszagyenda, Tiszaigar, Tiszaörs és Tomajmonostora községekben. Ezek elképesztő arányok!

A konkrét közműellátottság vizsgálatának eredményei szerint a vízellátásba bekötött lakások aránya 76 %, közcsonnával ellátottaké 15 %, gázellátásba bevontaké 51 % átlagosan. Ezen belül víz- és gázellátás terén mindössze két település lakásainak (Tiszafüred és Nagyiván) ellátottsága magasabb a térségi átlagnál, közcsonna ellátásban a 13 településből csupán háromban van miről beszélni (Tiszafüred, Abádszalók, Kunhegyes), csekély mértékben (13-29 %). Tiszaszőlősről, mint 2003-ban önállósodott településről, nincsenek népszámlálási adatok, ezért a helyszíni interjúból szerzett információk szerint a falu a legjobb közműellátottsággal rendelkezik a kistérségben: teljeskörű vízellátottsággal, 55 %-os csatornaellátással, és 70 %-os gázbekötési aránnyal.

II.5.2.3. Ivóvízellátás

A kistérségben az ivóvízhálózatba bekötött lakások aránya 80 % feletti, a hálózatba be nem kötött lakások közikifolyóról ellátottak. Az ivóvízellátó rendszer állapota közepes, sok helyen cserére szorulnak a vezetékek. A vízellátás településenként üzemelő vízműről – kivétel Tiszaörs-Tiszaigar közös vízmű – mélyfúrású kutakból történik.

A víz minősége elsősorban a kémiai paramétereket tekintve szinte mindenhol kifogásolt. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei ivóvízminőség javító program keretében tervezett a települési vízművek technikai korszerűsítése, szükséges bővítése. Az önkormányzatok a hálózatok rekonstrukcióját pályázati pénzek felhasználásával tervezik megoldani. Tiszabura, Nagyiván, Tiszadfüred és Tiszaderzs településeken az ivóvízminőség javítást 2006 december 25-ig, Abádszalók és Tiszaroff településeken 2009 dec. 25-ig kell megvalósítani.

II.5.2.4. Szennyvízkezelés

A kistérségben két szennyvíztisztító telep működik, a Kunhegyes–Abádszalók 50 %-os kihasználtsággal, illetve a Tiszafüredi 65 %-os kihasználtsággal. Ezekre a telepekre kerül Abádszalók, Kunhegyes, Tiszafüred és Tiszaszőlős közcsonna-hálózattal már rendelkező települések szennyvize, illetve Tiszaderzs, Tiszagyenda, Tiszaigar és Tomajmonostora szippantott szennyvize. A négy közcsonna-hálózattal rendelkező településen a rákötések aránya igen alacsony, csak Tiszafüreden éri el az 50 %-ot.

Nagyiván, Tiszabura, Tiszaörs, Tiszaroff, Tiszaszentimre települések szippantott szennyvizének elhelyezése csak ideiglenesen megoldott, jelenleg a települések közelébe kijelölt, műszaki védelem nélküli leürítőhelyre kerül a települési folyékony hulladék.

II.5.2.5. Energiagazdálkodás

A villamos energiát fogyasztó háztartások száma folyamatos kismértékű gyarapodást mutat, a gázhálózat kiépítését követően a vezetékes gáz fogyasztó háztartások száma települési és térségi szinten egyaránt exponenciálisan növekedést mutat. A közvilágítás korszerűsítésére a térség minden településén sor került, a települések korszerű, energiatakarékos nátrium-halogén fényforrásokkal rendelkeznek.

A megújuló energiaforrások kihasználtsági foka igen alacsony, annak ellenére, hogy ezen energiaforrásokból a térség jelentős készlettel rendelkezik. Lehetőség rejlik a biomassza energia előállításában, felhasználásában. A nap illetve a szélenergia hasznosítása az éghajlati adottságok miatt inkább csak kiegészítő energiaforrásként vehető figyelembe. Az energiaellátás jelenleg is a hagyományos energiahordozók felhasználásán alapszik az ipari, a kommunális és a lakossági területen egyaránt.

II.5.2.6. Hulladékgazdálkodás

A kistérségben keletkező hulladékok jelentős részét a lakosság termeli, a veszélyes hulladék mennyisége elenyésző. A kistérség valamennyi településén található szilárd kommunális hulladéklerakó. Nagy részüket az 1960-as, 70-es, 80-as években elhagyott agyaggyűjtő helyeken, egyéb bányagödrökben, természetes mélyedésekben kialakuló lefolyástalan területeken jelölték ki. A lerakók egyike sem felel meg a 22/2001. (X.10.) KöM rendelet előírásainak. Jelenleg teljes körű felülvizsgálatuk zajlik. A lerakók a 213/2001. (XI.14.) Kormányrendelet szerinti hulladékkezelési engedéllyel nem rendelkeznek.

A hulladékkezelésre megoldást jelenthet a Tisza Tavi Regionális Hulladékgazdálkodási Program. A program keretében Tiszafüreden regionális hulladékkezelő és -lerakó létesül, ahol az újrahasznosítható és a komposztálható hulladékot külön kezelik, a hulladékok válogatás után kerülnek a lerakóba. A beruházás előre láthatóan 2005 december 31-ig elkészül. Ezt követően a program részeként sor kerül a felhagyott hulladéklerakók rekultivációjára, aminek keretében várhatóan megszűnik a szennyezés veszély is.

Jelenleg nem működik a területen szelektív hulladékgyűjtés, amelynek bevezetése Tisza Tavi Regionális Hulladékgazdálkodási Program keretében indul majd el a térségben.

A kistérségben veszélyeshulladék-égető, -lerakó, -tárolótelep nem működik. A veszélyes hulladékok elkülönített gyűjtését és ártalmatlanítását meg kell oldani.

A térség mezőgazdasági jellegéből kifolyólag a területen keletkező és veszélyes hulladéknak minősülő állati eredetű és vágóhídi hulladékokkal külön kell foglalkozni, jelenleg a kistérség szinte minden településén működik valamilyen dögmű. A dögművek, dögtárolók műszaki állapota a jelenlegi környezetvédelmi előírásoknak nem felel meg. A dögművek szinte mind az 1970-es évek elején kerültek kialakításra, nagyobb részük mára betelt. Új dögművek létesítése

környezetvédelmi szempontból nem támogatható, ezen hulladékoknál a hasznosítást, vagy más módon történő ártalmatlanítást (pl.: égetés) kell előtérbe helyezni

II.6. Intézményrendszer

A kistérségi integrált program megvalósításának sikere - a Tisza-mente integrált koncepciójában és a program V. prioritásában szereplő intézményrendszer ki/megalakulásán túl - nagyban függ a kistérségi forrásbevonó, megkötő képességtől, valamint a koordináló szereplőktől.

A kistérségben jelenleg még működik az 1998-ban alakult Közép-Tiszamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása. A Társulás mellett egy alkalmazott, vidékfejlesztési menedzser dolgozik, aki tájgazdálkodási mérnök, alap C-típusú német nyelvvizsggával. a menedzser a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium továbbképzésein rendszeresen rész vesz, elvégzett egy EU-s projektíró és projektmenedzsment tanfolyamot is. Az irodában minden információs-kommunikációs technológiai a munkatárs rendelkezésére áll. A kistérségben nem dolgozik kistérségi megbízott. A falugazdász és a vidékfejlesztési menedzser között rendszeres a kapcsolat.

Az együttműködési rendszer hogyan alakul? Kistérségi szinten a települési önkormányzatok, a falugazdász és a civil szféra működnek együtt. A kistérség határain kívüli kapcsolatok az alábbi szervezeteket érinti: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Agrár Kamara, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség, Tisza-tavi Fejlesztési Tanács, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium. Az együttműködések tartalmára a kölcsönös tájékoztatás, a közös rendezvények szervezése jellemző.

A kistérség az alábbi tervezési dokumentumokkal rendelkezik:

- Tiszafüred kistérség Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Programja
- A Tiszafüred kistérség Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjaival harmonizáló gazdaságfejlesztési programja
- Kunhegyes, Nagyiván, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszagyenda, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaroff, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős, Tomajmonostora Települési Környezetvédelmi Programja.

A programok 2004-ben készültek.

Közép-Tiszamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása 2005-ben megszűnik. A települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. törvény értelmében a kistérségben is megalkult a Tiszafüredi Kistérség Többcélú Kistérségi Társulása a tiszfüredi polgármester asszony elnöklétével. A társulás megalakulásának célja az önkormányzati közszolgáltatások színvonalának kiegyenlített emelése, valamint az összehangolt fejlesztések előmozdítása.

A fentiekén túl, ezzel egyidőben a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény legutóbbi módosítása értelmében a kistérségben megkezdte működését a Tiszfüredi Kistérség Fejlesztési Tanácsa a kunhegyesi polgármester elnöklétével.

III. Konceptió

A Tiszafüredi kistérség integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási programja a helyzetelemzést követően (előkészítő fázis), a javaslattevő fázisba került, azaz aktuálissá vált a közép- és hosszútávon legkedvezőbb fejlesztési irányok részletes kidolgozása, a fejlődéshez szükséges feltételek meghatározása.

A *konceptió* megalkotása a következő elvek és sorrend mentén történt.

A kistérség belső adottságait (erősség, gyengeség) és a külső meghatározottságait (lehetőség, veszély), valamint a köztük lévő kapcsolatot, a bennük rejlő fejlesztési lehetőségeket, a szükségleteket foglalja össze - a műhelymunka keretében kialakított – *SWOT - analízis*. Az elemzés összekapcsolja a helyzetelemzést a célok, prioritások rendszerével, egyúttal összefoglal és súlyoz, komoly segítséget nyújt a megállapítások szelektálásában és rendszerezésében, a főbb jellemzőket kiemelő leírás egyúttal a kistérség „diagnózisa”.

A SWOT-táblázat „belső celláinak” kitöltését követően, az alábbi rendszerben állítottuk össze a kistérségi integrált program *célpiramisát*: jövőkép, átfogó cél, prioritások, specifikus célok, intézkedések.

A *jövőkép* szlogenszerű megfogalmazása után került meghatározásra - a fejlesztésben érintett minden szereplő számára iránymutatásul szolgáló - átfogó cél. Az integrált program kapcsán három prioritást határoztunk meg. A prioritások tovább bonthatók rövid- és középtávú célokra, melyek megvalósítását az intézkedések segítik.

A jövőkép hosszú távon értelmezhető állapotelemzés. Egy valószínűsített kívánatos és egyben lehetséges jövőt ábrázol.

A kistérségi integrált program megvalósításának kulcsa: a hatékony, a változásokra sikerrel reagáló és alkalmazkodóképes intézményrendszer. Ennek megfelelően a jelenlegi *kistérségi intézményrendszer továbbfejlesztésére* is javaslatot teszünk.

A koncepciót a program sikeres megvalósítása esetén bekövetkező *társadalmi, gazdasági, környezeti hatások* bemutatása, a kiegyenlített, harmonikus fejlődést ígérő, integrált területfejlesztés, vidékfejlesztés és környezetgazdálkodás foratókönyve, illetve a program figyelmen kívül hagyása, sikertelensége esetén - mintegy figyelmeztetésül - a várható fejlődési ütemnek a kívánalmaktól való elmaradását, a leszakadás fokozódását előrevetítő, a rendszerszemlélet és az együttműködés hiányát fenntartó, a helyi adottságokat és szerepeket figyelmen kívül hagyó, *negatív foratókönyv* zárja.

III.1. SWOT-analízis

SWOT-analízis Tiszafüredi kistérség	Erősség ○ Kevéssé szennyezett környezet, komplex hulladékgazdálkodási program ○ Tisza, Tisza-tó, termálvízkincs, holtágak, védett területek természeti értéke és idegenforgalmi potenciálja ○ Idegenforgalmi szervezetek jelenléte, ○ Egyes települések kiemelt státuszúak üdülési szempontból ○ Helyi jelentőségű épített környezeti elemek ○ Jó külső megközelíthetőség ○ Kihasználatlan gazdasági ingatlanok ○ Oktatási bázisok	Gyengeség ○ Társadalmi szegregáció növekedése, cigány lakossággal együtt járó problémák, helyi közösségek hiánya ○ Vízi közmű (ivóvíz, szennyvízkezelés, belvíz-elvezetés) ellátásnak hiányosságai, komfort nélküli lakások magas aránya ○ Közlekedési árnyékterületek, kiskörei híd kapacitáshiánya, a mellékutak rossz állapota, kerékpárút hálózat hiányosságai ○ Kialakulatlan mezővárosi identitás, a városi központi szerepkörök gyengesége, a foglalkoztatási központ szerepkör összeomlása ○ Turisztikai infrastruktúra alacsony színvonala, rendezetlen településképp ○ Alacsony erdőszűlség, rossz fafaj összetétel ○ Hiányzik a termékpályás integrált termelés, értékesítés ○ Foglalkoztatás, adaptálható tudás hiánya ○ A jelenlegi tájhasználat képtelen alkalmazkodni a változatos táji adottságokhoz, ezért homogenizálja a tájat és gátolja az ésszerű föld-és vízkészlet-hasznosítást, leépíti a természetes rendszereket és erősíti a szélsőségek kialakulását ○ Rendezetlen tulajdonviszonyok, gazdaságtalan birtokméretek ○ Leépült állatállomány ○ Vállalkozások tőkehiánya, kényszervállalkozások túlsúlya, alacsony vállalkozói aktivitás ○ Belső piac összeomlása, marketing hiánya ○ Az információs társadalmi fejlődésre várakozó terület ○ Az egészségügyi és a szociális ellátás területi lefedetlenségei
	Lehetőség (Külső pozitív adottság) ○ Támogatási rendszerek kihasználása ○ A VTT fejlesztési irányainak következetes betartása (vízviisszatartás, vízrendezés, tájhasználat-váltás, ártér-reaktíválás) ○ A táji adottságokhoz igazodó gazdasági technológiák, képzések, infrastruktúra adaptálásának lehetősége ○ A turizmus fellendülő ágazatainak fejlesztése ○ A földhasználat váltással megalapozott termelőközösségek illesztése az EU-támogatási rendszerhez ○ Közlekedési kapcsolatok fejlődése ○ Megújuló energiaforrások hasznosításának támogatása ○ Info-kommunikációs technológiák terjedése	Lehetőség-erősség stratégiák ○ Turisztikai termékcsomagok kialakítása és menedzselése ○ A kistérség és a gazdaság szükségleteivel harmonizáló oktatási, nevelési és képzési struktúra kialakítása, fejlesztése ○ Természeti és társadalmi örökségek megóvása és fenntartható használatának fejlesztése
Veszély (külső negatív adottság) ○ Társadalmi integráció, önszerveződés elmaradása ○ Az együttműködés további hiánya	Veszély-erősség stratégiák ○ A vízháztartást, a helyi klimatikus viszonyokat javító és az ökológiai hálózatot bővítő tájrehabilitáció	Veszély-gyengeség stratégiák ○ Kisebbségi integráció segítése ○ A civil szervezetek megerősítése

○ VTT árvízvédelmi koncepcióvá degradálódása ○ Környezetszennyezés (víz, levegő) ○ Vízháztartás felborulása, időjárási szélsőségek ○ Települések értékeinek, múltjának eltűnése ○ A Tisza-tó és a holtágak eutrofizációja ○ Közlekedéspolitika, kedvezőtlen finanszírozási lehetőségek (elsősorban a gyorsforgalmi utak fejlesztése) ○ A multinacionális vállalatok betelepülése ○ Következetlen, kiszámíthatatlan politikai és gazdasági környezet ○ A mezőgazdaságban megtermelt jövedelem a gépiparban, vegyiparban és olajiparban csapódik le ○ Támogatási háttér nem illeszthető a fejlesztési igényekhez, csökkenő költségvetési és pályázati lehetőségek	○ A táji adottságokhoz illeszkedő, a lakosság megélhetését szolgáló területhasználat kialakítása ○ Együttműködésen alapuló termelési, feldolgozási és értékesítési vertikum megteremtése és fejlesztése	○ Belső közlekedési kapcsolatok minőségi és attraktív fejlesztése ○ A kistelepülések infrastruktúrájának és a lakások komfortjának emelése alternatív, környezetkímélő technológiákkal ○ Döntést támogató és ellenőrző egészségügyi és szociális rendszer kiépítése
--	--	---

III.2. Célpiramis

Kistérség nagy értékekkel

ÁTFOGÓ CÉL

A megélhetést és a fenntartható tájhasználatot biztosító gazdasági és társadalmi partnerség gyakorlati érvényre juttatása

PRIORITÁSOK

I. Élhető, vonzó környezet kialakítása	II. Társadalmi kötődés, együttműködés, népességmegtartás erősítése	III. Sokszínű, fenntartható gazdasági struktúra kialakítása és fejlesztése
---	---	---

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.1.</i> <i>Az életkörülmények javítását szolgáló infrastruktúra fejlesztése</i>	<i>II.1.</i> <i>Az összetartozás és egymásra utaltság tudatosítása</i>	<i>III.1.</i> <i>Helyi tradíciókon alapuló, mozaikos tájgazdálkodás kialakítása</i>
--	---	--

INTÉZKEDÉSEK

I.1.1. Árvízvédelmi és települési infrastruktúrafejlesztés	II.1.1. Tradicionális alföldi identitás-elemek és szerepkörök megerősítése	III.1.1. A táji adottságokhoz illeszkedő, a lakosság megélhetését szolgáló területhasználat kialakítása
I.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok minőségi és attraktív fejlesztése	II.1.2. Társadalmi integráció és települési együttműködés elősegítése	III.1.2. Együttműködésen alapuló termelési, feldolgozási, értékesítési vertikum megteremtése és fejlesztése
I.1.3. A kistelepülések infrastruktúrájának és a lakások komfortjának emelése alternatív, környezetkímélő technológiákkal		

SPECIFIKUS CÉLOK

<i>I.2</i> <i>A természeti környezet megőrzése és javítása</i>	<i>II.2.</i> <i>Közösség fejlesztés</i>	<i>III.2.</i> <i>Térségi adottságokhoz alkalmazkodó, sokszínű turisztikai struktúra fejlesztése</i>
---	--	--

INTÉZKEDÉSEK

I.2.1. A vízháztartást, a helyi klimatikus viszonyokat javító és az ökológiai hálózatot bővítő tájrehabilitáció	II.2.1. A kisebbségi integráció segítése	III.2.1. Turisztikai termécsomagok kialakítása és menedzselése
I.2.2. A természeti és társadalmi örökségek megóvása és fenntartható használatának fejlesztése	II.2.2. A civil szervezetek megerősítése	III.2.2. Turisztikai infrastruktúra -fejlesztés

SPECIFIKUS CÉLOK

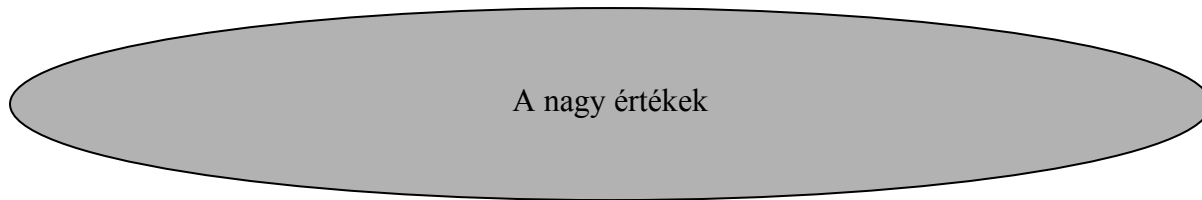
	<i>II.3.</i> <i>Humán fejlesztés</i>	<i>III.3.</i> <i>Vállalkozásfejlesztés és gazdasági diverzifikáció</i>
--	---	---

INTÉZKEDÉSEK

	II.3.1. Döntést támogató és ellenőrző egészségügyi és szociális rendszer kiépítése	III.3.1. Innovációkon alapuló vállalkozásfejlesztés
	II.3.2. A kistérség és a gazdaság szükségleteivel harmonizáló oktatási, nevelési és képzési struktúra kialakítása, fejlesztése	III.3.2. Környezet- és fejlett technológiájú ipar támogatása
	II.3.3. Info-kommunikációs kapacitások fejlesztése	

III.3. Jövőkép

A Tiszafüredi kistérség legfőbb küldetése, hogy váljon a

A nagy értékek

kistérségévé

ahol

a fejlesztések alapja a fenntarthatóság

(azaz a hosszú távú jóvelmezőség és a környezetvédelmi érdekek együttes kezelése),

ami az ágazatközi együttműködések rendszerében az alábbiakat jelenti:

1. a vidékgazdaság a táji és társadalmi sajátosságokhoz, azaz a kistérség föld- és vízkészlet gazdálkodásához igazodik, megnövelt feldolgozottsági szint mellett jelentős hozzáadott értéket termel, a termékek nagy része a helyi piacon kerül értékesítésre,
2. az ökológiai egyensúly megtartása mellett egyedi, magas minőséget képviselő termékek és termékcsomagok jellemzik a kistérségi turizmust, melynek dinamizáló hatása egyre inkább érezhető,
3. a több lábon állás jegyében a környezetbarát, magas technológiát, jelentős innovációt képviselő ipari vállalkozások megjelenése figyelhető meg,
4. amit a kistérség és a gazdaság szükségleteivel harmonizáló humán kapacitások fejlesztése alapoz meg,

így biztosítva a megélhetést és a népességmegtartást.

III.4. A megvalósítást segítő intézményrendszer

Napjainkban egyre erősebben jelentkezik a szubszidiaritás érvényesülésének és érvényesítésének követelménye, ami azt jelenti, hogy a helyben jelentkező igények, szükségletek kielégítése, megoldása a lehető legközelebbi szinten történjen. Ez egyben a kistérségi, NUTS IV. szint tényleges elismerését (hatáskör, források, feltételek) is jelenti, valódi közigazgatási reformok bevezetésével.

A programalkotás elsődleges fokmérője a működőképesség, a hasznosság és az eredményesség. A fenti célok elérése érdekében a kistérségi integrált program sikeres megvalósítása - az állami szerepvállaláson túl - nagyban függ a helyi fejlesztő kapacitástól és az érdekérvényesítő képességtől.

A programban megfogalmazott jövőkép elérése és az intézkedésekben kitűzött célok megvalósulásának előfeltétele egy hatékony, a változásokra sikerrel reagáló, alkalmazkodóképes, professzionális intézményrendszer működtetése, amely integrálja a terület - és vidékfejlesztés, valamint a környezetgazdálkodás szakembereit, illetve feladatait a célpiramisban meghatározott prioritások alá rendeli. E mellett céljának tekinti a fejlesztési szakemberek számának folyamatos növelését, képzését, a pozitív és a negatív minták megismerését.

A program társadalmasítása, folyamatos „csiszolása”, pontosítása, a megváltozott feltételekhez való igazítása és monitoringja elengedhetetlen. Ez a társadalmi elfogadottságon keresztül a megvalósítás egyik kulcsa. A húzóemberek mellett, illetve velük együtt az egyes programok megvalósításának tényleges felelőseinek, közreműködőinek megszólítása, felszólítása, és ezáltal az abszorpciós képesség fokozása illetve a forrásfelhasználás hatékonyságának és fenntarthatóságának növelése indokolt. Ezt megelőzi az önkormányzati, állami, társadalmi, szakmai és gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseinek – az integrált programmal és más kistérségi fejlesztési programokkal/stratégiai irányokkal való – egyeztetése, összehangolása. Az integrált program fent vázolt megvalósítási folyamatát ténylegesen segítő intézményrendszer jelenleg nem működik a kistérségben.

Megalakult a kistérség többcélú társulása, működik a kistérségi fejlesztési tanács, ugyanakkor megszűnőben van – az eredményeket már magáénak tudható – önkormányzati társulás. Előbbiek esetében valódi munkaszervezetről nem beszélhetünk, enélkül viszont igen nehézkes, szinte lehetetlen a vállalt feladatok végrehajtása, koordinálása, a döntések előkészítése, mind a közszolgáltatások magas színvonalú, költség hatékony, a helyi igényekhez illeszkedő biztosítása, mind pedig a társadalmi, gazdasági és környezeti fejlesztések kimunkálása és összehangolása terén. A késlekedés, a professzionális munkaszervezet további hiánya emiatt komoly hátrányt okoz az amúgy is elmaradott kistérség számára, így minden döntéshozó együttes felelőssége mielőbbi felállítása és működtetése.

A kistérség jelenlegi kapcsolatrendszere mindenképpen indokolja a további bővítést, a kapcsolatok igazi tartalommal való megtöltését, a partnerségek kialakítását és működtetését.

Az intézményrendszer fejlesztésén kívül a térségi fejlesztési folyamatok demokratizálásának és a hatékonyság növelésének érdekében erősíteni kell a kistérségi marketinget is.

III.5. Társadalmi, gazdasági, környezeti hatás

Az integrált program sikeres és következetes megvalósítása, a szinergia hatások érvényesülésének segítségével az alábbi pozitív társadalmi, gazdasági és környezeti változásokat eredményezi a kistérség számára.

A többcélú kistérségi társulás mellett erős munkaszervezet működik, melyen belül megvannak a közszolgálati feladatok koordinálásának, valamint a területfejlesztés, vidékfejlesztés és a környezetgazdálkodási elképzelések megvalósításnak felelősei.

A kistérség kitörési pontja a turizmus, melynek dinamizáló hatása mára már a statisztikai adatokban is érezhető. A termékfejlesztés és a marketing eredményeként a turisztikai termékek termékcsomagokká formálódtak, az öko, a falusi, a termál, a kerékpáros, a lovas, a horgász és a vízi turizmus ágaiban. Jellemző a differenciált szálláshely kínálat és a minőségi szolgáltatás. A települések – jobbra – esztétikusak, a táji környezet egészséges, rendezett és az élőhelyek gazdagságával vonzó. A tájékozódás és a tájékoztatás egyaránt megoldott. A turizmus fejlesztésénél – különösen a vízi sportok esetében – nagy hangsúlyt fektetnek az előírások betartására. Kiemelkedően fontosnak tartják a környezet terhelhetőségének figyelembe vételét.

A mezőgazdaság területén megvalósul a művelési ág váltás, a területhasználat racionalizálódik. Az ártéri gazdálkodás sem ismeretlen már a kistérségben. A tulajdonviszonyok egy része rendeződött, a birtok- és parcellaméretek elaprózottsága csökkent. Egyre több öko- és ellenőrzött minőségű termék jelenik meg a piacokon. Az őshonos állatok extenzív tartása is jelentős. A feldolgozottsági fok és a hozzáadott érték növelése érdekében a gazdák termékpályákat alakítottak ki, beszerzési és értékesítési szövetkezetek működnek. A helyi termékpiacon is egyre több szereplője van, erős a marketing is. A turizmus, a mezőgazdaság és a táji ökológiai rendszer együttműködése egyik egyedisége a kistérségnek.

A külső és belső közlekedési kapcsolatok javítása csökkenti a periférikus helyzetet, segítik a kistérség megközelíthetőségét a turisták és a befektetők számára. A kistérségben megjelennek a környezetbarát és a fejlett technológiákat képviselő vállalkozások.

Az oktatási, nevelési rendszer, mind a kistérség maga által generált igényeit, mind a gazdaság szükségleteit igyekszik kielégíteni. A település-együttes gazdasági fejlődésének elősegítése, a lemaradás csökkentése érdekében fontosnak tartja a roma integrációt, amit a helyi programokban, valamint az országos, központi programokban való részvétel segít.

Vannak sikeres civil szervezetek, amelyek hozzájárulnak az innováció terjesztéséhez, a forrásbevonó képesség növeléséhez, az identitástudat erősödéséhez, s mind foglalkoztatók is számolni lehet velük.

Az egészségügyi és a szociális téren tervezett fejlesztések, mind az integrált program, mind pedig a többcélú társulás által felvállalt közszolgáltatási feladatok helyi igényekhez igazodó, ugyanakkor a jogszabályi előírások betartását is szolgáló racionális és ellenőrizhető átalakítását, újragondolását segíti.

Az info-kommunikációs kapacitások fejlesztése kihat a gazdaság minden ágára, a marketingnek is egyik fontos eszköze, hozzájárul az iskolázottsági szint emeléséhez, segítségével megvalósul az önkormányzatok, a szakmai, az érdekképviselői és a gazdasági szervezetek közötti kommunikáció is.

A gazdaság minden ága fenntarthatóvá válik, ami egyrészt azt jelenti, hogy hosszú távon megélhetést biztosít a lakosság számára, ugyanakkor tekintettel van a környezet terhelhetőségére. A gazdaság és társadalom szükségletei és igényei harmóniába kerülnek. A partnerség kiterjedt. Mindezek együttesen a népességmegtartást és felemelkedést, a talpraállást eredményezik.

III.6. Negatív forgatókönyv

Az integrált program elvetése illetve részleges megvalósítása a következő negatív, a jelenlegi hanyatló fejlődési tendencia folytatását eredményező, ezért elvetendő negatív forgatókönyvet vázol a kistérség lakossága, vezetői, az ide látogatók és az itt befektetni szándékozók számára.

Az alapvető problémát jelentő közlekedés területén néhány kisebb útszakasz megépítése, felújítása megtörténik, de a nagy „áttörés”, azaz a külső és a belső közlekedés kapcsolatok sokszínű (kerékpárút, személyhajózás, híd, mezőgazdasági utak, mellékutak, főutak) fejlesztése forrás és összefogás hiányában elmarad, így a kistérségre továbbra is jellemző marad a forgalmi árnyékhelyzet, a periférikus jelleg, a kedvezőtlen ingázási lehetőségek.

A lakossági jövedelmek és a gazdasági aktivitás tovább csökken. Az eltartottak és inaktívak kiemelkedően magas aránya állandósul. A tercier szektor súlya némileg emelkedik, de a mezőgazdasági és az ipari munkahelyek csökkenését, a foglalkoztatotti létszám visszaesését nem sikerül pótolni, a kvaterner szektor jelenléte is elenyésző. A vállalkozások kicsik és tőkeszegények, közepes, és nagy foglalkoztatót továbbra sem találunk a kistérségben.

A lakások komfortfokozata alacsony szintű marad – jövedelem, lakossági bevételek hiányában nem sikerül a helyzeten változtatni –, az elkeseredettség, a kilátástalanság következtében – az önkormányzatok erőfeszítései ellenére – a települések sem válnak vonzóvá és egyedivé, a turisták is sok kifogásolni valót találnak bennük. Ugyancsak a társadalmi-gazdasági elmaradás, a magas munkanélküliség az oka annak, hogy a tradicionális alföldi identitáselemek, a kistérség múltja és értékei folyamatosan eltemetődnek, a kötődés lazul. A városoknak is csak részlegesen sikerül a megerősödés, nem képesek kisugárzó hatású, igazi vonzásközponttá fejlődni, a települések közötti együttműködés, szerepfelosztás – a többcélú társulás megalakulása ellenére – nem kap mindegyikük által elfogadható valódi tartalmat.

A tájhasználat-váltás elmaradásának következtében, illetve annak erős visszahatásaként egynemű, szélsőséges vízháztartású, az adottságokhoz mérten egyre romló termelési feltételek alakulnak ki. A szántóművelésre alkalmas területek esetében a vízháztartásból és a rendszerlengésből fakadó szélsőségek előfordulása egyre gyakoribbá válik, ami jelentősen csökkenti az amúgy sem jövedelmező mezőgazdaság bevételeit. A szántóművelésre kevésbé alkalmas területek vesztesége fokozódik, de a kistérség nem talál lehetőséget a helyzeten való változtatásra.

A helyben történő hűtés, tárolás, feldolgozás és értékesítés megvalósítására egy-egy pozitív példával rendelkezik a kistérség, de az együttműködés hiánya miatt ez nem válik meghatározóvá. A tulajdonviszonyok rendezetlensége, a földhasználat szükséges váltását hátráltatja. Az agro- és a gasztronómiai turizmus összekötésére is vannak jó példák, de csak elvétve. A tömegturizmus az ökológia sérülések veszélyének komoly kockázatát rejti magában.

A szezon rövidegsége, az infrastruktúra elmaradottsága, a Tisza-tó és a hozzá tartozó kistáji körforgások helyreállításának elmaradása, valamint a lakosság hozzáállása következtében – a kitörési pontként emlegetett – turizmus dinamizáló hatása nem érzékelhető igazán.

Az erőteljes marketing hiánya mind a mezőgazdaságban, mind a turizmusban számszerűsíthető bevétel kieséseket eredményez.

Az ipari munkahelyek, a nagy befektetők elkerülik a kistérséget. Illetve akik ide települnek jelentős környezeti károkat okoznak, ami újabb terheket jelent a lakosság számára.

Az iskolázottsági szint emelkedésének üteme jóval elmarad az országos dinamikától. A vékony értelmiségi réteg csak néhány településen jelent húzó erőt, vállalja a koordináló szerepet, áll a fejlesztések élére. Jellemzően azonban elvándorol, a messzebbi vonzásközpontokban illetve a fővárosban keres és talál megélhetést.

Az amúgy is terhelt kistérségi társadalom számára további terheket jelent a cigány lakosság magas aránya. A szociális földprogram, a lakásépítés és a közmunka programok, az integrált oktatás némileg hozzájárul a beilleszkedéshez, de áttörést nem eredményez.

A civil szervezetek száma és aktivitása továbbra is elmarad a kívánatostól. Tevékenységük a legégetőbb problémákban az ellátottság szintjének megtartását szolgálja, és kevésbé képes a térségi felemelkedés megalapozásában részt venni.

Az info-kommunikációs fejlettségre várakozó terület marad a kistérség, nem képes élni ezzel a perifériális helyzetet elvileg oldó lehetőséggel.

A forrásbevonó- és megkötő képességet jelentősen befolyásoló érdekérvényesítő képesség alacsony szinten marad. A helyi fejlesztő kapacitás kiépítése is későn történik meg. A késlekedésből az amúgy is hátrányos helyzetből adódó lemaradást nem sikerül ledolgozni, behozni.

Az alapelveként meghatározott fenntarthatóság biztosítása a fentiek együttesének eredményeként nem valósul meg, a viszonylag nagy területen fekvő és sok települést magában foglaló kistérségben a megélhetés egyre nagyobb nehézséget jelent, a partnerség hangzatos szlogen marad, ennek megfelelően a lakosság elvándorlása tovább fokozódik.

III. 7. Prioritások és az intézkedések közötti kapcsolat

Intézkedések/prioritások	Élhető, vonzó környezet kialakítása	Társadalmi kötődés, együttműködés, népességmegtartás erősítése	Sokszínű, fenntartható gazdasági struktúra kialakítása és fejlesztése
I.1.1. Árvízvédelmi és települési infrastruktúrafejlesztés	*	*	*
I.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok minőségi és attraktív fejlesztése	*		*
I.1.3. A kistelepülések infrastruktúrájának és a lakások komfortjának emelése alternatív, környezetkímélő technológiákkal	*	*	
I.2.1. A vízháztartást és a helyi klimatikus viszonyokat javító és az ökológiai hálózatot bővítő tájrehabilitáció	*		*
I.2.2. A természeti és a társadalmi örökségek megóvása és fenntartható használatának fejlesztése	*	*	*
II.1.1. Tradicionális alföldi identitás-elemek és szerepkörök megerősítése	*	*	
II.1.2. Társadalmi integráció és települési együttműködés elősegítése	*	*	*
II.2.1. A kisebbségi integráció segítése		*	
II.2.2. A civil szervezetek megerősítése	*	*	
II.3.1. Döntést támogató és ellenőrző egészségügyi és szociális rendszer kiépítése		*	
II.3.2. A kistérség és a gazdaság szükségleteivel harmonizáló oktatási, nevelési és képzési struktúra kialakítása, fejlesztése		*	*
II.3.3. Info-kommunikációs kapacitások fejlesztése		*	*
III.1.1. A táji adottságokhoz illeszkedő, a lakosság megélhetését szolgáló területhasználat kialakítása	*	*	*
III.1.2. Együttműködésen alapuló termelési, feldolgozási, értékesítési vertikum megteremtése és fejlesztése		*	*
III.2.1. Turisztikai termékcsomagok kialakítása és menedzselése	*	*	*
III.2.2. Turisztikai infrastruktúrafejlesztés	*	*	*
III.3.1. Innovációkon alapuló vállalkozásfejlesztés		*	*
III.3.2. Környezet- és fejlett technológiájú ipar támogatása		*	*

IV. Operatív program

Az operatív program célkitűzése, hogy megalapozza a rendelkezésre álló, illetve megszerezhető források hatékony, fenntartható felhasználását az árvízvédelmi, tájhasználati és intézményfejlesztési szempontból egyaránt paradigmaváltó integrált program jövőképek, céljainak elérése, a támogatható tevékenységek megvalósítása érdekében.

Az operatív program egységes szerkezet szerint és olyan részletességgel mutatja be a javasolt intézkedéseket, hogy a leírtak alapján lehetővé váljon az egyes intézkedések megvalósítása, a többletforrások bevonása. Az operatív program alapját képező intézkedések egységes szerkezetű adatlapokon kerültek további bontásra. Az intézkedések időtávja nyolc év, azaz 2006, illetve 2007-2013 évekre terjed ki, igazodik az Európai Unió tervezési ciklusaihoz.

Az operatív program szerkezetében és tartalmi elemeiben követi az Európai Unió Strukturális Alapok felhasználására vonatkozó előírásait, ebben az értelemben megfelel az 1260/1999. sz. EK rendeletben előírtaknak, valamint figyelembe veszi a Strukturális Alapok tervezésére és programozási dokumentumaira vonatkozó kézikönyv (Vademecum) és az Európai Bizottság 3. számú módszertani munkafüzete (Monitoring és értékelési mutatók: indikatív módszertan) ajánlásait is. Az operatív program tartalmát, felépítését tekintve az Európai Unióban alkalmazott programozási dokumentumok közül leginkább a Program kiegészítő dokumentumnak feleltethető meg.

Az EU-konformitás biztosítása mellett az operatív program megfelel a 18/1998. (VI. 25.), a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló KTM rendelet vonatkozó előírásainak is.

Az intézkedések kibontása során a legfontosabb követendő elv a logikus felépítés. Az operatív adatlapok kulcsa és a program középpontja: a *támogatható tevékenységek*. Az adatlapokon az intézkedések sorszámának és megnevezésének feltüntetése után az *általános célok* felsorolása következik. Az intézkedések céljai szorosan illeszkednek a célpiramis céljaihoz.

A *szükségesség indoklása* cellában megtalálható az adott intézkedés vázlatos háttere, a szükségesség bemutatása, visszacsatolás a helyzetelemzésre, valamint utalás a támogatható tevékenységekre. Számszerű adatok ismertetésével azoknak a problémáknak a leírása, amelyeket a fenti intézkedés megvalósításával az adott területi egység, jelen esetben a Tisza-mente meg kíván oldani.

A következő részben az intézkedés tartalmának bemutatását, vagyis a *támogatható tevékenységek* leírását helyeztük el, ütemezéssel kiegészítve. A támogatható tevékenységek elnevezésénél az egyszerű és közérthető megfogalmazásra törekedtünk. Az ütemezésnél a fent hivatkozottaknak megfelelően két időtartamot jelöltünk meg, a 2006-os és a 2007-2013-ig terjedő éveket. A támogatható tevékenységek nagy része – a rendelkezésre álló – nyolc évet felöleli.

A *projekt kiválasztási kritériumnál* a területi lehatárolás és a tartalmi kiválasztási szempontokra utaló, de csak a speciális kritériumokat kívántuk felsorolni.

Ezt követően határoztuk meg a *monitoring mutatókat*. A monitoring mutatók három csoportba oszthatók: outputmutatók, eredménymutatók, hatásmutatók. Outputmutatóknak tekintettünk minden, közvetlenül az intézkedéshez kapcsolható, fizikai és pénzügyi egységben mérhető

mutatót, azokat a tevékenységeket, melyek közvetlenül a támogatásból valósulnak meg, amire a támogatást ténylegesen fordítják, amit megépítenek, amit megvalósítanak stb.

Az eredménymutatók a támogatható tevékenységek közvetlen és azonnali eredményeihez kapcsolható mutatók, melyek információt szolgáltatnak a bekövetkező változásról. Az eredménymutatók egyaránt lehetnek fizikai és pénzügyi mutatók.

Az intézkedés keretében megvalósított támogatható tevékenységek eredményei együttesen egy hosszabb ideig fennmaradó pozitív hatást válthatnak ki. A projektek megvalósításához köthető, a projektek közvetlen eredményein túlmutató hatások mérését szolgálják a hatásmutatók.

Számba vettük a *közreműködő szervezeteket*, amelyek az intézkedés megvalósításáért, a támogatható tevékenységek kívánt eredményeinek eléréséért felelősek. Ezek azon szervezetek, amelyek az intézkedés céljaihoz, tevékenységeihez kapcsolódó forrással rendelkeznek.

*Kedvezményezett*ek köre címszó alatt azon szervezetek, önkormányzatok, illetve vállalkozások bemutatása és specifikálása történt meg, melyek a konkrét támogatásból részesülhetnek, illetve a forrásból részesülő támogatható tevékenységek kedvezményezettjei lesznek/lehetnek, mint projektgazdák.

A *célcsoportokat* azok a személyek, szervezetek alkotják, akik közvetlen hasznélvezői lesznek a támogatásban részesülő tevékenységeknek. Tehát a célcsoport az a társadalmi csoport, amelynek a helyzetén javítani kívánunk. Bizonyos esetekben megegyeznek a kedvezményezettekkel, de el is térhetnek tőlük.

A *működési, megvalósítási terület* az intézkedés megvalósításának helyszínére utal, fontos elvünk volt, hogy - amennyiben lehetséges - jelezzük a támogatható tevékenységekhez igazodó területi specifikumokat.

A legnehezebb dolgunk a *forrásszerkezet* meghatározásánál volt. A forrásokat két időintervallumra számoltuk ki: 2006. évre külön, valamint a 2007 - 2013. évek közötti időszakra.

Az intézkedés megvalósításához szükséges források számszerűsítése millió Ft-ban megtörtént. A jelenlegi tervezési időszak *forrásszámításainak* kiinduló pontja a támogatható tevékenységek tartalmát adó konkrét feladatok, illetve naturáliák meghatározása volt, amit lehetőség szerint összevetettünk a most futó, kiírás alatt lévő pályázati felhívásokkal.

Az intézkedések forrásait kétféle képen határoztuk meg, egyrészt a 2006-os időszakra vonatkozóan feltártuk a jelenleg ismert pályázati lehetőségeket (amelyek ismeretében már ma is meghatározhatóak a támogatásokhoz jutást segítő feltételek), másrészt a 2007–2013-as időszakra meghatároztuk azokat a fő forrásokat (európai alapok, hazai költségvetési források, a kistérségen belüli források) amelyek segíthetik a támogatható tevékenységek meghatározását. Ez utóbbi azért szükséges, mivel jelenleg a következő ciklusra vonatkozó Nemzeti Fejlesztési Terv még most készül, ezért a konkrét pályázatokkal a 2007–2013-as időszakra még nem számolhatunk.

Az operatív program végén prioritások szerinti összefoglaló táblázatok találhatók.

A program azon túl, hogy a térségben élő, dolgozó, tanuló, ide látogató és befektetni szándékozó személyeknek, szervezeteknek kíván hosszú távú iránymutatást adni, az ágazatok

következő két évre szóló hazai költségvetési főszámainak kialakítását is hivatott segíteni, illetve a tervezők – nem titkolt szándéka -, hogy a megfogalmazott intézkedések országos szintre emelkedjenek, az új Nemzeti (Átfogó) Fejlesztési Tervben is szerepet kapjanak.

IV.1. Élhető, vonzó környezet kialakítása

IV.1.1. Az életkörülmények javítását szolgáló infrastruktúra kialakítása

Sorszám, megnevezés	I.1.1. Árvízvédelmi és települési infrastruktúrafejlesztés
Általános célok	- Életkörülmények javítása - Környezetszennyezések csökkentése - Ár- és belvízi biztonság növelése
Szükségességének indoklása	A közel négy évtizedes szárazságot követő 1998-2001 közötti négy veszélyes árvíz levonulása után - amelyek védekezési, kárelhárítási és újjáépítési költsége mintegy 120 milliárd Ft volt - megnövekedett a biztonság megteremtésének igénye. A probléma kezelésére komplex program kidolgozására került sor, amely az árvízi biztonság megteremtését is szolgálja. A Vásárhelyi terv a hazai árvízvédelmi fejlesztésekbe illeszkedve, két területre koncentrálni tervezi javítani a Tisza mentén az árvízi biztonságot: egyrészt a nagyvízi meder (a hullámtér) vízzsálító képességének javításával, másrészt árvízi tározók építésével a mentett ártéren. A kistérség a programban a Tiszaroffi és a Nagykunsági árapasztó tározó kiépülése kapcsán érintett. A várhatóan változó talajvízszintek káros következményeinek kiküszöbölésére a tározókkal és ártéri tájgazdálkodással érintett települések belterületi vízrendezése a tározók kiépítésével egy időben kell megoldódjon. E mellett fontos a kistérség többi településén is a belvízelvezető rendszer fokozatos kiépítése, felújítása. Majd a 2000 főnél nagyobb lélekszámú szennyvízelvezetési agglomerációkban a szennyvíztisztítás megoldása. A kistérség településeinek közműhálózata, a közcsonak-hálózat kiépítetlensége miatt kimondottan nagy. A 2006-ig várható fejlesztések, elengedhetetlenül fontosak a környezeti terhelés csökkentése érdekében. Elsődleges feladat a meglévő tisztítók fejlesztése, a rákötési arány növelése. A kistérségben az ivóvízhálózatba bekötött lakások aránya 80 % feletti, az ivóvízellátó rendszer állapota közepes, sok helyen cserére szorulnak a vezetékek. Az ivóvízminőség javítását szolgáló fejlesztéseket a 201/2001. (X.25.) az Ivóvízminőség javítás faladatairól szóló kormányrendelet alapján kell ütemezni. E mellett a hálózatok folyamatos korszerűsítése szükséges.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
I.1.1.1.	Tiszaroffi, Nagykunsági árapasztó tározó kiépítése	2006 2007–2013

I.1.1.2.	Belterületi vízrendezés	2006 2007–2013
I.1.1.3.	Meglévő szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek fejlesztése	2006 2007–2013
I.1.1.4.	Új szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek építése	2006 2007–2013
I.1.1.5.	Vízművek fejlesztése, hálózatrekonstrukció a megfelelő minőségű ivóvíz biztosításáért	2006 2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	- Nemzeti Települési Szennyvíz–elvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II.27.) kormányrendelettel való illeszkedés. 26/2002. (II.27.) Kormányrendelet a szennyvíz-elvezetési agglomerációk lehatárolásáról, - a 201/2001. (X.25.) az Ivóvízminőség javítás faladatairól szóló kormányrendelettel való illeszkedés - a 1107/2003. Kormányhatározat 4. pontja értelmében a VTT-vel érintett települések illetve pályázatra jogosultak pályázatai prioritást élveznek
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	- Belvízelvezető csatornák hossza - Kiépített árvízvédelmi védvonal hossza - Kiépített árapasztó tározó - Szennyvíztisztító kapacitás (m³/nap) - A tisztított szennyvíz mennyisége (m³) - Kiépített vízvezeték és közcsontra hálózat hossza (km) - A vízvezetékre és a közcsontra bekapcsolt lakások száma (db) - Megfelelő ivóvíz biztosítás (m³/nap) - Szennyvíztisztító kapacitása (t/nap)
Eredmény mutatók	- Árvízszint csökkenése (cm), - Belterületi belvízkárok csökkenése (Ft). - A vízvezeték-hálózat (vízközmű) és közcsontra-hálózat hosszának aránya (%), - A vízvezetékre és közcsontrahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%), - A tisztított szennyvíz aránya (%), - Felszíni vizekbe kerülő N és P tartalom csökkenése (µg/l),
Hatásmutatók	- Csökken az árvízveszély és a belterületi belvízveszély - Bel- és külterületek talajvizeinek, felszíni vízfolyásainak csökkenő szennyeződése. - Időszakos, szennyezett pangóvíz keletkezésének csökkenése, - Vízbázisok ökológiai állapotának javulása, - Közegészségügyi mutatók javulása, - Életfeltételek javulása

Közreműködő szervezetek	• Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása
Kedvezményezettek köre	• OKTVF • Önkormányzati társulás az Észak–Alföldi Régió Ivóvízminőségének Javítására • Önkormányzatok, önkormányzati társulások
Célcsoport	• lakosság

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
I.1.1.1.	Tiszaroffi, Nagykunsági árapasztó tározó kiépítése	Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes
I.1.1.2.	Belterületi vízrendezés	Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes településeken a tározó építésével párhuzamosan. Kistérség összes települése
I.1.1.3.	Meglévő szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek fejlesztése	Kunhegyes–Abádszalók, Tiszafüredi szennyvíztisztító telep
I.1.1.4.	Új szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek építése	Tiszaroff, Tiszabura, Tiszagyenda, Tiszaszentimre
I.1.1.5.	Vízművek fejlesztése, hálózatrekonstrukció a megfelelő minőségű ivóvíz biztosításáért	Tiszabura, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszaderzs, Tiszagyenda (2006 dec.-ig) Abádszalók, Tiszaroff

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2005 MFt	2006 MFt	2007–2013 MFt
I.1.1.1.	Tiszaroffi, Nagykunsági árapasztó tározó kiépítése	1400*	2883*	7839 ¹⁵
I.1.1.2.	Belterületi vízrendezés	15	500	1700
I.1.1.3.	A meglévő szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek fejlesztése		–	3 028
I.1.1.4.	Új szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek építése	25	1310	1910
I.1.1.5.	A vízművek fejlesztése, hálózatrekonstrukció a megfelelő ivóvíz biztosításáért	8	825	360
Összesen		1448	5518	14837

Pályázati lehetőségek (2006)	• KIOP 1.1 Vízhatalom javítása • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok
-------------------------------------	---

¹⁵ Teljes tározó kiépítésének előirányzata, amely a Tiszaroffi tározó esetében csak két települést érint.

<i>Források (2007–2013)</i>	<i>megnevezése</i>	• Kohéziós Alap • Európai Regionális Fejlesztési Alap • Önkormányzati források • Központi költségvetési forrás • Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium céllelőirányzatai • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok
--	---------------------------	---

Sorszám, megnevezés	I.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok minőségi és attraktív fejlesztése
Általános célok	• Települések megközelíthetőségének javítása, • A szomszédos települések közötti kapcsolat javítása, • A településkép és az életkörülmények javítása
Szükségességének indoklása	A műszaki infrastruktúra hálózatok kiépítése, fejlesztése egy térség gazdasági fejlődésének alapvető feltétele. Az infrastrukturális kapcsolatok javításával a külső és belső periférikus helyzet, és így a nagy fejlettségbeli különbség csökkenthető. A közlekedés fejlesztésének feladata a meglévő hálózati elemek állapotának javítása, melyek megvalósulása esetén, javulnak a gazdasági létesítmények betelepülésének, a települések egymás közötti együttműködésének és a helyi lakosság munkába, iskolába járásának feltételei. A Tiszafüredi kistérség a Tisza, valamint a Tisza-tó adta természeti környezetet és ideális terepet nyújt a kerékpáros turizmusnak, így a kerékpár utak kiépítése nemcsak a hivatás forgalom számára, hanem a kistérség turizmusának népszerűsítéséhez is segítséget nyújthat. A kistérség nyugati oldalán folyó Tisza lehatároló hatása miatt az elérhetőségben jelentős szerepe van a folyami átkelési lehetőségeknek. Állandó kapcsolatot jelent a tiszafüredi és a kiskörei híd, előbbi 2x1 sávossal megfelelő kialakítással, utóbbi azonban közös közúti és vasúti hídként a forgalmi irányokat is egy nyomon vezetve nem jelent megfelelő kapcsolatot. A településeket összekötő közlekedési létesítmények megvalósulásában fontos szerepe van a kistérségen belüli, a pusztataskonyi híd esetén pedig a szomszédos térségekkel való összefogásnak.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
I.1.2.1.	Országos mellékutak felújítása, egyes mellékutak főúttá fejlesztése	2006 2007-2013
I.1.2.2.	Országos mellékutak építése	2006 2007-2013
I.1.2.3.	Kerékpárútépítés	2006 2007-2013
I.1.2.4.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak építése	2006 2007-2013
I.1.2.5.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak felújítása	2006 2007-2013
I.1.2.6.	Új pusztataskonyi híd építése	2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• A 1107/2003. Kormányhatározat 4. pontja értelmében a VTT-vel érintett pályázatra jogosultak pályázatai prioritást élveznek
---	--

	• A projekt megvalósítása helyi munkaerőt vesz igénybe. • A természetes állapot és a környezet legkisebb mértékű zavarása és szennyezése, • A projekt hozzájárulásának mértéke a térség gazdasági és turisztikai felemelkedéséhez, • A projekt elősegíti a belső együttműködések kialakulását
--	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• A felújított mellékutak hossza (km), • Az újonnan megépített mellékutak hossza (km), • Az újonnan megépített kerékpárutak hossza (km), • Lebukolt belterületi önkormányzati és mezőgazdasági utak hossza (km). • Felújított belterületi önkormányzati és mezőgazdasági utak hossza (km). • Alternatív autóbuszjáratok száma (db) • Új híd (db)
Eredmény mutatók	• A települések egymás közötti kapcsolatának javulása, • A periférikus helyzetben lévő települések kapcsolatainak gazdagodása. • A települések elérhetőségének javulása
Hatásmutatók	• A gazdasági és turisztikai feltételek javulása • A településeken az életminőség javulása

Közreműködő szervezetek	• Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, • Útgazdálkodási és Koordinációs Igazgatóság, • Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Megyei önkormányzatok, • Települési önkormányzatok, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Állami Közútkezelő Kht., • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal. • Regionális Területfejlesztési Tanács,
Kedvezményezettek köre	• Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Állami Közútkezelő Kht., • Megyei és települési önkormányzatok, • Gazdasági társaságok, vállalkozások.
Célcsoport	• Lakosság, • Gazdasági társulások.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
I.1.2.1.	Országos mellékutak felújítása, egyes mellékutak főúttá fejlesztése	A kistérség valamennyi települése
I.1.2.2.	Országos mellékutak építése	Tiszaszentimre - Tiszaörs, Tiszaszőlős-Tisza part, Tiszaszőlős -

		Tiszaigar, Tiszagyenda-Tiszabura, Jászság-Kunság térségi jelentőségű mellékút
I.1.2.3.	Kerékpárútépítés	33 és 34.sz. főutak mentén, Abádszalók, Berekfürdő-Tiszató, Kunhegyes, Tiszaroffi és Nagykunsági árapasztó tározó gátján
I.1.2.4.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak építése	A kistérség valamennyi települése
I.1.2.5.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak felújítása	A kistérség valamennyi települése
I.1.2.6.	Új pusztataskonyi híd építése	Tiszabura

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
I.1.3.1.	Országos mellékutak felújítása, egyes mellékutak főúttá fejlesztése	600	11680
I.1.3.2.	Országos mellékutak építése	230	3060
I.1.3.3.	Kerékpárútépítés	1600	3800
I.1.3.4.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak építése	1200	4800
I.1.3.5.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak felújítása	400	1600
I.1.3.6.	Új pusztataskonyi híd építése	300	2000
Összesen		4330	26940

Pályázati lehetőségek (2006)	- Nemzeti Fejlesztési Terv – ROP 1.1 Turisztikai vonzerők fejlesztése, - Nemzeti Fejlesztési Terv – ROP 2.1 Úthálózat-fejlesztése, - Nemzeti Fejlesztési Terv – AVOP 3.2 Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése. - Európai Regionális Fejlesztési Alap-Turizmus
-------------------------------------	---

Források megnevezése (2007–2013)	- GKM-Útfenntartás és fejlesztés előirányzat, - Területfejlesztés- Turisztikai célelőirányzat, - Területfejlesztés- Belterületi kiépítetlen közúthálózat fejlesztése előirányzat, - Területfejlesztés- Kerékpárutak fejlesztése, - EU Integráció- Közlekedési infrastruktúra fejlesztése előirányzat, - Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap - Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok - Önkormányzati források - Vállalkozói tőke
---	---

Sorszám, megnevezés	I.1.3. A kistelepülések infrastruktúrájának javítása alternatív, környezetkímélő technológiákkal
Általános célok	• Életkörülmények javítása • Környezetszennyezések csökkentése • Külső erőforrásoktól való függőség csökkentése
Szükségességének indoklása	A szennyvízkezelés megoldására – a 2000 fő alatti lélekszámú, szennyvíz–elevezetési agglomerációba be nem sorolt településeken – olyan egyedi szennyvízkezelési létesítményt kell alkalmazni, amely 1–25 lakosegyenértéknek megfelelő települési szennyvíztisztítást és/vagy végső elhelyezést, illetve átmeneti tárolást, gyűjtést szolgálja. (173/2003 (X.28.) korm. rendelet) Ugyanakkor bizonyos településméret alatt az alternatív szennyvíztisztítási technológiák versenyképesek lehetnek a hagyományos módszerekkel összehasonlítva, hiszen mind telepítési, mind üzemelési költségei alacsonyabbak az eleveniszapos rendszerekhez képest. Ezért rendkívül fontos lenne a kistérség alacsony lélekszámú településeinek legalább egyikén egy ilyen típusú mintaprojekt előállítása. A környezeti terhelés csökkentése, az autonóm kistérség megteremtése érdekében javasolt a megújuló energiaforrások használatának elterjesztése. A környezeti állapot megőrzése és javítása jobb életfeltételeket teremt a térségben, ugyanakkor a megújuló energiaforrások használata csökkenti a térség külső energiaforrásoktól való függőségét, növeli a gazdaság stabilitását. A megújuló energiafelhasználás elterjesztése elsősorban egyéni, közösségi és kistelepülési léptékben javasolt. Ennek indokai, hogy a nagyobb volumenű fejlesztés az alacsony érdekérvényesítő képességgel rendelkező közösségek számára kiszolgáltatott helyzetet teremthet, mivel a helyi energiaforrások a térségen kívül hasznosulnak, illetve csak a külső befektető számára válnak jövedelmezővé. A megújuló energiaforrások elterjesztésekor az adottságokat és a beruházás megtérülését figyelembe véve kell megkeresni a megfelelő módszert és léptéket.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
I.1.3.1..	Alternatív, környezetkímélő szennyvíztisztító mű kiépítése	2006 2007–2013
I.1.3.2.	Egyéni léptékű szennyvíztisztító kiépítése	2006 2007–2013
I.1.3.3.	Épületek energiahatékonyságának növelése	2006 2007–2013
I.1.3.4.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági biomassa hasznosítás fejlesztése	2006 2007–2013
I.1.3.5.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági napenergia hasznosítás fejlesztése	2006 2007–2013
I.1.3.6.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági szélenergia	2006

	hasznosítás fejlesztése	2007–2013
I.1.3.7.	Geotermikus energia hasznosítása, meglévő rendszerek technológiai fejlesztése	2006 2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Modell-értékű projekt • Környezetterhelés csökkentés hatékonysága • Munkahelyteremtő beruházás • A közműves szennyvízelvezető és –tisztítóművel gazdaságosan el nem látható területekre vonatkozó Egyedi Szennyvízkezelés Nemzeti Megvalósítási Programjához (174/2003. (X. 28.) Korm. Rendelet) való illeszkedés.
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások száma (db) • Tisztított szennyvíz mennyisége (m³), • Biológiai tisztított szennyvízmennyiség (m³), • Egyedi szennyvíz-kezelő létesítmények száma (db), • Felszerelt napkollektorok száma (db), • Biomassza hasznosító kazánok, átmeneti tárolók (db), • Szélkerék száma (db) • Geotermikus energiát felhasználó rendszerek száma (db) • Beépített megújuló új villamosenergia kapacitás
Eredmény mutatók	• Csatornába, illetve a szennyvízhálózatba bekötött lakások aránya nő a lakásállományon belül (%), • Felszíni vizekbe kerülő N és P tartalom csökken (µg/l), • Egyedi szennyvíz-kezelő létesítményekkel ellátott háztartások aránya növekszik (%). • Megújuló energiahordozóval megtermelt/megtermelhető hő- és villamos energia arányának növekedése (összesített hőértékben PJ/év vagy %.) • Energiatakarékos beruházások térhódításával az energiatakrékoság-tudat nő, • Közintézmények energiamegtakarításai a befektetések megtérülése után (Ft), • Megújuló erőforrások részesedése az összes energiateljesítményből (2013-re 7%),
Hatásmutatók	• Bel- és külterületek talajvizeinek, felszíni vízfolyásainak csökkenő elszennyeződése • Időszakos, szennyezett pangóvíz keletkezésének visszaszorulása, • Vízbázisok ökológiai állapotának javulása, • Közegészségügyi mutatók javulása, • Környezet állapotának javulása, • A hagyományos energiahordozóktól és energiainporttól való függőség mérséklődése, • Új jövedelemszerzési irányok kialakítása

Közreműködő szervezetek	• Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, • Energia Központ Kht. • Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, • Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszaamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása.
Kedvezményezettek köre	• Települések önkormányzatai, és azok társulásai • Közintézmények, • Közhasznú társaságok, • Civil szervezetek, • Vállalkozások, • Lakosság
Célcsoport	• lakosság

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
I.1.3.1.	Alternatív, környezetkímélő szennyvíztisztító mű kiépítése	Nagyiván, Tiszaderzs, Tiszaigar, Tiszaörs, Tomajmonostora
I.1.3.2.	Egyéni léptékű szennyvíztisztító kiépítése	Csatornával el nem látott települések, településrészek, külterületi lakott helyek
I.1.3.3.	Épületek energiahatékonyságának növelése	Kistérség minden települése
I.1.3.4.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági biomassa hasznosítás fejlesztése	Kistérség minden települése (lakások, lakóközösségek, közintézmények) + 1 településen (Tiszaderzs) mintaprojekt
I.1.3.5.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági napenergia hasznosítás fejlesztése	A kistérség minden települése (lakások, közintézmények)
I.1.3.6.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági szélenergia hasznosítás fejlesztése	Külterületi lakott helyek, megfelelő szélkitettség esetén
I.1.3.7.	Geotermikus energia hasznosítása, meglévő rendszerek technológiai fejlesztése	Meglévő termál kutakra épülő energiahasznosító rendszerek

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
I.1.3.1.	Alternatív, környezetkímélő szennyvíztisztító mű kiépítése	100	1500
I.1.3.2.	Egyéni léptékű szennyvíztisztító kiépítése	10	990
I.1.3.3.	Épületek energiahatékonyságának növelése	50	400
I.1.3.4.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági biomassa hasznosítás fejlesztése	10	480
I.1.3.5.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági napenergia hasznosítás fejlesztése	10	930

I.1.3.6.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági szélenergia hasznosítás fejlesztése	10	430
I.1.3.7.	Geotermikus energia hasznosítása, meglévő rendszerek technológiai fejlesztése	10	150
Összesen		200	4 880

Pályázati lehetőségek (2006)	• KIOP 1.7. Az energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése
-------------------------------------	--

Források (2007–2013)	megnevezése	• Európai Regionális Fejlesztési Alap • EMOGA, • Önkormányzati források • Központi költségvetési forrás • Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium céllelőirányzatai • Gazdasági és Közlekedési Minisztérium céllelőirányzatai • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok • Vállalkozói tőke • Lakossági hozzájárulás
---------------------------------	--------------------	--

IV.1.2. A természeti környezet megőrzése és javítása

Sorszám, megnevezés	I.2.1. A vízháztartást, a helyi klimatikus viszonyokat javító és az ökológiai hálózatot bővítő természeti környezet kialakítása
Általános célok	• Ár- és belvízi biztonság növelése • Környezetszennyezések csökkentése • Életkörülmények javítása • Ökológiai hálózat, természeti értékek gazdagodása
Szükségességének indoklása	A települések minőségi fejlesztése, illetve az életkörülmények javítása érdekében szükséges a települési zöldfelületi rendszerek kialakítása. A nagytáblás térségben, illetve a defláció érzékeny területeken elhelyezkedő településeken jelentős a porszennyezés, ennek csökkentésére javasolt a kistérség települései mellett véderdősávok tervezése, telepítése. A természeti környezet egészséges állapotának visszaállítása, az ökológiai hálózat bővítése növeli a kistérség értékeit, kedvezően befolyásolja a klimatikus körülményeket, ezzel a javítja a gazdálkodást és az életfeltételeket. A jelenlegi ökológiai hálózat bővítése érdekében szükséges a meglévő vízfolyások revitalizálása, természetközeli élőhelyek, erdők kialakítása, mezővédő fasorok, erdősávok telepítése.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
I.2.1.1.	Környezeti kármentesítés	2006 2007–2013
I.2.1.2.	Települési zöldfelületi rendszerek kialakítása, fejlesztése	2006 2007–2013
I.2.1.3.	Településvédő erdők, tervezése, kialakítása	2006 2007–2013
I.2.1.4.	Holtágak, vízfolyások, csatornák partjának revitalizációja	2006 2007–2013
I.2.1.5.	Vízpótlást szolgáló vízrendszer tervezése, kialakítása	2006 2007–2013
I.2.1.6.	Vizes élőhelyek kialakítása, fenntartása	2006 2007–2013
I.2.1.7.	Mezőgazdasági területek erdősítése	2006 2007–2013
I.2.1.8.	Mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása	2006 2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Termőhelynek megfelelő őshonos fafajok alkotta állományok kialakítása a vízgazdálkodási fok és a fekvés figyelembevételével • A kialakított természetközeli területek illeszkednek az ökológiai hálózathoz, • A Natura 2000 területek előnyt élveznek,
---	--

	• A 1107/2003. Kormányhatározat 3. és 4. pontja értelmében a VTT-vel érintett települések, illetve pályázatra jogosultak pályázatai prioritást élveznek. • A tervezett tájhasználat javítja a terület vízháztartását.
--	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Felhagyott hulladéklerakók rekultivációja (db), • Bányaterületek rekultivációja (ha), • Települési zöldfelületek nagysága nő (ha), • Vízpótlást szolgáló vízrendszer tervek száma (db), • Vízpótlást szolgáló vízrendszer, • Visszatartott víz mennyisége (m³), • Gyepes–ligetes területek (ha), • Természetszerű erdők (ha), • Idegenhonos állomány cseréje, termőhelynek megfelelő őshonos állományra (ha), • Erdők, rétek és vízfelületek nagysága (ha), • Rekultivált vízfolyások hossza (km), • Az invazív és az őshonos fajok száma (db).
Eredmény mutatók	• A visszatartott víz mennyisége nő (m³), • Vízpótló vízrendszerrel ellátott területek nagysága nő (ha), • Gyepes–ligetes területek növekedése (ha), • Ökológiai hálózat bővülése (ha), • A természetközeli erdők területének növekedése (ha), • Az erdőhöz kapcsolódó haszonvételtípusok számának növekedése (db), • A természetközeli területeken foglalkoztatottak számának növekedése (fő). • Nő a diverzivitás, • Az invazív fajok számának csökkenése (db), • Őshonos fajok számának emelkedése (db), • Erdők és vízfelületek aránya nő (%), • Rétek aránya nő (%), • A felszántott területek nagysága csökken (ha).
Hatásmutatók	• Tudatos, adottságokhoz alkalmazkodó vízgazdálkodás, • Javul a vízháztartás, a csapadékhányból eredő mezőgazdasági vízhiány pótlódik, • Csökken a mezőgazdaság szélsőségekkel szembeni kiszolgáltatottsága. • Kistérség természetközeli állapotának növekedése, • A természetközeli területek által tágal a megélhetőségi lehetőségek köre, • A térség ökológiai állapota javul. • A mezőgazdasági károk és az ehhez kapcsolódó költségvetési terhek csökkenése • A táj működése kiegyensúlyozottabbá válik (a táj-fenntartási költségek csökkenése).

Közreműködő szervezetek	• Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, • Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, • Nemzeti Park Igazgatóság • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tisza menti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása, • Önkormányzatok.
Kedvezményezettek köre	• Települési önkormányzatok, • Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, • Közép-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság, • Mezőgazdasági termelők, vállalkozások, gazdasági szervezetek,
Célcsoport	• Mezőgazdasági termelők, vállalkozások, gazdasági szervezetek, • Lakosság

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
I.2.1.1.	Környezeti kármentesítés	Felhagyott bányák, szemétklerakók, illegális hulladéklerakók, elhagyott ipari, mezőgazdasági üzemi területek
I.2.1.2.	Települési zöldfelületi rendszerek kialakítása, fejlesztése	Kistérség minden települése
I.2.1.3.	Településvédő erdők, tervezése, kialakítása	Kistérség minden települése
I.2.1.4.	Holtágak, vízfolyások, csatornák partjának revitalizációja	Cserőközi-holt-Tisza, vízfolyások, vízpartok
I.2.1.5.	Vízpótlást szolgáló vízrendszer tervezése, kialakítása	Árapasztó tározók és a hozzájuk kapcsolható területek
I.2.1.6.	Vizes élőhelyek kialakítása, fenntartása	Mély fekvésű területek, állóvizek, holtágak mentén
I.2.1.7.	Mezőgazdasági területek erdősítése	Mezőgazdasági területek távlati cél: 15 % erdősültség
I.2.1.8.	Mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása	Utak mentén, mezőgazdasági táblahatárokon

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
I.2.1.1.	Környezeti kármentesítés	20	250
I.2.1.2.	Települési zöldfelületi rendszerek kialakítása, fejlesztése	20	500
I.2.1.3.	Településvédő erdők, tervezése, kialakítása	–	70
I.2.1.4.	Holtág, vízfolyások, csatornák partjának revitalizációja	–	330
I.2.1.5.	Vízpótlást szolgáló vízrendszer tervezése, kialakítása	10	500
I.2.1.6.	Vizes élőhelyek kialakítása, fenntartása	5	800
I.2.1.7.	Mezőgazdasági területek erdősítése	50	2400

I.2.1.8.	Mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása	20	800
Összesen		125	5 650

<i>Pályázati lehetőségek (2006)</i>	• Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok • FVM céltámogatása: Erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás, fásítás • KIOP – 1.4. Környezeti kármentesítés a felszín alatti vizek és ivóvízbázisok megóvása érdekében • NVT – Agrárkörnyezet-gazdálkodás • NVT – Mezőgazdasági területek erdősítése
--	---

<i>Források megnevezése (2007–2013)</i>	• Európai Regionális Fejlesztési Alap • Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap • Költségvetés (KvVM, FVM) céltámogatásai • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok • Önkormányzati források • Vállalkozói tőke • Lakossági hozzájárulás
--	--

Sorszám, megnevezés	I.2.2. A természeti és társadalmi örökségek megóvása és fenntartható használatának fejlesztése
Általános célok	• Természeti értékek megőrzése, • Épített környezeti értékek megőrzése, • Élhető, értékekben gazdag települések kialakítása.
Szükségességének indoklása	A kistérség társadalmi és gazdasági megítélésében igen fontos szerepet játszik a természeti és épített környezeti elemek minősége. A kistérség számos természetvédelmi értékkel rendelkezik. A tiszai, a tiszai-tavi és a hortobágyi országosan védett területek megőrzése, élőhelyeinek fejlesztése, bemutatása fontos feladat. A kistérség rurális településein még számos szakrális, gazdasági, természetközeli érték található, amelyek a hagyományos falusi életforma emlékeit őrzik. Ezen értékek felmérése, megőrzése, bemutatása növeli a kistérségben élők helyi identitástudatát, javítja a települési környezet minőségét, emellett növeli a térség turisztikai vonzerejét. A település megtartóerejének növelésében fontos szerepe van a minőségi közösségi terek kialakításának, fejlesztésének és fenntartásának. Ennek keretében javasolt a játszóterek, sportpályák, közparkok, piacterek, vásárcsarnokok fejlesztése, az utcafásítás, települési köz-, és egyéb szolgáltató központ kialakítása.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
I.2.2.1.	Védett természeti területek oktatási-nevelési-turisztikai célú bemutatása (programok, információs rendszerek, oktatási tananyagok)	2006 2007–2013
I.2.2.2.	Egyedi tájértékek felmérése, helyi védettség alá helyezése, állapotuk megóvása	2006 2007–2013
I.2.2.3.	Történelmi, építészeti és közösségi értékeket hordozó településrészek, épületek felújítása, revitalizálása, új funkciókkal történő hasznosítása, faluház, tájház kialakítása	2006 2007–2013
I.2.2.4.	Helyi (települési, kistérségi) értékeket bemutató tájékoztató rendszer kialakítása (információs táblák, honlapok, kiadványok)	2006 2007–2013
I.2.2.5.	Komplex településközpont, közösségi terek fejlesztés, településképvé javítása	2006 2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Községi funkciójú épületek előnyt élveznek • Natura 2000, országos védettségű természeti területek előnyt élveznek
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Természetvédelmi területeket bemutató programok száma (db),

	• Tájékoztató táblák száma (db), • Tájékoztató kiadványok száma(db), • Felmért egyedi tájértékek száma (db), • Felújított épületek száma (db), • Újonnan létrehozott közösségi épületek száma (db), • Zöldfelületek állapota, nagysága (ha), • Utcabútorok száma (db).
Eredmény mutatók	• Helyi védettségről szóló rendeletek, • Természetvédelmi területek látogatottsága (fő), • Községi épületek látogatószáma (fő), • Települések zöldfelületi ellátottsága (ha).
Hatásmutatók	• Környezeti állapot javulása, • Történelmi, természeti, épített értékek, • Identitástudat nő, • Településkép javul.

Közreműködő szervezetek	• Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, • Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, • Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása.
Kedvezményezettek köre	• Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága, • Települések önkormányzatai, és azok társulásai • Közintézmények, • Közhasznú társaságok, • Civil szervezetek, • Vállalkozások, • Egyházak és egyházi jogi személyek
Célcsoport	• Lakosság • Térségbe látogató turisták

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
I.2.2.1.	Védett természeti területek oktatási–nevelési–turisztikai célú bemutatása (programok, információs rendszerek, oktatási tananyagok)	Közép–Tiszai Tájvédelmi Körzet, Hortobágyi Nemzeti Park, Natura 2000 területek
I.2.2.2.	Egyedi tájértékek felmérése, helyi védettség alá helyezése, állapotuk megóvása	Kistérség minden települése
I.2.2.3.	Történelmi, építészeti és közösségi értékeket hordozó településrészek, épületek felújítása, revitalizálása, új funkciókkal történő hasznosítása, faluház, tájház kialakítása	Minden település (Tiszaderzs–Borbély kastély)
I.2.2.4.	Helyi (települési, kistérségi) értékeket bemutató tájékoztató rendszer kialakítása	Kistérség minden települése

	(információs táblák, honlapok, kiadványok)	
I.2.2.5.	Komplex településközpont, közösségi terek fejlesztés, településképp javítása	Kistérség minden települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
I.2.2.1.	Védett természeti területek oktatási–nevelési–turisztikai célú bemutatása (programok, információs rendszerek, oktatási tananyagok)	10	70
I.2.2.2.	Egyedi tájértékek felmérése, helyi védettség alá helyezése, állapotuk megóvása	8	94
I.2.2.3.	Történelmi, építészeti és közösségi értékeket hordozó településrészek, épületek felújítása, revitalizálása, új funkciókkal történő hasznosítása, faluház, tájház kialakítása	10	100
I.2.2.4.	Helyi (települési, kistérségi) értékeket bemutató tájékoztató rendszer kialakítása (információs táblák, honlapok, kiadványok)	5	130
I.2.2.5.	Komplex településközpont, közösségi terek fejlesztés, településképp javítása	20	460
Összesen		53	854

Pályázati lehetőségek (2006)	• AVOP 3.4. • KIOP 1.5. • ROP II.1.1. • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok
-------------------------------------	--

Források megnevezése (2007–2013)	• ERFA – kockázat megelőzés, turizmus • EMVA • Költségvetés célirányos támogatásai • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok • Önkormányzatok forrásai • Vállalkozói tőke • Lakossági hozzájárulás
---	--

IV.2. Társadalmi kötődés, együttműködés, népességmegtartás erősítése

IV.2.1. Az összetartozás és egymásra utaltság tudatosítása

Sorszám, megnevezés	II.1.1. Tradicionális alföldi identitás-elemek és szerepkörök megerősítése
Általános célok	• Települési funkciók egyenletesebb elosztása • Szerves fejlődés elősegítése
Szükségességének indoklása	Az elmúlt évtizedekben a kistérségnek számos felülről induló identitás-idegen fejlesztéssel, besorolással kellett megbirkóznia anélkül, hogy helyi elgondolások születtek volna a befogadással járó feladatokra való felkészültségről, tervszerű munkamegosztásról. Ezért a dinamizálónak számító tényezők sem változtattak alapvetően a térség homogén elmaradottságán. A jövőképpen megfogalmazott „nagy értékek” abban az esetben tudnak hasznosulni a kistérség számára, ha a települések - egymással kooperálva – mindennapjaikkal, tisztázott feladataikkal hozzá tudnak járulni a közösen kitűzött, és erejükhöz, felkészültségükhöz mért célok eléréséhez. Kapcsolódás a II.1.2. ponthoz.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
II.1.1.1.	„Mezőváros és környezete” – közösségi, kulturális, gazdasági együttműködési mechanizmusok kutatása	2006
II.1.1.2.	Egyedi mikrotérségi mintaprojektek kidolgozása	2007-13
II.1.1.3.	Városok közötti munkamegosztási stratégia kialakítása	2007-13

Projekt kiválasztási kritériumok	• A kistérség minden települése számára tartalmazzon szerepet. • Kerülje a funkcióhalmozódásokat. • Saját szellemi termék legyen (ne külső cég készítse a stratégiákat)
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• A kutatásban résztvevők száma (fő) • A mintaprojektek kidolgozásában résztvevő települések száma (db) • Mintaprojekttel rendelkező mikrotérségek száma (db)
Eredmény mutatók	• Induló mikrotérségi projektek száma (db)
Hatásmutatók	• Térségi kohézió erősödik • Kialakuló települési funkciók

Közreműködő szervezetek	• Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
Kedvezményezettek köre	• kistérségi tanács • önkormányzatok
Célcsoport	• Lakosság,

	• önkormányzatok
--	------------------

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.1.1.1.	„Mezőváros és környezete” – közösségi, kulturális, gazdasági együttműködési mechanizmusok kutatása	A kistérség összes települése
II.1.1.2.	Egyedi mikrotérségi mintaprojektek kidolgozása	A kistérség összes települése
II.1.1.3.	Városok közötti munkamegosztási stratégia kialakítása	A kistérség összes települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.1.1.1.	„Mezőváros és környezete” – közösségi, kulturális, gazdasági együttműködési mechanizmusok kutatása	10	
II.1.1.2.	Egyedi mikrotérségi mintaprojektek kidolgozása		30
II.1.1.3.	Városok közötti munkamegosztási stratégia kialakítása		10
Összesen		10	40

Pályázati lehetőségek (2006)	LEADER+ 4.1. Készségek elsajátítása (műhelymunkák, tanulmányok, stratégiák kidolgozása stb.)
-------------------------------------	---

Források (2007–2013)	megnevezése Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap
---------------------------------	--

Sorszám, megnevezés	II.1.2. Társadalmi integráció és települési együttműködés elősegítése
Általános célok	• Társadalmi kirekesztettség csökkentése • Települési kiszolgáltatottság csökkentése
Szükségességének indoklása	A kistérség régóta funkcióhiányos, népességet veszítő, stagnáló vagy visszaeső, jelentős arányú cigánysággal és gyenge iparral rendelkező belső periféria. Az elmúlt évszázad területi folyamatainak egyik legnagyobb vesztese, 2001-ben a háztartások 56 %-ának nem volt egyetlen munkahellyel rendelkező tagja sem. Az iskolázottsági szint alacsony és a roma lakosság arányának magas értékei szükségessé teszik speciális térségi integrációs stratégiák kialakítását. Ennek – az integráció jegyében – a foglalkoztatásra várók együttes kezelésében kell megnyilvánulnia. A kistérséget 2 árapasztó tározó építése is érinti, ezért fontos kitörési pont lehet a foglalkoztatási helyzet javításában. A probléma településközi együttes kezelése hozhatja meg azt a pozíciót, amelyben a térség operatívan, lépésről-lépésre képes felszámolni hátrányos helyzetét. Az intézkedés kapcsolódik a II.2.1. számú intézkedéshez.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
II.1.2.1.	Közösségépítő tréningek szervezése	2006
II.1.2.2.	Integrációs stratégiák kialakítása	2006 2007-13
II.1.2.3.	Kistérségi foglalkoztató-hálózat kiépítése, kiajánlása	2007-13

Projekt kiválasztási kritériumok	• Minden településre terjedjen ki. • Maguk a települések együtt dolgozzák ki (ne külső céggel csináltassák meg) • Munkaügyi központok bevonása.
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Közösségépítő tréningek száma (db) • Foglalkoztatási hálózatban regisztráltak száma (fő) • VTT nagyberuházásban foglalkoztatottak száma (fő)
Eredmény mutatók	• Roma foglalkoztatottak számának emelkedése (%) • Munkanélküliségi ráta csökkenése (%)
Hatásmutatók	• Jövedelmi szint növekedés • Szociális segélyezettek számának csökkenése • Elvándorlások csökkenése • A kistérség országos pozíciójának javulása

Közreműködő szervezetek	• Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Alapítványok (OFA),
Kedvezményezettek köre	• Önkormányzatok

	• kistérség
Célcsoport	• Lakosság • önkormányzatok

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.1.2.1.	Közösségépítő tréningek szervezése	A kistérség összes települése
II.1.2.2.	Integrációs stratégiák kialakítása	A kistérség összes települése
II.1.2.3.	Kistérségi foglalkoztató-hálózat kiépítése, kiajánlása	A kistérség összes települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.1.2.1.	Közösségépítő tréningek szervezése	5	
II.1.2.2.	Integrációs stratégiák kialakítása	5	15
II.1.2.3.	Kistérségi foglalkoztató-hálózat kiépítése, kiajánlása		30
Összesen		10	45

Pályázati lehetőségek (2006)	(Országos Foglalkoztatási Közalapítvány) – ○ közterületek közösségi épületek felújításában való foglalkoztatásért ○ romák közösségi vállalkozásainak támogatása ○ romák foglalkoztatását vállaló kis- és mikrovállalkozások támogatása LEADER+ ○ Készségek elsajátítása (képzések, integrált fejlesztési stratégiák közösségi részvételen és partnerségen alapuló kidolgozása) 4.1.
-------------------------------------	---

Források (2007–2013)	megnevezése	OFA (Országos Foglalkoztatási Közalapítvány) Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap
---------------------------------	--------------------	--

IV.2.2. Község fejlesztés

<i>Sorszám, megnevezés</i>	II.2.1. A kisebbségi integráció segítése
<i>Általános célok</i>	• Társadalmi érvényesülést segítő kompetenciák megszerzése • Az életminőség javítása • Az esélyegyenlőség fokozása
<i>Szükségességének indoklása</i>	Az oktatási alrendszer és a szociális szféra nagyon fontos eleme azoknak az integrációs törekvéseknek, amelyekkel hosszú távon hathatunk az előítéletek csökkentésére, a szemlélet és mentalitásváltásra, illetve a tolerancia erősítésére is. A kistérségben a társadalmi harmóniára való törekvés ellen hat a munkanélküliség mellett a romák életmódja, kultúrája és a mélyen gyökerező sztereotípiák miatt a diszkrimináció is. A roma lakosságon belül magas az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya. Ám a társadalmi közép igényeit szem előtt tartó iskolarendszer a XXI. század elején nagy arányban bocsát ki funkcionális analfabétákat, ami a tovább hátráltatja a lokális község egészének oktatási esélyeit. A roma résztársadalmi csoportok körében a leszakadás már az iskola előtt elkezdődik, sokszor elmarad, hiszen hiányos a többségi beilleszkedéshez szükséges normák begyakorlása. Ismert, hogy a romák körében jóval alacsonyabb az aktív keresők és jövedelmek aránya, mint a többségi társadalomban, s az eltartottak aránya pedig kétszerese az országos szintnek. A szocializációs kényszerpálya miatt nem meglepő, hogy a romák körében a többségi társadalom elvárása értelmében vett tudás megszerzése nem elsődleges tényező. A kilencvenes években megszakadt társadalmi integrációs törekvések folytatásához szükséges egyéni és közösségi kompetenciák megszerzése érdekében fontos, hogy megteremtjük az összhangot a különböző helyi képzésekben a roma mesterségek és a piacképes tudások megszerzése között. Ehhez a folyamathoz illeszkedik a lakófunkció erősítése, illetve a „hálót, s nem halat” szociálpolitikai elv alkalmazása is. Remélhető, hogy ez a folyamat segíti az egyéni és közösségi aktivitást, amely nagymértékben hozzájárulhat a szociális konfliktushelyzetek individuális megoldásához, a társadalmi mobilitási pályán való elinduláshoz. Ebben a karrier útnan segíthet a média is segíthet azzal, hogy bemutatja a sikeres társadalmi felzárkóztató kezdeményezéseket.

<i>Sorszám</i>	<i>Támogatható tevékenységek</i>	<i>Ütemezés</i>
II.2.1.1	Roma civil szervezetek megerősítése, községfejlesztők, szociális munkások alkalmazása	2006 2007-2013

II.2.1.2.	A roma társadalmi csoportok integrációjának régi és új útjainak támogatása	2006 2007-2013
II.2.1.3.	Oktatási-nevelési, képzési, foglalkoztatási és közéleti képzési programok indítása	2006 2007-2013
II.2.1.4.	Telepszerű körülmények felszámolásának elindítása, a lakó-kötődés funkció erősítése	2006 2007-2013
II.2.1.5.	A produktív szociálpolitikai kezdeményezések meggyökeresítése	2006 2007-2013
II.2.1.6.	Sikeres (roma) kezdeményezések, társadalom számára értékes munkaeredmények és termékek bemutatása, helyi fogyasztásuk elősegítése (iskolakertek)	2006 2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Integrált fejlesztési programok • Kistérségi (mikrokörzeti) lefedettség • Kisebbségi és a többségi társadalom együttműködése
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Roma civil szervezetek száma (db), közösségfejlesztők és szociális munkások száma (fő) • Roma diplomások száma (fő) • Képzési programok száma (db) • Lakások komfortfokozatának emelésére, lakókörnyezet javítására fordított beruházás nagysága (mFt) • A produktív szociálpolitikai kezdeményezések száma (db) • A sikeres modelleket bemutató cikkek, műsorok, honlapok, kiadványok száma (db)
Eredmény mutatók	• Helyi kezdeményezésű projektek száma, országos programokban való részvétel eredményessége • A képzéseken résztvevők száma (fő), a képzéseken tanultak gyakorlati alkalmazhatósága, munkavállalási esélyek, • Minőségi lakáskörülmények, minőségi környezet. • A produktív szociálpolitikában kedvezményezetttek száma (fő) • A médiát fogyasztók száma (fő), nézettségi, hallgatottsági index (fő)
Hatásmutatók	• Az életminőség javulása • A társadalmi konfliktus-szituációk csökkenése • A település megtartó erejének növekedése • A kulturális tőke növekedése • Hatékonyabb forrásallokáció

Közreműködő szervezetek	• Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Oktatási Minisztérium • Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat
--------------------------------	--

	• Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszavidék és Térsége Együttműködési Társulás
Kedvezményezettek köre	• Civil szervezetek, alapítványok (települési, kistérségi vagy megyei területi hatókörrel) • Települési cigány kisebbségi önkormányzatok • Települési önkormányzatok intézményei (művelődési házak, könyvtárak, iskolák, családsegítő és gyerekjóléti szolgálatok) • Települési önkormányzatok • Agrárvállalkozások • Megyei Pedagógia Intézet • Megyei, kistérségi média • Munkaügyi központ
Célcsoport	• A kistérség lakossága

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.2.1.1.	Roma civil szervezetek megerősítése, közösségfejlesztők, szociális munkások alkalmazása	A kistérség minden települése
II.2.1.2.	A roma társadalmi csoportok integrációjának régi és új útjainak támogatása	A kistérség minden települése
II.2.1.3.	Oktatási-nevelési, képzési, foglalkoztatási és közéleti képzési programok indítása	A kistérség minden települése
II.2.1.4.	Telepszerű körülmények felszámolásának elindítása, a lakó-kötődés funkció erősítése	A kistérség minden települése
II.2.1.5.	A produktív szociálpolitikai kezdeményezések meggyökeresítése	A kistérség minden települése
II.2.1.6.	Sikeres (roma) kezdeményezések, társadalom számára értékes munkaeredmények és termékek bemutatása, helyi fogyasztásuk elősegítése (iskolakertek)	A kistérség minden települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.2.1.1.	Roma civil szervezetek megerősítése, közösségfejlesztők, szociális munkások alkalmazása	50	350
II.2.1.2.	A roma társadalmi csoportok integrációjának régi és új útjainak támogatása	20	90
II.2.1.3.	Oktatási-nevelési, képzési, foglalkoztatási és közéleti képzési programok indítása	20	140
II.2.1.4.	Telepszerű körülmények felszámolásának elindítása, a lakó-kötődés funkció erősítése	10	70
II.2.1.5.	A produktív szociálpolitikai kezdeményezések	50	350

	meggyökeresítése		
II.2.1.6.	Sikeres (roma) kezdeményezések, társadalom számára értékes munkaeredmények és termékek bemutatása, helyi fogyasztásuk elősegítése (iskolakertek)	10	70
Összesen		160	1.070

Pályázati lehetőségek (2006)	• Leader + • Nemzeti Civil Alap Észak-Alföldi Kollégium – Civil szervezetek működési pályázatai • Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány (DemNet) és a Világbank Small Grants Programja Roma civil szervezeteknek együttműködési programjaik megvalósítása • ORTT Műsorszolgáltatási Alap pályázatai • Roma Koordinációs és Intervenciós Keret - Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Magyar Országgyűlés Emberi Jogi és Kisebbségi Bizottság – Kisebbségi Civil Szervezetek Működési támogatása • Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium - Roma telepeken élők lakhatási és szociális integrációs modellprogram • NFT pályázat - Hátrányos helyzetű emberek alternatív munkaerő-piaci képzése és foglalkoztatása • NFT pályázat - A hátrányos helyzetű emberek, köztük a romák foglalkoztathatóságának javítása • NFT pályázat - A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program keretében megpályázott beruházásokhoz és egyéb fejlesztésekhez kapcsolódó képzések megvalósítása • NFT pályázat - A vállalkozói készségek fejlesztését célzó képzések támogatása • NFT pályázat – Nők munkaerőpiacra való visszatérésének ösztönzése • NFT pályázat - Falufejlesztés és - megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése • NFT pályázat - Non-profit foglalkoztatási projektek megvalósítása a szociális gazdaságban • Munkaügyi Központ foglalkoztatási támogatása • Start kormányzati foglalkoztatási program
-------------------------------------	--

Források megnevezése (2007–2013)	• Európai Szociális Alap • ORTT pályázatok • Minisztériumi (ICSSZM, OM, NKÖM) céltámogatások • Nemzeti Civil Alap • Önkormányzati források • Civil szervezetek forrásai
---	--

Sorszám, megnevezés	II.2.2. A civil szervezetek megerősítése
Általános célok	• A szerves fejlődés megerősítése • A nem kormányzati szervezetek fejlesztése • Együttműködések fokozása
Szükségességének indoklása	Egy társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott kistérség számára fontos kitörési pontot jelenthet a civil szféra megerősödése, amelynek egyik fontos mozzanata lehet a civil szervezetek megerősödése mellett a közös együttműködések számának növelése (hálózatiság) és a meglévő kooperációk javítása. A kistérség integrált fejlesztési programjának sikeres megvalósításában, a települési megtartó képesség erősítésében lokálpatrióta, egyfajta „Találjuk ki” mozgalmak kialakítására van szükség, amelyek sikeresen integrálják egy-egy település civil szervezeteit annak érdekében, hogy a programban megfogalmazott prioritások teljesülhessenek. Célszerű ezek tevékenységét, működési kereteit összehangolni a térségben zajló egyéb humán (intézmény)fejlesztési elképzelésekkel. Jelenleg az egyházhoz, a térségi múlthoz, a településekhez, valamint a szakmacsoportokhoz kapcsolódnak leginkább civil szervezetek. A civil fejlesztésekre jó hatással lehet a kistérség 3 városának fejlődése és ilyen profilú kezdeményezéseinek terjesztése.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
II.2.2.1.	Civil szervezetek létrehozása, civil stratégiák kialakítása	2006 2007-2013
II.2.2.2.	Kapacitás-és hálózatépítés, infrastruktúra-fejlesztés, Civil Házak létrehozása	2006 2007-2013
II.2.2.3	Lokálpatrióta mozgalom indítása	2006 2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Együttműködések intenzitása • Az integrált program megvalósításának elősegítése • Kistérségi (mikrokörzeti) lefedettség
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Kidolgozott civil stratégia (db) • Kistelepüléseken létrejött civil szervezetek száma (db) • Hálózatba szerveződött civil szervezetek száma (db) • Résztvevő tagok száma (fő) • Berendezett civil házak (m²) • Lokálpatrióta klubok száma (db)
Eredmény mutatók	• Bevont források nagysága (mFt)

	• Megvalósított projektek száma (db) • Civil szervezetek által foglalkoztatottak száma (fő) • A civil szervezetek infrastrukturális fejlesztése (db) • Az együttműködés fokozása.
Hatásmutatók	• A települések pozitív vándorlási egyenlege • Identitástudat erősödése • Az épített környezet fejlődése

Közreműködő szervezetek	• Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Nemzeti Civil Alap • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszavidék és Térsége Együttműködési Társulás
Kedvezményezettek köre	• Települési önkormányzatok • Civil szervezetek, közösségek • Egyházak
Célcsoport	• A kistérség lakossága

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.2.2.1.	Civil szervezetek létrehozása, civil stratégiák kialakítása	A kistérség minden települése
II.2.2.2.	Kapacitás-és hálózatépítés, infrastruktúra-fejlesztés, Civil Házak létrehozása	A kistérség minden települése
II.2.2.3	Lokálpatrióta mozgalom indítása	A kistérség minden települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.2.2.1.	Civil szervezetek létrehozása, civil stratégiák kialakítása	20	90
II.2.2.2.	Kapacitás-és hálózatépítés, infrastruktúra-fejlesztés, Civil Házak létrehozása	80	190
II.2.2.3	Lokálpatrióta mozgalom indítása	20	60
Összesen		120	390

Pályázati lehetőségek (2006)	• Nemzeti Civil Alap • Települési Önkormányzat – civil támogatások • Megyei önkormányzati és regionális támogatások • Holland Nagykövetség pályázata (KAP) • Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány (DemNet) és a Világbank Small Grants Programja Roma civil szervezeteknek együttműködési programjaik megvalósítása • NFT pályázat - A területfejlesztésben érintett intézmények valamint a civil szereplők kapacitásépítése
-------------------------------------	---

Források	megnevezése	• Európai Szociális Alap
-----------------	--------------------	--

(2007–2013)	• Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap • Minisztériumi (ICSSZM, OM, EM) céltámogatások • Nemzeti Civil Alap • Önkormányzati források • Civil szervezetek forrásai • Vállalkozói tőke
--------------------	---

IV.2.3. Humán fejlesztés

Sorszám, megnevezés	II.3.1. Döntést támogató és ellenőrző egészségügyi és szociális rendszer kiépítése
Általános célok	• Az egészséges életmód terjesztése • Életminőség javítása • Az esélyegyenlőség és szolidaritás fokozása • Szakmaközi együttműködés erősítése
Szükségességének indoklása	Európai összehasonlításban igen kedvezőtlennek ítéltük meg a hazai egészségügyi szolgáltatások színvonalát és ezzel együtt állampolgáraink egészségi állapotát. Az összefüggés azonban a két állapot között nem szignifikáns, mert komplex fejlesztésekre van ezért szükség a klasszikus segítő funkcióval jellemezhető területeken. Elengedhetetlen, hogy a társadalom egészséggel kapcsolatos céljait és tagjainak szerepeit világosan megfogalmazzuk és elfogadtassuk (társadalmasítsuk) és szükséges az is, hogy az egészségügyi szolgáltatás megfelelően nyomon követhető legyen. Egy ilyen közös(ségi) kezdeményezés a települési egészségterv, amely a település lakossága életminőségének, életfeltételeinek javítását szolgálja, magában foglalja a kiinduló helyzet felmérést, ennek alapján cselekvési terv kidolgozását és az egészségterv kommunikálásának fázisait. Megvalósításában mindenki egyenrangú félként vesz részt, mivel a településen élők közös akaratát összegzi. Célja a településen élők életminőségének, ezen belül az egészségi állapotuk javításának fejlesztése, a közösségi erőforrások mozgósítása. Fontos biztosítani, hogy az egészségfejlesztési terv a településfejlesztési tervek részévé váljon. Kistérségi szinten és általánosságban is igaz, hogy a fenntartók nem tulajdonítanak kellő jelentőséget a szociális szolgáltatásoknak, nem terveznek ezen a téren hosszú távra. A kistérségi szolgáltatás tervezési koncepció segíteni hivatott, hogy a jogszabályban foglaltakat betartva, de a helyi igényekre és a helyben érzékelt problémákra válaszoló, költség takarékos ellátó- és támogató rendszer épüljön ki. Célszerű a dokumentumban az egészségügyi, foglalkoztatás, lakásügyi, képzési-oktatási rendszerrel való kapcsolatot is vizsgálni. A folyamatos felülvizsgálatára, aktualizálására is figyelmet kell fordítani. A kistérség szociális intézményeinek is élni kell az információs társadalom nyújtotta lehetőségekkel. Szükséges felmérni a szociális intézmények informatikai környezetét és digitális fejlesztési lehetőségeit. Az egészség- szociális fejlesztésre jó hatással lehet a kistérség 3 városának fejlődése, és a térségben való gondolkodásának erősödése, a többcélú társulás létrehozása, valamint az ilyen típusú kezdeményezéseinek terjesztése.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
II.3.1.1.	Egészségtervek, iskolai egészségmegőrző programok kidolgozása	2006 2007–2013
II.3.1.2.	Kistérségi szolgáltatás tervezési koncepció kidolgozása	2006 2007–2013
II.3.1.3.	Prevenációs települési pontok kialakítása	2006 2007–2013
II.3.1.4.	Minőségbiztosítás bevezetése	2007–2013
II.3.1.5.	Egységes szociális informatikai hálózat kiépítése	2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Interprofesszionális projektek • Kistérségi és kistérségen túli, hálózatos együttműködésekben alapuló projektek
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Települési egészségtervek száma (db) • Szolgáltatásfejlesztési koncepciók száma (db) • Prevenációs programok és pontok száma (db) • Minőségbiztosított intézmények száma (db) • Számítógépes hálózathoz csatlakozottak száma (fő)
Eredmény mutatók	• Javuló egészségstatisztika, várható élettartam • Javuló gyógyító-megelőző infrastruktúra • Csökken a gyógyszerkasszára szánt kiadás és az egy orvosra jutó betegszám (Ft, illetve fő) • Egészségpénztári tagok számának emelkedése (fő) • Digitális tartalmak áramlása az ágazatokban
Hatásmutatók	• Élhetőbb települési környezet • Egészségtudatos magatartás kialakulása • Ágazatközi párbeszéd, hatékonyabb érdekképviselés

Közreműködő szervezetek	• Egészségügyi Minisztérium • Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszavidék és Térsége Együttműködési Társulás
Kedvezményezettek köre	• Települési önkormányzatok • Települési önkormányzatok intézményei (iskolák, családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok) • Házi orvosok • Egészségpénztárak • Civil szervezetek • Kutatóintézetek • Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Hivatal
Célcsoport	• A kistérség lakossága

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.1.3.1.	Egészségtervek, iskolai egészségmegőrző programok kidolgozása	A kistérség minden települése
II.1.3.2.	Kistérségi szolgáltatás tervezési koncepció kidolgozása	A kistérség minden települése
II.1.3.3.	Prevenációs települési pontok kialakítása	A kistérség három városa
II.1.3.4.	Minőségbiztosítás bevezetése	A kistérség minden települése
II.1.3.5.	Egységes szociális informatikai hálózat kiépítése	A kistérség minden települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.1.3.1.	Egészségtervek, iskolai egészségmegőrző programok kidolgozása	20	80
II.1.3.2.	Kistérségi szolgáltatás tervezési koncepció kidolgozása	5	35
II.1.3.3.	Prevenációs települési pontok kialakítása	90	270
II.1.3.4.	Minőségbiztosítás bevezetése		40
II.1.3.5.	Egységes szociális informatikai hálózat kiépítése		200
Összesen		115	625

Pályázati lehetőségek (2006)	• A szociális szolgáltatások fejlesztése - Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Tegyük helyben gyermekeink egészségi színvonaláért program a különböző adottságú alapfokú közoktatási intézmények és önkormányzatok részére - Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Népegészségügyi Kormány megbízotti Iroda • NFT pályázat - Egészségügyi infrastruktúra fejlesztése a hátrányos helyzetű régiókban • Igyál tejet program – Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Kábítószer-fogyasztás visszaszorításával foglalkozó intézmények támogatása –Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium
-------------------------------------	--

Források megnevezése (2007–2013)	• Minisztériumi (EM, IHM, ICSSZM) céltámogatások • Európai Szociális Alap • Önkormányzati források • Vállalkozói tőke
---	--

Sorszám, megnevezés	II.3.2. A kistérség és a gazdaság szükségleteivel harmonizáló oktatási, nevelési és képzési struktúra kialakítása és fejlesztése
Általános célok	• A kulturális mintaadás • A szakmák és a mesterek presztizsének emelése • A térség népességmegtartó erejének növelése, • A képzés és foglalkoztatás együttműködésének javítása. A társadalmi modernizáció elősegítése
Szükségességének indoklása	Az iskolázottságnak, a kulturális tőke emelésének kulcsszerepe van a magasabb foglalkoztatási státusz elérésben, s ezáltal az életminőség javulásában. A kutatók számításai szerint a kevesebb, mint 8 osztályos végzettség tízszeres munkanélküliségi kockázatot hordoz a felsőfokú végzettséghez képest. Az alacsony mobilitási attitűd és infrastruktúra miatt fontos, hogy helyben elérhető legyen a foglalkoztatás és a (felnőtt) képzés is. A jelenlegi oktatási-nevelési struktúra (nemcsak a kistérségben, hanem országosan is) már alapfokon is nehezen képes a leszakadó rétegek gyermekeinek társadalmi integrációjára. Ezért tartjuk szükségesnek a helyi oktatási-nevelési kerekasztalok működtetését, amely a szakmai integráció mellett lokális társadalmi összefogást (pl. szülőcsoportok létrehozása) is jelent. Az ifjúsági csoportok megszólítását nemcsak a hagyományos „porosz utas” módszerrel tartjuk jónak, hanem követendőnek és terjesztendőnek tartjuk az alternatív pedagógiai módszerek eredményeit. Az oktatási belső professzió mellett a gyakorlókörök fejlesztése, az EU-s modellek átvétele, a professzionális irányítás bevezetése és az élethosszig tartó tanulás attitűdjének elterjesztése is fontos fejlesztési irányt jelent. Ehhez szükséges a folyamatos tananyagreform és a felnőttoktatási professzió. Lényeges a térségi szereplők összefogása azzal a céllal, hogy összehangolják a térségi szereplők gazdasági és humán erőforrás fejlesztési elképzeléseit, céljait és megoldást keressenek a problémára. Ezt a szakirodalom által foglalkoztatási paktumnak nevezett megoldásokat is javasoljuk beilleszteni a tervezési folyamatba. A kistérségi agrárgazdálkodás táji adottságokhoz illesztése, illetve a környezettudatosság és a turizmus igénye szükségessé teszi a színvonalas középfokú képzés kiegészítését (felsőfokú szakképzés), és a témával kapcsolatos információk összegyűjtését, terjesztését. Ehhez kapcsolódik a településünk mesterei című mozgalom is, amely egyrészt a szakmai presztízst emelést, másrészt a települési kötődést is erősíti. Az oktatás és a foglalkoztatás fejlesztésére jó hatással lehet a kistérség 3 városának fejlődése, térségi gondoskodásának erősödése és ilyen profilú kezdeményezéseinek terjesztése.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
II.3.2.1.	Oktatási-nevelési kerekasztal működtetése	2006 2007-2013
II.3.2.2.	Helyi tantervek kialakítása, képzési, felnőttképzési stratégia elkészítése	2006 2007-2013
II.3.2.3	Alternatív pedagógia módszerekkel működő iskolai közösségek létrehozása, szakmai és infrastrukturális fejlesztés	2006 2007-2013
II.3.2.4.	Képzési-foglalkoztatási paktumok kidolgozása	2006 2007-2013
II.3.2.5.	Településünk mesterei című mozgalom elindítása	2006 2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Komplex oktatási-nevelési programok • A kerekasztalok hálózatos működése • A foglalkoztatottsági szint tartós emelése, • A munkaképes korú népesség szakmai és általános képzettségi szintjének emelése • A paktum által lefedett terület nagysága és a foglalkoztatottak száma,
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Kerekasztalok száma (db) • Stratégiák száma (db) • Tanulmányutak száma (db, résztvevő fő) • Helyi tantervek száma (db) • A bevont pedagógusok száma (fő) • Alternatív pedagógiai közösségek és programok száma (db) • A különböző típusú képzési formákban résztvevők száma (fő), • A képzési programok száma (db) • A foglalkoztatási paktumok száma (db) • A képzési-foglalkoztatási együttműködések száma (db) • Településünk mesterei mozgalom díjazottjainak száma (fő)
Eredmény mutatók	• A deviáns magatartású fiatalok számának csökkenése (fő) • Az iskolák hozzáadott értékének növekedése (%) • Mikrokörzeti szinten koordinált oktatási-nevelési programok (db) • Alternatív pedagógia terjesztése • Kollégiumi férőhelyek növelése (fő) • A továbbtanulók száma (fő) • A foglalkoztatást elősegítő programokon résztvevők száma (fő), • A komplex képzési-foglalkoztatási programokban

	résztevők száma (fő). • Az új tudásokkal rendelkezők és a modellprojektek száma (fő és db) • A hiányszakmák csökkenése (db)
Hatásmutatók	• A kulturális tőke emelése • Kompetens, kreatív lokális társadalmi közösség • A társadalmi csoportok közötti esélyegyenlőség növekszik, • A kistérség népességmegtartó képessége erősödik, • A leszakadó társadalmi csoportok reintegrációja javul, • Az életminőség javul • A képzett szakemberek társadalmi megbecsülése nő • A foglalkoztatás bővül. • A vállalkozások kockázatvállaló és stratégiai tervező képessége növekszik

Közreműködő szervezetek	• Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Oktatási Minisztérium • Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszavidék és Térsége Együttműködési Társulás • Önkormányzatok
Kedvezményezettek köre	• Civil szervezetek, alapítványok (települési, kistérségi vagy megyei területi hatókörrel) • Települési önkormányzatok oktatási-nevelési intézményei • Munkaügyi kirendeltség, • Kereskedelmi és Iparkamara • Munkaadói és munkavállalói szervezetek, • Teleházak, • Kutatóintézetek
Célcsoport	• A kistérség lakossága

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.3.2.1.	Oktatási-nevelési kerekasztal működtetése	Kistérségi mikrokörzeti központok
II.3.2.2.	Helyi tantervek kialakítása, képzési, felnőttképzési stratégia elkészítése	Közoktatási intézményekkel rendelkező települések, mikrokörzeti központok
II.3.2.3.	Alternatív pedagógia módszerekkel működő iskolai közösségek létrehozása, szakmai és infrastrukturális fejlesztés	Közoktatási intézményekkel rendelkező települések
II.3.2.4.	Képzési-foglalkoztatási paktumok kidolgozása	Kistérségi mikrokörzeti központok
II.3.2.5.	Településünk mesterei című mozgalom elindítása	Kistérség települései

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.3.2.1.	Oktatási-nevelési kerekasztal működtetése	15	60
II.3.2.2.	Helyi tantervek kialakítása, képzési, felnőttképzési stratégia elkészítése	30	180
II.3.2.3	Alternatív pedagógia módszerekkel működő iskolai közösségek létrehozása, szakmai és infrastrukturális fejlesztés	40	180
II.3.2.4.	A képzési struktúra átalakítása, tananyagfejlesztés	15	180
II.3.2.5.	Képzési-foglalkoztatási paktumok kidolgozása	20	180
II.3.2.6.	Településünk mesterei című mozgalom elindítása	15	105
Összesen		135	885

Pályázati lehetőségek (2006)	• NFT pályázat – A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésének támogatása intézményi együttműködés keretében a közoktatás területén • NFT pályázat – A hátrányos helyzetű tanulók integrációs felkészítésének támogatása intézményi együttműködés keretében a közoktatás területén • NFT pályázat – Modell értékű tanoda típusú (extrakurrikuláris) tevékenységek támogatása a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikeressége érdekében • NFT pályázat – Térségi Iskola- és Óvodafejlesztő Központok megalapítása a kompetencia-alapú tanítási-tanulási programok elterjesztése érdekében • A szakköri munka, mint az innovatív gondolkodásra nevelés színtere – Oktatási Minisztérium pályázata • NFT pályázat - A hátrányos helyzetű diákok oktatásában érintett szakemberek képzése, az integrációs oktatással kapcsolatos oktatási programok kifejlesztése • NFT pályázat - A hátrányos helyzetű tanulók esélyegyenlőségének biztosítása az oktatási rendszerben • NFT pályázat - Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése kompetencia alapú képzés és oktatás feladataira • NFT pályázat - Régióspecifikus szakmai képzések támogatása (1.komponens) • NFT pályázat - Régióspecifikus szakmai képzések támogatása (2. komponens) • NFT pályázat - Térségi Integrált Szakképző Központok létrehozása és infrastrukturális feltételeinek javítása • NFT pályázat – Helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása • NFT pályázat - A felnőttképzés hozzáféréseinek javítása a rendelkezésre álló közművelődési intézményrendszer rendszerszerű bevonásával • NFT pályázat - A vállalkozói készségek és a munkavállalók alkalmazkodóképességének fejlesztését célzó képzések támogatása
-------------------------------------	--

	• Az EQUAL Községi Kezdeményezés magyarországi programjai • NFT pályázat - A helyi foglalkoztatási kezdeményezések hosszú távú fenntarthatóságához szükséges szakmai kapacitások kiépítése és megerősítése • NFT pályázat - A munkanélküliség megelőzése és kezelése
Források (2007–2013)	megnevezése • Európai Szociális Alap • Minisztériumi (ICSSZM, OM, FMM) céltámogatások • Nemzeti Civil Alap • Önkormányzati források • Vállalkozói tőke • Civil szervezetek forrásai

Sorszám, megnevezés	II.3.3. Info-kommunikációs kapacitások fejlesztése
Általános célok	• A periférikus helyzet csökkentése, az e-közigazgatás társadalmi háttérének megalapozása • A térségi fejlesztési folyamatok demokratizálása és hatékonyságának növelése, • Magas színvonalú távközlési és informatikai szolgáltatások, illetve alkalmazások elérése, • Az információs társadalom kiépítésének erősítése, az informatika társadalmasítása.
Szükségességének indoklása	A globalizációs folyamatok bonyolult társadalom és területszervező hatásai és az ezzel párhuzamos technológiai innováció differenciált környezetet, komplex életvilágot „kényszerítettek” a modernitás emberére. A XX. században a biztonság iránti (ősi) vágy kielégítése, a tájékozódás, (már zömmel) közvetett információk révén történhetett meg. Az info-kommunikációs eszközök terjedése és a hálózaton meginduló hihetetlen mértékű információáramlás új társadalmi paradigmát, az információs társadalom típusú fejlődés útját rajzolta ki. Az információs társadalom megvalósítása felé haladó országok igen nagy erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy a mindennapi élet számos területén megjelenő információs-kommunikációs berendezéseket, szolgáltatásokat és alkalmazásokat megismertessék és eljuttassák a társadalom legszélesebb rétegeihez. Az információs programok lehetőséget teremtenek az embereknek az új ismeretek elsajátítására, az információk megszerzésére és feldolgozására, valamint az informatikai alkalmazások használatára. A kistérségben napjainkban igen nagy különbségek mutatkoznak az információkhoz történő hozzáférésben, melynek egyik fő oka a megfelelő minőségű információs-kommunikációs hálózat hiánya. További problémát jelent az országos átlagtól messze elmaradó informatikai berendezésekkel történő ellátottság, valamint a közösségi hozzáférési helyek alacsony száma. Az információs társadalom kiépítésének sikeressége (különösen egy az információs társadalomra várakozó területen) ugyanakkor nem csak a hálózat és a berendezés ellátottságtól függ, hanem a helyi felvilágosító és képzési programok elindulásától, továbbá települési integrált programok, valamint informatikai alkalmazások (pl. elektronikus ügyintézés, távmunka, távdiagnosztika) bevezetésétől is. Az információs társadalom terjedésére jó hatással lehet a kistérség 3 városának fejlődése, így a térségről szóló, a tömegkommunikációt erősítő térségi gondoskodásának erősödése és ilyen típusú kezdeményezéseinek terjesztése.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
II.3.3.1.	Kábel TV hálózatok és egyéb szélessávú informatikai hálózatok kiépítése	2006 2007-2013
II.3.3.2.	Teleházak és közösségi Internet hozzáférési helyek létrehozása, illetve eszközállomány bővítés, korszerűsítés, működési feltételek biztosítása	2006 2007-2013
II.3.3.3.	A kistérségi közös kommunikációs csatornák (Honlapok, hírportálok, hagyományos és e-média stb.) létrehozásának támogatása	2006 2007-2013
II.3.3.4.	A közösségi IT hozzáférési helyek működési feltételeinek biztosítása,	2006 2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• A pályázat szakmai és pénzügyi megalapozottsága, a fejlesztés költség-hatékony megvalósítása, megtérülési idő, • A projekt hosszú távú fenntarthatósága, • Az informatikai ellátottsági viszonyok jelentős javítása • A digitális szakadék szűkítése az informatikai szolgáltatások, alkalmazások fejlesztésével
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Az újonnan létrehozott kábeltéves és egyéb informatikai hálózat hossza (m), • Az új informatikai hálózatba kötött közintézmények és lakások száma (db), • Az informatikai beruházások összege (MFt), • A rendszerbe állított új számítógépek száma (db). • Térségről szóló hagyományos és a új média (db)
Eredmény mutatók	• E-mail címmel rendelkező helyi lakosok száma (fő), • Internet kapcsolattal rendelkező előfizetők száma (fő), • Működő informatikai projektek száma (db), • A térségben található közösségi hozzáférési pontok, száma (db), • Az IKT szektorhoz tartozó munkahelyek száma (db). • A kistérségben bejegyzett domain nevek száma (db) • A médiát fogyasztók száma (fő), nézettségi, hallgatottsági index (fő)
Hatásmutatók	• Csökken a digitális szakadék • A kistérség népességmegtartó képessége, a társadalmi kötődés erősödik, • A foglalkoztatási szint bővül. • A rendszeresen internetezők arányának növekedése • Az e-ügyintézés és a távoktatás terjedése • Az informatikai és számítástechnikai munkahelyek számának bővülése és a szektor bevételeinek növekedése.

Közreműködő szervezetek	• Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium • Oktatási Minisztérium • Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium • Informatikai és Hírközlési Minisztérium • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács, • Közép-Tiszavidék és Térsége Együttműködési Társulás
Kedvezményezettek köre	• Civil szervezetek, alapítványok (települési, kistérségi vagy megyei területi hatókörrel) • Települési önkormányzatok oktatási-nevelési intézményei • Munkaügyi kirendeltség, • Kereskedelmi és Iparkamara • Teleházak, • Kutatóintézetek, fejlesztő cégek • Informatikai cégek • Megyei és országos média
Célcsoport	• A kistérség lakossága

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
II.3.3.1.	Kábel TV hálózatok és egyéb szélessávú informatikai hálózatok kiépítése	A kistérség minden települése
II.3.3.2.	Teleházak és közösségi Internet hozzáférési helyek létrehozása, illetve eszközállomány bővítés, korszerűsítés	A kistérség minden települése
II.3.3.3.	A kistérségi közös kommunikációs csatornák (Honlapok, hírportálok, hagyományos és e-média stb.) létrehozásának támogatása	A kistérség minden települése
II.3.3.4.	A közösségi IT hozzáférési helyek működési feltételeinek biztosítása,	A kistérség minden települése

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
II.3.3.1.	Kábel TV hálózatok és egyéb szélessávú informatikai hálózatok kiépítése	100	500
II.3.3.2.	Teleházak és közösségi Internet hozzáférési helyek létrehozása, illetve eszközállomány bővítés, korszerűsítés	100	350
II.3.3.3.	A kistérségi közös kommunikációs csatornák (Honlapok, hírportálok, hagyományos és e-média stb.) létrehozásának támogatása	50	300
II.3.3.4.	A közösségi IT hozzáférési helyek működési feltételeinek biztosítása,	70	350
Összesen		320	1.500

Pályázati lehetőségek (2006)	• Szélessávú hálózatok önkormányzatok általi kiépítésének támogatása Magyarország üzletileg kevésbé vonzó településein – NFT pályázat • Szélessávú internet-infrastruktúra kiépítésének és a szolgáltatás beindítás támogatása Magyarország üzletileg kevésbé vonzó településein – NFT pályázat • Tartalomipari és közcélú tartalomszolgáltatás fejlesztése – NFT pályázat • eTEN program - Az e-TEN program szorosan illeszkedik az e-Europe Akcióterv mottójához: „Információs társadalmat mindenkinek”. • Beruházás a 21. századi iskolába program Oktatási Minisztérium • Nemzeti Civil Alap pályázatai • Nemzeti Kulturális Alap pályázatai • Foglalkoztatási és Munkaügyi Minisztérium távmunka pályázatai
Források (2007–2013)	megnevezése • Európai Szociális Alap • Európai Regionális Fejlesztési Alap • Minisztériumi (ICSSZM, OM, IHM) céltámogatások • Nemzeti Civil Alap • Önkormányzati források • Vállalkozói tőke

IV.3. Sokszínű, fenntartható gazdasági struktúra kialakítása és fejlesztése

IV.3.1. Helyi tradíciókon alapuló, mozaikos tájgazdálkodás kialakítása

Sorszám, megnevezés	III.1.1. A táji adottságokhoz illeszkedő, a lakosság megélhetését szolgáló területhasználat kialakítása
Általános célok	• Termelési szerkezet átalakítása, diverzifikáció • Talajdegradáció csökkentése • Termelési veszteségek csökkentése • Jövedelemtermelő képesség növelése • Ökológiai hálózat bővítése • Fenntartható vízkészletgazdálkodás • Turisztikai vonzerő növelése
Szükségességének indoklása	A táji, termőhelyi adottságokhoz nem kellően alkalmazkodó területhasználat racionalizálása érdekében művelési ágváltás, extenzifikáció, a gyenge termőhelyi adottságokkal rendelkező területeken pl. kézimunkaigényes gyógy-, fűszernövények termesztése, a hagyományos ártéri gazdálkodás felélesztése szükséges. A kedvezőbb talajadottságú területeken megteremthetők a piacorientált árutermelés feltételei, alkalmazva az integrált, környezetkímélő agrotechnikai módszereket. A tulajdoni szempontból rendezetlen és tájgazdálkodási szempontból gazdaságtalan birtok ill. parcellarendszer optimális rendezése a kistérség kiegyensúlyozott fejlődésének egyik alapvető követelménye. A turisztikai kínálat bővítése, valamint az egészséges termékfogyasztás elősegítése érdekében indokolt öko- és ellenőrzött termékek előállítása, a helyi piaci hálózat kiépítése. Őshonos állatok extenzív tartásával megvalósítható a helyi adottságokhoz igazodó, ágazatközi együttműködés, a turisztika, a természetvédelem, a mezőgazdaság és a feldolgozóipar között. Az intézkedés kapcsolódik a II.1.1. intézkedéshez.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
III.1.1.1.	Gyümölcsültetvény telepítése	2006 2007–2013
III.1.1.2.	Ellenőrzött minőségű, piacképes árutermelés	2006 2007-2013
III.1.1.3.	Ártéri tájgazdálkodás kialakítása	2006 2007-2013
III.1.1.4.	Ökológiai gazdálkodás elterjesztése, fenntartása	2006 2007-2013
III.1.1.5.	Gyeptelepítés, ápolás	2006 2007-2013
III.1.1.6.	Őshonos állatok extenzív tartása	2006 2007-2013

III.1.1.7.	Állattartó telepek technológiai korszerűsítése	
III.1.1.8.	Gyenge adottságú szántóterületek extenzifikációja	2006 2007-2013
III.1.1.9.	Természetes, földrajzi tájelemek és a birtokhatárok összehangolása, parcellarendezés	2006 2007-2013
III.1.1.10.	Halászat, halgazdálkodás technológiai fejlesztése, tógazdaság létesítése	2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• a VTT által érintett települések és pályázatra jogosultak prioritást élveznek • gyakori belvízkárokkal sújtott területek, szikesek intenzív szántóföldi termelésből történő kivonása • talaj- és vízkészletvédő agrotechnika alkalmazása • tájjellegű és speciális termékek preferálása • természetes és mesterséges táj- és birtokhatárok figyelembe vétele, összehangolása
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• intenzív művelésű szántóterület (ha) • gyümölcsültetvény területe (ha) • biotermékek növekvő száma (db/termékfajta) • gyepterület (ha) • ökológiai gazdálkodás területe (ha) • modernizált, korszerű állattartó telepek (db) • állatlétszám (db) • halászati tevékenységet folytató vállalkozások száma (db) • ártéri gazdálkodásra átállt gazdák száma (db)
Eredmény mutatók	• intenzív hasznosítású szántóterület csökkenése (ha) • gyepterület növekedése (ha) • gyümölcssterület növekedése (ha) • ökológiai gazdálkodás területének növekedése (ha) • korszerű állattartó telepek számának növekedése (db) • állatlétszám növekedése (db) • gazdaságosan művelhető parcellák mennyiségének növekedése (db) • halászattal foglalkozó vállalkozások, társaságok számának növekedése (db) • foglalkoztatottak létszámának növekedése (fő)
Hatásmutatók	• korszerűbb termelési technológia • hazai, minőségi termékek növekvő piaci aránya • termelési költségek csökkenése • rendeződő birtokstruktúra • biodiverzitás és környezetminőség javulása • növekvő élelmiszerbiztonság • népességmegtartó képesség növekedése • kistérség kiegyenlítettebb fejlődése • tájkép javulása

	• megfelelő kultúrállapot elérése
Közreműködő szervezetek	• Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Földművelésügyi Hivatal • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Agrárkamara • Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács • Közép-Tiszaamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása • Települési Önkormányzat
Kedvezményezettek köre	• Települési Önkormányzat • Mezőgazdasági termelők, vállalkozások, gazdasági szervezetek
Célcsoport	• Mezőgazdasági termelők, vállalkozások • lakosság

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
III.1.1.1.	Gyümölcsültetvény telepítése	Tiszafüredi kistérség (Elsősorban Tiszagyenda, Tiszaroff, Kunhegyes, Tiszabura, Abádszalók, Tiszaderzs, Tiszaszőlős, Tiszafüred területén)
III.1.1.2.	Ellenőrzött minőségű, piacképes árutermelés	Elsősorban a kistérség jó mezőgazdasági, termőhelyi adottságú területei, elsősorban Kunhegyes, Abádszalók, Tomajmonostora, Tiszaszentimre, Tiszaörs, Tiszaigar, Tiszaszőlős, Tiszafüred területén (20000 ha)
III.1.1.3.	Ártéri tájgazdálkodás	Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes (5960 ha)
III.1.1.4.	Ökológiai gazdálkodás elterjesztése	Tiszafüredi kistérség
III.1.1.5.	Gyeptelepítés, ápolás	Tiszafüredi kistérség gyenge termőhelyi adottságú területei (Elsősorban Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaörs, Tiszaigar, Abádszalók, Kunhegyes, Tiszagyenda, Tiszabura, Tiszaroff területén)
III.1.1.6.	Őshonos állatok extenzív tartása	Tiszafüredi kistérség
III.1.1.7.	Állattartó telepek technológiai korszerűsítése	Tiszafüredi kistérség
III.1.1.8.	Gyenge adottságú szántóterületek extenzifikációja	Tiszafüredi kistérség (Elsősorban Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaörs, Tiszaigar, Abádszalók, Kunhegyes, Tiszagyenda, Tiszabura, Tiszaroff területén)
III.1.1.9.	Természetes, földrajzi tájelemek és a birtokhatárok összehangolása,	Tiszafüredi kistérség

	parcellarendezés	
III.1.1.10.	Halászat, halgazdálkodás technológiai fejlesztése, tógazdaság létesítése	Tiszafüredi kistérség, elsősorban Tiszabura, Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszaderzs, Kunhegyes, Abádszalók, Tiszaszőlős, Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaszentimre területén)

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
III.1.1.1.	Gyümölcsültetvény telepítése	80	200
III.1.1.2.	Ellenőrzött minőségű, piacképes árutermelés	250	800
III.1.1.3.	Ártéri tájgazdálkodás	150	500
III.1.1.4.	Ökológiai gazdálkodás elterjesztése	150	400
III.1.1.5.	Gyeptelepítés, ápolás	110	280
III.1.1.6.	Őshonos állatok extenzív tartása	50	100
III.1.1.7.	Állattartó telepek technológiai korszerűsítése	200	160
III.1.1.8.	Gyenge adottságú szántóterületek extenzifikációja	300	900
III.1.1.9.	Természetes, földrajzi tájelemek és a birtokhatárok összehangolása, parcellarendezés	100	300
III.1.1.10.	Halászat, halgazdálkodás technológiai fejlesztése, tógazdaság létesítése	100	330
Összesen		1490	3970

Pályázati lehetőségek (2006)	• NVT -Agrár-környezetgazdálkodás, Félig önellátó gazdaságok támogatása, Kedvezőtlen adottságú területek támogatása, Állatjólét- és állathigiénia • AVOP –Mezőgazdasági beruházások támogatása (A támogatás mértéke 45%) • AVOP –A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése (A támogatás mértéke 55-75%) • AVOP –Halgazdálkodási tevékenységek támogatása (A támogatás mértéke 50 ill. 75%) • AVOP –A halászati ágazat strukturális támogatása (A támogatás mértéke 46-100%) • AVOP –Fiatal gazdálkodók induló támogatása (egyszeri tőkejuttatás) • AVOP –Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése (A támogatás mértéke diverzifikáció esetén 50-65%)
-------------------------------------	---

Források megnevezése (2007–2013)	• Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap • Minisztériumi (FVM, KvVM) céltámogatás • Önkormányzati forrás • Vállalkozói tőke
---	--

Sorszám, megnevezés	III.1.2. Együttműködésen alapuló termelési, feldolgozási, értékesítési vertikum megteremtése és fejlesztése
Általános célok	• A mezőgazdasági versenyképesség helyreállítása és megerősítése • Jövedelemtermelő képesség növelése • piacbővítés
Szükségességének indoklása	A kistérségben alacsony a megtermelt alapanyagok feldolgozottsági foka, a hozzáadott érték (tej, méz, tökmag.), hiányosak a zöldség, gyümölcs, állati termék hűtését, tárolását, igényes csomagolását biztosító kapacitások. A termékpályák kiépítéséhez és a gazdálkodók érvényesüléséhez termelők által létrehozott beszerzési, értékesítési szövetkezesek létrehozása szükséges. A kistérség turisztikai vonzereje és belső fejlődési lehetőségei helyi termékpiacok kialakításával erősíthetők. A térségben megtermelt áruk, termékek népszerűsítése, megismertetése, a fogyasztói igények felkeltése hatékony marketingtevékenységgel érhető el.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
III.1.2.1.	Termelői értékesítési szövetkezesek létrehozása, működtetése	2006 2007–2013
III.1.2.2.	Feldolgozóüzemek létesítése, fenntartása	2006 2007-2013
III.1.2.3.	Hűtő – tároló, csomagoló létesítmények építése, fejlesztése	2006 2007-2013
III.1.2.4.	Agrármarketing tevékenység	2006 2007-2013
III.1.2.5.	Helyi termékpiacok kialakítása	2006 2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Együttműködés intenzitása • Szövetkezesek létrehozása termelők által történik • Kunmadaras és térsége Vállalkozási Övezet Kht-vel történő együttműködés preferált • Piacra jutás lehetőségei nőnek • Helyben termelt termékek kisüzemi feldolgozása preferált
---	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• termelői, értékesítési csoportok száma (db) • feldolgozó, hűtő, tároló létesítmények száma (db) • helyi termékpiacok száma (db) • hozzáadott érték (Ft)
Eredmény mutatók	• versenyképes gazdálkodó szervezetek számának növekedése (db) • élelmiszeripari beszállítóhálózat bővülése (db)

	• foglalkoztatottak létszámának növekedése (fő) • új munkahelyek számának növekedése (db) • feldolgozott termékek száma növekszik (db)
Hatásmutatók	• hazai, minőségi termékek növekvő piaci aránya • magas hozzáadott értékű termékek megjelenése • piaci bizonytalanság csökkenése • befektetések számának növekedése • népességmegtartó képesség növekedése • kistérség kiegyenlítettebb fejlődése • jövedelmezőség növekedése

Közreműködő szervezetek	• Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Jász-Nagykún-Szolnok Megyei Földművelésügyi Hivatal • Jász-Nagykún-Szolnok Megyei Agrárkamara • Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács • Jász-Nagykún-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács • Közép-Tiszaamenti Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása • Települési Önkormányzat
Kedvezményezettek köre	• Települési Önkormányzat • Mezőgazdasági termelők, termelői csoportok, vállalkozások, gazdasági szervezetek
Célcsoport	• Mezőgazdasági termelők, vállalkozások • lakosság

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
III.1.2.1.	Termelői értékesítési szövetkezesek létrehozása, működtetése	Tiszafüredi kistérség
III.1.2.2.	Feldolgozóüzemek létesítése, fenntartása	Tiszafüredi kistérség, (elsősorban Kunhegyes, Tiszaigar, Tiszaszentimre, Abádszalók)
III.1.2.3.	Hűtő – tároló, csomagoló létesítmények építése, fejlesztése	Tiszafüredi kistérség
III.1.2.4.	Agrármarketing tevékenység	Tiszafüredi kistérség
III.1.2.5.	Helyi termékpiacok kialakítása	Tiszafüredi kistérség, (elsősorban Abádszalók, Kunhegyes, Tiszafüred, Tiszabura, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős, Tiszaroff)

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
III.1.2.1.	Termelői értékesítési szövetkezesek létrehozása, működtetése	100	100
III.1.2.2.	Feldolgozóüzemek létesítése, fenntartása	900	1500
III.1.2.3.	Hűtő – tároló, csomagoló létesítmények építése, fejlesztése	900	1500
III.1.2.4.	Agrármarketing tevékenység	100	250
III.1.2.5.	Helyi termékpiacok kialakítása	100	200
Összesen		2100	3550

Pályázati lehetőségek (2006)	• AVOP –Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése (A támogatás mértéke marketing esetén 50-80%) • AVOP –Mezőgazdasági beruházások támogatása (támogatás mértéke 45%) • AVOP –A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése (Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, újak létrehozása) (A támogatás mértéke 55-75%) • AVOP –Mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése (Támogatás mértéke versenyképesség javítása esetén 40%, + 10% helyi támogatás) (Támogatás mértéke biztonság növelése esetén 50%) • AVOP –A halászati ágazat strukturális támogatása (A támogatás mértéke 46-100%) • NVT -Termelői csoportok létrehozásának, működtetésének támogatása • LEADER+
Források (2007–2013)	megnevezése • Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap • Minisztériumi (FVM, KvVM) céltámogatás • Önkormányzati forrás • Vállalkozói tőke

IV.3.2. Térségi adottságok alkalmazkodó, sokszínű turisztikai struktúra fejlesztése

Sorszám, megnevezés	III.2.1. Turisztikai termékcsomagok kialakítása és menedzselése
<i>Általános célok</i>	• A térség turisztikai vonzerejének növelése • A minőségi vendégforgalom gyarapítása • Környezettudatos szemléletformálás
<i>Szükségességének indoklása</i>	A kistérségben a fő vonzerőkre, a Tisza-tó és folyó és ezek környezetének páratlan természeti kincseire alapozva egy egységes és egyedi arculatú turisztikai fejlesztés a cél. Az ökoturizmus, falusi turizmus, termálturizmus, kerékpáros- és lovasturizmus, horgászat és a változatos vízi adottságokra épülő vízi turizmus lehetőségeit turisztikai termékcsomagok létrehozásával kell kihasználni. Az egyedi turisztikai termékeket, - amelyek sajátos turisztikai szolgáltatásokat is magukba foglalnak - programcsomagként kell értékesíteni. Az eladható turisztikai termékek, amelyek mögött jelentős termékfejlesztés és marketing áll - a fenntarthatóság figyelembevételével – megsokszorozhatják a kistérségbe érkező vendégek számát. A Tisza-tavi Madárrezervátumra alapozva a kistérség jövője az ökoturizmus („A Tisza-tó, Magyarország ökoturisztikai szigete”), a fejlesztés célja a térség természeti adottságainak hasznosítása, az ökológiai szemlélet fejlesztése, a tó tehermentesítése, a tópart és a háttértelepülések lehetőségeinek összehangoltabb kihasználása, a szezon megnyújtása. A térségben, tekintettel a Tisza- tavat körülvevő termálgyűrűre több - jelenleg hasznosított kutakkal rendelkező - településen van mód termálfejlesztésre. A termál- és gyógyüdülés fejlesztése a meglévő fürdők esetében ezek bővítésével, fedett medencék építésével, vízforgatás megoldásával, gyógyvízzé minősítéssel és komplex gyógyászati szolgáltatások biztosításával érhető el. A gyógyítás mellett a fitness-wellness (életmódréningek, biotermékek bemutatása, gasztronómiai terápiák), sportolási (aquapark, élményfürdők) lehetőségek bővítését is célul kell kitűzni. Fontos, hogy a különböző vendégcsoportok számára többféle speciális kínálati programcsomag készüljön különböző árfekvésben. A természeti-, környezeti terhelhetőségnek megfelelő aktív turizmus fejlesztésében kiemelten a horgászat és víziturizmus áll. Ki kell alakítani a sporthorgászat igényeinek megfelelő, kulturált és természethez alkalmazkodó horgászhelyeket ott, ahol a tómeder nem tartalmaz olyan mesterséges akadályokat, amelyek

	lehetetlenné teszik a sport élvezetét és folytatását. Ehhez kapcsolódik az I.2.1. intézkedés, amely foglalkozik a vizes élőhelyek revitalizációjával. A helyi lakosság kulturális, ismeretterjesztő programjait, szabadidős tevékenységét szolgáló intézmények a turizmus számára alkalmi kínálatbővítő lehetőségeket nyújthatnak. A települési programok összekapcsolásával és a háttértelepülések bevonásával rendezvénysorozatok, fesztiválok megrendezésére kell törekedni. A falusi turizmusban a „vendégasztal” kialakítása a cél. A helyi ízek tálalása családi hangulatú vendégfogadókban, halászcárdákban és magánszállásokon jelentős vonzótényező. Ennek háttéréül szolgáló saját agrártermékek előállítását támogatni szükséges. A térségben meglevő turisztikai termékek versenyképességét jelentősen befolyásolja a környezeti kultúra alacsony színvonala, a természeti értékek nem megfelelő védelme, a kedvezőtlen infrastrukturális feltételek, a rövid szezon és az egymást segítő turisztikai termékek összehangolt marketing hiánya. Ezen problémák feloldására a javasolt támogatható tevékenységek megfelelőek lehetnek.
--	---

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
III.2.1.1.	A Tisza-tavi Ökoturisztikai Projekt megvalósítása: csónaktúra útvonalak, bemutatóhelyek, madárlesek, tanösvények kialakítása.	2006 2007–2013
III.2.1.2.	Ökológiai szemlélet kialakítása: Erdei iskolák, táborok szervezése, nomád táborhelyek kialakítása	2006 2007–2013
III.2.1.3.	Gyógy és termálfürdők fejlesztése, gyógy és élménycentrumok kialakítása	2006 2007–2013
III.2.1.4.	Csónakos és parti horgászat fejlesztése, új horgászati programok kínálása. Új horgásztavak kialakítása.	2006 2007–2013
III.2.1.5.	Lovardák, lovastanyák építése, felújítása	2006 2007–2013
III.2.1.6.	Hagyományőrző fesztiválok, versenyek, falunapok megrendezése	2006 2007–2013
III.2.1.7.	A falusi turizmus termékfejlesztése: a vendégasztal kialakítása és a minőség-ellenőrzés megteremtése	2006 2007–2013
III.2.1.8.	Helyi marketing felépítése: kistérségi turisztikai arculattervezés, kiadványkészítés, naprakész adatbank és információs rendszer működtetése	2006 2007–2013
III.2.1.9.	Idegenforgalmi szervezetek és vállalkozások létrehozása, tevékenységük összehangolása, szakmai fórumok szervezése. Túravezetők képzése.	2006 2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Természetmegőrzés • A hagyományokhoz igazodó kínálatbővítés • Népelességmegtartó és identitástudat növelő program
---	---

	- kialakítás - Helyi munkaerőt foglalkoztató vállalkozások létrejövése - Családi programok és gyermeküdültetés elősegítése - Komplex turisztikai termékek kialakításához való hozzájárulása - Településkép javítását szolgáló és egyediséget jelentő fejlesztés - Helyi lakosság életkörülményeit is pozitívan befolyásoló beruházás
--	---

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	- Új turisztikai programok száma (db) - Új turisztikai bázisok, bemutatóhelyek, centrumok száma (db) - Rendezvények száma (db) - Táborozásban résztvevő gyerekek száma (fő)
Eredmény mutatók	- A kistérségbe látogatók száma nő - Új épített értékekkel gazdagodik a térség - Turisztikai vonzerő, sokszínűség alakul ki - A térségi hagyományt folytatók köre bővül - Marketing terv elkészülése
Hatásmutatók	- Az idegenforgalomból származó bevételek nőnek - A kistérség ismertsége nő - A foglalkoztatás bővül - Alternatív jövedelemszerzési lehetőség alakul ki - Az életszínvonal emelkedik - A térségi hagyományok felélédése - Alternatív jövedelemszerzési lehetőség bővülése

Közreműködő szervezetek	- Miniszterelnöki Hivatal - Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium - Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium - Gazdasági és Közlekedési Minisztérium - Magyar Turizmus Rt, - Regionális Idegenforgalmi Bizottság - Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség - Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács - Tiszafüredi Többcélú kistérségi Társulás - Települési önkormányzatok
Kedvezményezettek köre	- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság - Idegenforgalmi, turisztikai vállalkozások - Civil szervezetek - Települési Önkormányzatok - Közüntézmények
Célcsoport	- Lakosság - vendégek

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
III.2.1.1.	A Tisza-tavi Ökoturisztikai Projekt megvalósítása, csónaktúra útvonalak, bemutatóhelyek, madárlesek, tanösvények kialakítása.	Tiszaderzs, Nagyiván
III.2.1.2.	Ökológiai szemlélet kialakítása: Erdei iskolák, táborok szervezése, nomád táborhelyek kialakítása	Kistérség valamennyi településén
III.2.1.3.	Gyógy és termálfürdők fejlesztése, gyógy és élménycentrumok kialakítása	Tiszafüred, Tiszaörs
III.2.1.4.	Csónakos és parti horgászat fejlesztése, új horgászati programok kínálása. Új horgásztavak kialakítása.	Tizaszőlős, Tiszabura
III.2.1.5.	Lovardák, lovastanyák építése, felújítása	Tizsafüred, Abádszalók
III.2.1.6.	Hagyományőrző fesztiválok, versenyek, falunapok megrendezése	Kistérség valamennyi településén
III.2.1.7.	A falusi turizmus termékfejlesztése: a vendégasztal kialakítása és a minőség-ellenőrzés megteremtése	Kunhegyes, Tizaszőlős
III.2.1.8.	Helyi marketing felépítése: kistérségi turisztikai arculattervezés, kiadványkészítés, naprakész adatbank és információs rendszer működtetése	Kistérség összes településén
III.2.1.9.	Idegenforgalmi szervezetek és vállalkozások létrehozása, tevékenységük összehangolása, szakmai fórumok szervezése. Túravezetők képzése.	Kistérség összes településén

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
III.2.1.1.	A Tisza-tavi Ökoturisztikai Projekt megvalósítása: csónaktúra útvonalak, bemutatóhelyek, madárlesek, tanösvények kialakítása.	200	1400
III.2.1.2.	Ökológiai szemlélet kialakítása: Erdei iskolák, táborok szervezése, nomád táborhelyek kialakítása	30	200
III.2.1.3.	Gyógy és termálfürdők fejlesztése, gyógy és élménycentrumok kialakítása	150	700
III.2.1.4.	Csónakos és parti horgászat fejlesztése, új horgászati programok kínálása. Új horgásztavak kialakítása.	50	550
III.2.1.5.	Lovardák, lovastanyák építése, felújítása	20	70
III.2.1.6.	Hagyományőrző fesztiválok, versenyek, falunapok megrendezése	45	450
III.2.1.7.	A falusi turizmus termékfejlesztése: a vendégasztal kialakítása és a minőség-ellenőrzés megteremtése	50	550

III.2.1.8.	Helyi marketing felépítése: kistérségi turisztikai arculattervezés, kiadványkészítés, naprakész adatbank és információs rendszer működtetése	120	120
III.2.1.9.	Idegenforgalmi szervezetek és vállalkozások létrehozása, tevékenységük összehangolása, szakmai fórumok szervezése. Túravezetők képzése.	10	70
Összesen		675	4110

Pályázati lehetőségek (2006)	• ROP „1.1 A turisztikai vonzerők fejlesztése” (felfüggesztve)
-------------------------------------	--

Források (2007–2013)	megnevezése	• Kohéziós Alap • Európai Regionális Fejlesztési Alap • Önkormányzati források • Központi költségvetési forrás • Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium célelőirányzatai • Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok • Vállalkozói tőke • hitel
---------------------------------	--------------------	--

Sorszám, megnevezés	III.2.2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztés
Általános célok	• A térség vonzerejének növelése • A vendégforgalom bővítése
Szükségességének indoklása	A kistérségben a fő vonzerőkre, a Tisza-tó és folyó és ezek környezetének páratlan természeti kincseire alapozva egy egységes és egyedi arculatú turisztikai fejlesztés a cél. Ehhez a turisztikai infrastruktúra javítása, esetenként kialakítása szükséges. A differenciált szálláshelyek kialakítása elsődleges feladat a térségben. Ez a legmagasabb színvonalú, komplex szolgáltatásokat nyújtó szállodáktól kezdődően a legegyszerűbb vendégszobákig, tanyákig bezárólag szükséges a fejlesztésük. A turisztikai ágazatoknak megfelelő speciális szálláshelyek bővítése és minőségi emelése szükséges. Ilyenek a horgásztanyák, horgászfalu, táborhelyek, lakóhajó, lovasközpontok, gátórházak, vadászházak, falusi vendégházak, parti mobil faházak, vízi és kerékpáros táborhelyek. A vadkempingezés felszámolását az alacsony kategóriájú egyszerű parti szálláshelyekkel lehet kiváltani. Meg kell teremteni a minőségi strandolás lehetőségét és egyéb vízi sportok biztonságos és szabályos kialakítását és felügyeletét kell megvalósítani. A víztér területhasználatának szabályozása sürgős intézkedés, mely fel kell oldja ill. össze kell hangolja a természetvédelem és az sportturisztika közti ellentéteket. A rendezetlen kubikgödrök és holtágak rehabilitációjával új szabadidős lehetőségek nyílhatnak meg egyes településeken, melyek egyben idegenforgalmi látványosságot is jelentenek. Az üdülés szabályozott keretei között tartására üdülőterületek kialakítására van igény egyes településeken. Az esztétikus települési és tájképi környezet az idelátogató vendégek számára marasztaló tényező. Ezért a településképjavítást, higiéniai létesítmények kiépítését, parkolási feltételeket meg kell valósítani. A tájékozódás és tájékoztatás a térségben még fejlesztésre szorul. Ez összehangolt módon kistérségi szinten valósítandó meg, ill. a Tisza-tavi üdülőkörzet részeként. A speciális tematikus jelzések (vízisport, kerékpár, lovas...) rendszerét is ki kell dolgozni.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
III.2.2.1.	Differenciált, széles skálájú szálláshelykínálat megvalósítása	2006 2007–2013
III.2.2.2.	A vendéglátó, kereskedelmi és szolgáltatási hálózat minőségi javítása	2006 2007–2013

III.2.2.3.	Szabadstrandok fejlesztése	2006 2007–2013
III.2.2.4.	Kerékpárosturizmushoz kötődő szolgáltatások és létesítmények kialakítása	2006 2007–2013
III.2.2.5	Vízi turizmus fejlesztése, pihenők, sólyák kialakítása, személyhajó- és kishajókikötők létesítése és fejlesztése a hozzá tartozó infrastruktúrával együtt, hajóút kitűzése Abádszalóknál	2006 2007–2013
III.2.2.6.	A Tisza-tó víztereinek eltérő területhasználatának szabályozása, kiemelten a tuskótalanítás, elnövényesedés, kotrás és szúnyoggyérítés szabályozása	2006 2007–2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• VTT-vel érintett települések illetve pályázatra jogosultak pályázatai prioritást élveznek • Illeszkedés az országos, regionális, megyei valamint a kiemelt térségek (Tisza mente és Tisza-tavi üdülőkörzet) turizmust érintő tervezési dokumentumokhoz • A természeti-tájszerkezeti adottságokhoz igazodó szálláshelyek fejlesztése • Helyi munkaerőt foglalkoztató vállalkozások létrejövése • Családi programok és gyermeküdültetés elősegítése • Komplex turisztikai termékek kialakításához való hozzájárulása • Településkép javítását szolgáló és egyediséget jelentő fejlesztés • Helyi lakosság életkörülményeit is pozitívan befolyásoló beruházás
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Szállásférőhelyek száma (db) • Szolgáltató egységek száma (db) • Tájékoztató táblák, kiadványok száma (db) • Kampányok, akciók száma (db) • Koordinált programok, programcsomagok száma(db)
Eredmény mutatók	• Vendégforgalom növekedése (%) • Vendégéjszakák számának növekedése (%) • A foglalkoztatás bővül • Alternatív jövedelemszerzési lehetőség alakul ki • A kistérség marketing arculatának kialakulása. • A marketing és tanácsadó vállalkozások számának növekedése • A települések idegenforgalmi vonzereje nő • A kistérségi tudat erősödése
Hatásmutatók	• Életfeltételek javulása • A kistérség turisztikai versenyképességének javulása • A kistérség ismertsége nő • Az idegenforgalomból származó bevételek növekednek. • Az életszínvonal emelkedik

	• Vízbázisok ökológiai állapotának javulása, • Közegészségügyi mutatók javulása
Közreműködő szervezetek	• Miniszterelnöki Hivatal • Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium • Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium • Gazdasági és Közlekedési Minisztérium • Magyar Turizmus Rt, • Regionális Idegenforgalmi Bizottság • Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség • Megyei Területfejlesztési Tanácsok • Települési önkormányzatok
Kedvezményezettek köre	• Vállalkozók, szolgáltatók (Tiszainform Idegenforgalmi Szolgálat, Tourinform irodák) • Települési önkormányzatok • Helyi önkormányzati társulások • Helyi kistérségi, megyei, regionális fejlesztési szervezetek • Lakosság
Célcsoport	• Lakosság • vendégek

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
III.2.2.1.	Differenciált, széles skálájú szálláshelykínálat megvalósítása	Tizsagyenda, Tizsaszőlős, Tizsabura, Nagyiván, Kunhegyes, Tizsarroff, Tizsafüred, Tiszaderzs, Abádszalók
III.2.2.2.	A vendéglátó, kereskedelmi és szolgáltatási hálózat minőségi javítása	A kistérség valamennyi településén
III.2.2.3.	Szabadstrandok fejlesztése	Tizsafüred, Tiszaderzs, Tizsaszőlős, Abádszalók
III.2.2.4.	Kerékpárosturizmushoz kötődő szolgáltatások és létesítmények kialakítása	Kistérség összes településén
III.2.2.5	Vízi turizmus fejlesztése, pihenők, sólyák kialakítása, személyhajó- és kishajókikötők létesítése és fejlesztése a hozzá tartozó infrastruktúrával együtt, hajóút kitűzése Abádszalóknál	Abádszalók, Tiszaderzs, Tizsaszőlős, Tizsafüred, Tizsabura, Tizsarroff
III.2.2.6.	A Tisza-tó víztereinek eltérő területhasználatának szabályozása, kiemelten a tuskótalanítás, elnövényesedés, kotrás és szúnyoggyérítés szabályozása	Tizsafüred, Tiszaderzs, Tizsaszőlős, Abádszalók

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
III.2.2.1.	Differenciált, széles skálájú szálláshelykínálat megvalósítása	200	1100

III.2.2.2.	A vendéglátó, kereskedelmi és szolgáltatási hálózat minőségi javítása	70	490
III.2.2.3.	Szabadstrandok fejlesztése	40	280
III.2.2.4.	Kerékpáros turizmushoz kötődő szolgáltatások és létesítmények kialakítása	20	120
III.2.2.5	Vízi turizmus fejlesztése, pihenők, sályák kialakítása, személyhajó- és kishajókikötők létesítése és fejlesztése a hozzá tartozó infrastruktúrával együtt, hajóút kitűzése Abádszalóknál	200	400
III.2.2.6.	A Tisza-tó víztereinek eltérő területhasználatának szabályozása, kiemelten a tuskótalanítás, elnövényesedés, kotrás és szűnyoggyérítés szabályozása	150	150
Összesen		1120	4290

Pályázati lehetőségek (2006)	ROP „1.1 A turisztikai vonzerők fejlesztése” (felfüggesztve) Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok
-------------------------------------	---

Források (2007–2013)	megnevezése Kohéziós Alap Európai Regionális Fejlesztési Alap Önkormányzati források Központi költségvetési forrás Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium céllelőirányzatai Decentralizált helyi önkormányzati fejlesztési támogatási programok saját erő hitel
---------------------------------	--

IV.3.3. Vállalkozásfejlesztés és gazdasági diverzifikáció

<i>Sorszám, megnevezés</i>	III.3.1. Innovációkon alapuló vállalkozásfejlesztés
<i>Általános célok</i>	• A vállalkozási aktivitás növelése, • A mikro-, kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése, • Foglalkoztatási helyzet javítása.
<i>Szükségességének indoklása</i>	A térség jelenleg elmaradottsággal küzd, amelynek jelei a magas munkanélküliség, az alacsony gazdasági és vállalkozási aktivitás és az elvándorlás. A térség hagyományos agrárjellegéből adódóan a mezőgazdaság foglalkoztatási szerepének csökkenése szerkezeti válságot okoz a kistérségben. A térség vállalkozásai KKV-k, köztük sok a tökeszegény és önfoglalkoztató kényszervállalkozás. A vállalkozások és az ipar Tiszafüreden és Kunhegyesen, kisebb mértékben Abádszalókon koncentrálnak. Egyre nagyobb probléma a cigány lakosság foglalkoztatásának megoldása. A vállalkozásfejlesztésnek a térség adottságaiból adódóan a KKV-k helyzetének javítására célszerű irányulnia; e tekintetben egyaránt fontos a hagyományos kis- és kézműipar támogatása, valamint a vállalkozások innovációs kapacitásának, továbbá integrációba szerveződésének növelése. Mindez munkahelyteremtő hatású.

<i>Sorszám</i>	<i>Támogatható tevékenységek</i>	<i>Ütemezés</i>
III.3.1.1.	Vállalkozások innovációra építő technológia-, tevékenység- és termékfejlesztése, technológiatranszfer támogatása	2006 2007-2013
III.3.1.2.	Inkubációs, vállalkozásfejlesztési és innovációs szolgáltatások a mikro-, kis- és középvállalkozások számára, szükséges intézményfejlesztés	2006 2007-2013
III.3.1.3.	Beszállítóvá válás támogatása, vállalkozói integrációk kialakítása	2006 2007-2013
III.3.1.4.	Kézmű- és kisipari tevékenységek fejlesztése, a cigányság foglalkoztatását biztosító gazdasági tevékenységek támogatása	2006 2007-2013

<i>Projekt kiválasztási kritériumok</i>	• A fejlesztés innovativitása, innovációt ösztönző jellege, • Foglalkoztatásra gyakorolt hatás, munkahelyteremtés, • Vállalkozások versenyképességére gyakorolt hatás, • Érintett, szolgáltatásokkal elért vállalkozások száma, térségi jelleg.
---	--

<i>Monitoring mutatók</i>	
<i>Outputmutatók</i>	• Létrehozott új termékek, szolgáltatások száma (db), • Végrehajtott technológiai fejlesztések száma (db), • Létrehozott vállalkozásfejlesztési szolgáltatások és szervezetek száma (db),

	• Létrejött beszállítói hálózatok, vállalkezási együttműködések száma (db).
Eredmény mutatók	• Vállalkozások, KKV-k száma (db), • Beszállítónak vált vagy más integrációban résztvevő vállalkozások száma (db), • KKV-k által foglalkoztatottak száma (fő).
Hatásmutatók	• Vállalkozási aktivitás növekedése (db/ezer fő) • Gazdasági aktivitás növekedése (%) • A KKV-k nettó árbevételének növekedése (%), • A KKV-knál alkalmazásban állók jövedelmének növekedése (%).

Közreműködő szervezetek	• Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, • Magyar Fejlesztési Bank Rt., • Magyar Vállalkozásfejlesztési Kht., • Kutatás-fejlesztési Pályázati és Kutatáshasznosítási Iroda, • Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács.
Kedvezményezettek köre	• Mikro-, kis és középvállalkozások, • Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, • Települési önkormányzatok.
Célcsoport	• Mikro-, kis- és középvállalkozások, • Az ilyen vállalkozásoknál alkalmazásban állók.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
III.3.1.1.	Vállalkozások innovációra építő technológia-, tevékenység- és termékfejlesztése, technológiatranszfer támogatása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések
III.3.1.2.	Inkubációs, vállalkozásfejlesztési és innovációs szolgáltatások a mikro-, kis- és középvállalkozások számára, szükséges intézményfejlesztés	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések
III.3.1.3.	Beszállítónak válás támogatása, vállalkozói integrációk kialakítása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések
III.3.1.4.	Kézmű- és kisipari tevékenységek fejlesztése, a cigányság foglalkoztatását biztosító gazdasági tevékenységek támogatása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a jelentős cigánylakossággal rendelkező települések

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
III.3.1.1.	Vállalkozások innovációra építő technológia-, tevékenység- és termékfejlesztése,	90	700

	technológiatranszfer támogatása		
III.3.1.2.	Inkubációs, vállalkozásfejlesztési és innovációs szolgáltatások a mikro-, kis- és középvállalkozások számára, szükséges intézményfejlesztés	50	200
III.3.1.3.	Beszállítói válás támogatása, vállalkozói integrációk kialakítása	60	300
III.3.1.4.	Kézmű- és kisipari tevékenységek fejlesztése, a cigányság foglalkoztatását biztosító gazdasági tevékenységek támogatása	25	140
Összesen		225	1.340

Források megnevezése (2006, 2007–2013)	Európai Uniós források: • Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), releváns támogatási terület: „1. K+F, innováció és vállalkozás”; illetve „Vidéki körzetek és halászatától függő területek gazdasági diverzifikációja” • Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA), releváns támogatási terület: „3. A vidéki gazdaság és a vidéki körzetek diverzifikálása” Hazai (decentralizált) költségvetési források: • Terület- és Régiófejlesztési Célelőirányzat/regionális, • Területi kiegyenlítést szolgáló támogatás/megyei, • SZVP 2005-R A hazai roma mikro-, kis- és középvállalkozások piaci esélyeit és versenyképességét javító fejlesztések és beruházások támogatása, Önkormányzati költségvetési források, kistérségi források Vállalkozói tőke
---	--

Pályázati lehetőségek (2006)	• Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 1.1.1. Technológiai korszerűsítés támogatása, • Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 1.1.3. Beszállítói integrátorok számának növelése és megerősítésük • Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 2.2.2. Emeltszintű, szakmaspecifikus tanácsadás kis-és középvállalkozások számára, • Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 2.3.1. KKV-k közötti együttműködés szervezése, • Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 2.3.2. Együttműködő vállalkozások közös célú beruházása, fejlesztése, • Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 3.3.3. A vállalati innováció támogatása, • Nemzeti Fejlesztési Terv – AVOP 3.1. A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése/3.1.4. Kézműipari tevékenység fejlesztése alintézkedés • Terület- és Régiófejlesztési Célelőirányzat – (Regionális Fejlesztési Tanácsok), • Területi kiegyenlítést szolgáló támogatás – (Megyei Területfejlesztési Tanácsok).
-------------------------------------	--

Sorszám, megnevezés	III.3.2. Környezet- és fejlett technológiájú ipar támogatása
Általános célok	• Korszerű gazdasági szerkezet kialakítása, • A korszerű ipar térségi szerepének erősítése, • Az ipari vállalkozások versenyképességének javítása, • Foglalkoztatási helyzet javítása.
Szükségességének indoklása	A kistérség hagyományosan agrárjellegű, az ipari vállalkozások aránya az országos átlag alatt van. Az ipar Tiszafüredre és Kunhegyesre koncentrálódik, Tomajmonostorán nem működik ipari vállalkozás. Az élelmiszeripar mellett a könnyű- és feldolgozóipar (bútor-, vas-, műanyagipar, továbbá varroda, szűcsüzem, dobozüzem) jellemző; de a legtöbb ipari vállalkozás az építőiparban tevékenykedik. A kistérségben jelenleg nincs ipari park. A gazdaság a KKV szektorra épül, fejlődését nehezíti a lakosság alacsony jövedelmi szintje, illetve a fejlett, innovatív ágazatok hiánya. Az iparfejlesztést így elsősorban a meglévő ipari bázisokon, a perspektivikus környezetipar, valamint fejlett technológiájú ipar (pl. elektronikai ipar) támogatásával célszerű végezni. Mindez a gazdasági szerkezet korszerűsödéséhez, valamint munkalehetőségekhez és a jövedelemszint növekedéséhez vezet.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Ütemezés
III.2.1.	Környezetközpontú vállalatirányítás, környezetvédelmi és minőségbiztosítási követelményeknek való megfelelés támogatása	2006 2007-2013
III.2.2.	Környezetipari beruházások támogatása	2007-2013
III.2.3.	Fejlett technológiájú ipar térségbe települése feltételeinek megteremtése (ipari parkok létesítése, iparterületek fejlesztése, vállalkozási övezet, befektetés ösztönzés)	2006 2007-2013

Projekt kiválasztási kritériumok	• Környezetvédelmi szempontok érvényesülése, • Technológia, szolgáltatás, illetve termék korszerűsége, innovativitása, • Vállalkozások versenyképességére gyakorolt hatás, • Foglalkoztatásra gyakorolt hatás, munkahelyteremtés.
---	--

Monitoring mutatók	
Outputmutatók	• Bevezetett környezetvédelmi vállalatirányítási rendszerek, minőségbiztosítási rendszerek száma (db), • Környezetvédelmi követelményekhez kapcsolódóan végrehajtott technológiafejlesztések száma (db), • Létrehozott új termékek, szolgáltatások száma a környezetiparban, illetve más fejlett technológiájú iparágban (db), • Kialakított, fejlesztett ipari telephelyek száma (db).

Eredmény mutatók	• Ipari vállalkozások száma (db), • Iparban foglalkoztatottak száma (fő), • Korszerű technológiájú ipari üzemek száma (db), • Környezetipari üzemek száma (db), • A térség részesedése az ipar országos termelési értékéből (%).
Hatásmutatók	• A foglalkoztatási helyzet javulása (%), • Az ipar arányának növekedése a vállalati szerkezetben (%), • Az ipari vállalkozások nettó árbevételének növekedése (%), • Az iparban alkalmazásban állók jövedelmének növekedése (%).

Közreműködő szervezetek	• Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, • Magyar Vállalkozásfejlesztési Kht., • Magyar Fejlesztési Bank Rt. • Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, • Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács.
Kedvezményezettek köre	• Ipari vállalkozások, • Fejlett technológiát hozó és környezetiparban működő vállalkozások, • Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, • Települési önkormányzatok.
Célcsoport	• Ipari vállalkozások, • Az ipari vállalkozásoknál alkalmazásban állók.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	Működési, megvalósítási terület
III.2.1.	Környezetközpontú vállalatirányítás, környezetvédelmi és minőségbiztosítási követelményeknek való megfelelés támogatása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalati övezetbe tartozó települések
III.2.2.	Környezetipari beruházások támogatása	Tiszafüred, Kunhegyes, Abádszalók, valamint a kunmadarasi vállalati övezetbe tartozó települések
III.2.3.	Fejlett technológiájú ipar térségbe települése feltételeinek megteremtése (ipari parkok létesítése, iparterületek fejlesztése, vállalati övezet, befektetés ösztönzés)	Tiszafüred, Kunhegyes, Abádszalók, valamint a kunmadarasi vállalati övezetbe tartozó települések.

Sorszám	Támogatható tevékenységek	2006 MFt	2007–2013 MFt
III.2.1.	Környezetközpontú vállalatirányítás, környezetvédelmi és minőségbiztosítási követelményeknek való megfelelés támogatása	20	120

III.2.2.	Környezetipari beruházások támogatása	0	1.500
III.2.3.	Fejlett technológiájú ipar térségbe települése feltételeinek megteremtése (ipari parkok létesítése, iparterületek fejlesztése, vállalati övezet, befektetés ösztönzés)	80	300
Összesen		100	1.920

Források megnevezése (2006, 2007–2013)	Európai Unió forrásai: • Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), releváns támogatási terület: „1. K+F, innováció és vállalkozás”; Hazai (decentralizált) költségvetési források: • Terület- és Régiófejlesztési Célelőirányzat/regionális, • Területi kiegyenlítést szolgáló támogatás/megyei. • SMART 2004-5 Környezetvédelmi célú technológiaváltás. Önkormányzati költségvetési források, kistérségi források Vállalkozói tőke
---	--

Pályázati lehetőségek 2006)	• Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 1.2.1. Ipari és innovációs infrastruktúra fejlesztése • Nemzeti Fejlesztési Terv – GVOP 2.1.1. Kis- és középvállalkozások műszaki-technológiai háttérének fejlesztése 2. komponens: minőségbiztosítási, környezetirányítási rendszerek kialakításához kapcsolódó tevékenységek, • Terület- és Régiófejlesztési Célelőirányzat – (Regionális Fejlesztési Tanácsok), • Területi kiegyenlítést szolgáló támogatás – (Megyei Területfejlesztési Tanácsok), • SMART 2004-5 Környezetvédelmi célú technológiaváltás.
------------------------------------	--

IV.4. Összefoglaló táblázatok

Sorszám	Intézkedés	Megvalósítási terület	Forrásigény	
			2006	2007-2013
I.1.1. Árvízvédelmi és települési infrastruktúrafejlesztés				
I.1.1.1.	Tiszaroffi, Nagykunsági árapasztó tározó kiépítése	Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes	1400*	2883*
I.1.1.2.	Belterületi vízrendezés	Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes településeken a tározó építésével párhuzamosan. Kistérség összes települése	15	500
I.1.1.3.	Meglévő szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek fejlesztése	Kunhegyes–Abádszalók, Tiszafüredi szennyvíztisztító telep		–
I.1.1.4.	Új szennyvízgyűjtő rendszerek és szennyvíztisztító telepek építése	Tiszaroff, Tiszabura, Tiszagyenda, Tiszaszentimre	25	1310
I.1.1.5.	Vízművek fejlesztése, hálózatrekonstrukció a megfelelő minőségű ivóvíz biztosításáért	Tiszabura, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszaderzs, Tiszagyenda (2006 dec.-ig)	8	825
I.1.2. Belső közlekedési kapcsolatok minőségi és attraktív fejlesztése				
I.1.2.1.	Országos mellékutak felújítása, egyes mellékutak főúttá fejlesztése	A kistérség valamennyi települése	600	11680
I.1.2.2.	Országos mellékutak építése	Tiszaszentimre - Tiszaörs, Tiszaszőlős-Tisza part, Tiszaszőlős - Tiszaigar, Tiszagyenda-Tiszabura, Jászság-Kunság térségi jelentőségű mellékút	230	3060
I.1.2.3.	Kerékpárútépítés	33 és 34.sz. főutak mentén, Abádszalók, Berekfürdő-Tiszató, Kunhegyes, Tiszaroffi és Nagykunsági árapasztó tározó gátján	1600	3800

I.1.2.4.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak építése	A kistérség valamennyi települése	1200	4800
I.1.2.5.	Önkormányzati, mezőgazdasági utak felújítása	A kistérség valamennyi települése	400	1600
I.1.2.6.	Új pusztataskonyi híd építése	Tiszabura	300	2000
I.1.3. A kistelepülések infrastruktúrájának javítása alternatív, környezetkímélő technológiákkal				
I.1.3.1.	Alternatív, környezetkímélő szennyvíztisztító mű kiépítése	Nagyiván, Tiszaderzs, Tiszaigar, Tiszaörs, Tomajmonostora	100	1500
I.1.3.2.	Egyéni léptékű szennyvíztisztító kiépítése	Csatornával el nem látott települések, településrészek, külterületi lakott helyek	10	990
I.1.3.3.	Épületek energiahatékonyságának növelése	Kistérség minden települése	50	400
I.1.3.4.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági biomassza hasznosítás fejlesztése	Kistérség minden települése (lakások, lakóközösségek, közintézmények) + 1 településen (Tiszaderzs) mintaprojekt	10	480
I.1.3.5.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági napenergia hasznosítás fejlesztése	A kistérség minden települése (lakások, közintézmények)	10	930
I.1.3.6.	Egyéni és közösségi léptékű, lakossági szélenergia hasznosítás fejlesztése	Külterületi lakott helyek, megfelelő szélkitettség esetén	10	430
I.1.3.7.	Geotermikus energia hasznosítása, meglévő rendszerek technológiai fejlesztése	Meglévő termál kutakra épülő energiahasznosító rendszerek	10	150
I.2.1. A vízháztartást, a helyi klimatikus viszonyokat javító és az ökológiai hálózatot bővítő természeti környezet kialakítása				
I.2.1.1.	Környezeti kármentesítés	Felhagyott bányák, szemétklerakók, illegális hulladéklerakók, elhagyott ipari, mezőgazdasági üzemi területek	20	250
I.2.1.2.	Települési zöldfelületi rendszerek kialakítása, fejlesztése	Kistérség minden települése	20	500
I.2.1.3.	Településvédő erdők, tervezése, kialakítása	Kistérség minden települése	–	70

I.2.1.4.	Holtágak, vízfolyások, csatornák partjának revitalizációja	Cserőközi–holt–Tisza, vízfolyások, vízpartok	–	330
I.2.1.5.	Vízpótlást szolgáló vízrendszer tervezése, kialakítása	Árapasztó tározók és a hozzájuk kapcsolható területek	10	500
I.2.1.6.	Vizes élőhelyek kialakítása, fenntartása	Mély fekvésű területek, állóvizek, holtágak mentén	5	800
I.2.1.7.	Mezőgazdasági területek erdősítése	Mezőgazdasági területek távlati cél: 15 % erdősültség	50	2400
I.2.1.8.	Mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása	Utak mentén, mezőgazdasági táblahatárokon	20	800
I.2.2. A természeti és társadalmi örökségek megóvása és fenntartható használatának fejlesztése				
I.2.2.1.	Védett természeti területek oktatási–nevelési–turisztikai célú bemutatása (programok, információs rendszerek, oktatási tananyagok)	Közép–Tiszai Tájvédelmi Körzet, Hortobágyi Nemzeti Park, Natura 2000 területek	10	70
I.2.2.2.	Egyedi tájértékek felmérése, helyi védettség alá helyezése, állapotuk megóvása	Kistérség minden települése	8	94
I.2.2.3.	Történelmi, építészeti és közösségi értékeket hordozó településrészek, épületek felújítása, revitalizálása, új funkciókkal történő hasznosítása, faluház, tájház kialakítása	Minden település (Tiszaderzs–Borbély kastély)	10	100
I.2.2.4.	Helyi (települési, kistérségi) értékeket bemutató tájékoztató rendszer kialakítása (információs táblák, honlapok, kiadványok)	Kistérség minden települése	5	130
I.2.2.5.	Komplex településközpont, közösségi terek fejlesztés, településképp javítása	Kistérség minden települése	20	460
I. prioritás összesen			4756	40959
II.1.1. Tradicionális alföldi identitás-elemek és szerepkörök megerősítése				
II.1.1.1.	„Mezőváros és környezete” – közösségi, kulturális, gazdasági együttműködési mechanizmusok kutatása	A kistérség összes települése	10	
II.1.1.2.	Egyedi mikrotérségi mintaprojektek kidolgozása	A kistérség összes települése		30

II.1.1.3.	Városok közötti munkamegosztási stratégia kialakítása	A kistérség összes települése		10
II.1.2. Társadalmi integráció és települési együttműködés elősegítése				
II.1.2.1.	Közösségépítő tréningek szervezése	A kistérség összes települése	5	
II.1.2.2.	Integrációs stratégiák kialakítása	A kistérség összes települése	5	15
II.1.2.3.	Kistérségi foglalkoztató-hálózat kiépítése, kiajánlása	A kistérség összes települése		30
II.2.1. A kisebbségi integráció segítése				
II.2.1.1	Roma civil szervezetek megerősítése, közösségfejlesztők, szociális munkások alkalmazása	A kistérség minden települése	50	350
II.2.1.2.	A roma társadalmi csoportok integrációjának régi és új útjainak támogatása	A kistérség minden települése	20	90
II.2.1.3.	Oktatási-nevelési, képzési, foglalkoztatási és közéleti képzési programok indítása	A kistérség minden települése	20	140
II.2.1.4.	Telepszerű körülmények felszámolásának elindítása, a lakó-kötődés funkció erősítése	A kistérség minden települése	10	70
II.2.1.5.	A produktív szociálpolitikai kezdeményezések meggyökeresítése	A kistérség minden települése	50	350
II.2.1.6.	Sikeres (roma) kezdeményezések, társadalom számára értékes munkaeredmények és termékek bemutatása, helyi fogyasztásuk elősegítése (iskolakertek)	A kistérség minden települése	10	70
II.2.2. A civil szervezetek megerősítése				
II.2.2.1.	Civil szervezetek létrehozása, civil stratégiák kialakítása	A kistérség minden települése	20	90
II.2.2.2.	Kapacitás-és hálózatépítés, infrastruktúra-fejlesztés, Civil Házak létrehozása	A kistérség minden települése	80	190
II.2.2.3	Lokálpatrióta mozgalom indítása	A kistérség minden települése	20	60
II.3.1. Döntést támogató és ellenőrző egészségügyi és szociális rendszer kiépítése				

II.1.3.1.	Egészségtervek, iskolai egészségmegőrző programok kidolgozása	A kistérség minden települése	20	80
II.1.3.2.	Kistérségi szolgáltatás tervezési koncepció kidolgozása	A kistérség minden települése	5	35
II.1.3.3.	Prevenációs települési pontok kialakítása	A kistérség három városa	90	270
II.1.3.4.	Minőségbiztosítás bevezetése	A kistérség minden települése		40
II.1.3.5.	Egységes szociális informatikai hálózat kiépítése	A kistérség minden települése		200
II.3.2. A kistérség és a gazdaság szükségleteivel harmonizáló oktatási, nevelési és képzési struktúra kialakítása és fejlesztése				
II.3.2.1.	Oktatási-nevelési kerekasztal működtetése	Kistérségi mikrokörzeti központok	15	60
II.3.2.2.	Helyi tantervek kialakítása, képzési, felnőttképzési stratégia elkészítése	Közoktatási intézményekkel rendelkező települések, mikrokörzeti központok	30	180
II.3.2.3.	Alternatív pedagógia módszerekkel működő iskolai közösségek létrehozása, szakmai és infrastrukturális fejlesztés	Közoktatási intézményekkel rendelkező települések	40	180
II.3.2.4.	Képzési-foglalkoztatási paktumok kidolgozása	Kistérségi mikrokörzeti központok	15	180
II.3.2.5.	Településünk mesterei című mozgalom elindítása	Kistérség települései	20	180
II.3.3. Info-kommunikációs kapacitások fejlesztése				
II.3.3.1.	Kábel TV hálózatok és egyéb szélessávú informatikai hálózatok kiépítése	A kistérség minden települése	100	500
II.3.3.2.	Teleházak és közösségi Internet hozzáférési helyek létrehozása, illetve eszközállomány bővítés, korszerűsítés	A kistérség minden települése	100	350

II.3.3.3.	A kistérségi közös kommunikációs csatornák (Honlapok, hírportálok, hagyományos és e-média stb.) létrehozásának támogatása	A kistérség minden települése	50	300
II.3.3.4.	A közösségi IT hozzáférési helyek működési feltételeinek biztosítása,	A kistérség minden települése	70	350
II. prioritás összesen			855	4400
III.1.1. A táji adottságokhoz illeszkedő, a lakosság megélhetését szolgáló területhasználat kialakítása				
III.1.1.1.	Gyümölcsültetvény telepítése	Tiszafüredi kistérség (Elsősorban Tiszagyenda, Tiszaroff, Kunhegyes, Tiszabura, Abádszalók, Tiszaderzs, Tiszaszőlős, Tiszafüred területén)	80	200
III.1.1.2.	Ellenőrzött minőségű, piacképes árutermelés	Elsősorban a kistérség jó mezőgazdasági, termőhelyi adottságú területei, elsősorban Kunhegyes, Abádszalók, Tomajmonostora, Tiszaszentimre, Tiszaörs, Tiszaigar, Tiszaszőlős, Tiszafüred területén (20000 ha)	250	800
III.1.1.3.	Ártéri tájgazdálkodás	Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszabura, Abádszalók, Kunhegyes (5960 ha)	150	500
III.1.1.4.	Ökológiai gazdálkodás elterjesztése	Tiszafüredi kistérség	150	400
III.1.1.5.	Gyeptelepítés, ápolás	Tiszafüredi kistérség gyenge termőhelyi adottságú területei (Elsősorban Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaörs, Tiszaigar, Abádszalók, Kunhegyes, Tiszagyenda, Tiszabura, Tiszaroff területén)	110	280
III.1.1.6.	Őshonos állatok extenzív tartása	Tiszafüredi kistérség	50	100
III.1.1.7.	Állattartó telepek technológiai korszerűsítése	Tiszafüredi kistérség	200	160

III.1.1.8.	Gyenge adottságú szántóterületek extenzifikációja	Tiszafüredi kistérség (Elsősorban Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaörs, Tiszaigar, Abádszalók, Kunhegyes, Tiszagyenda, Tiszabura, Tiszaroff területén)	300	900
III.1.1.9.	Természetes, földrajzi tájelemek és a birtokhatárok összehangolása, parcellarendezés	Tiszafüredi kistérség	100	300
III.1.1.10.	Halászat, halgazdálkodás technológiai fejlesztése,	Tiszafüredi kistérség, elsősorban Tiszabura, Tiszaroff, Tiszagyenda, Tiszaderzs, Kunhegyes, Abádszalók, Tiszaszőlős, Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaszentimre területén)	100	330
III.1.2. Együttműködésen alapuló termelési, feldolgozási, értékesítési vertikum megteremtése és fejlesztése				
III.1.2.1.	Termelői értékesítési szövetkezők létrehozása, működtetése	Tiszafüredi kistérség	100	100
III.1.2.2.	Feldolgozóüzemek létesítése, fenntartása	Tiszafüredi kistérség, (elsősorban Kunhegyes, Tiszaigar, Tiszaszentimre, Abádszalók)	900	1500
III.1.2.3.	Hűtő – tároló, csomagoló létesítmények építése, fejlesztése	Tiszafüredi kistérség	900	1500
III.1.2.4.	Agrármarketing tevékenység	Tiszafüredi kistérség	100	250
III.1.2.5.	Helyi termékpiacok kialakítása	Tiszafüredi kistérség, (elsősorban Abádszalók, Kunhegyes, Tiszafüred, Tiszabura, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős, Tiszaroff)	100	200
III.2.1. Turisztikai termékcsomagok kialakítása és menedzselése				
III.2.1.1.	A Tisza-tavi Ökoturisztikai Projekt megvalósítása, csónaktúra útvonalak, bemutatóhelyek, madárlesek, tanösvények kialakítása.	Tiszaderzs, Nagyiván	200	1400
III.2.1.2.	Ökológiai szemlélet kialakítása: Erdei iskolák, táborok szervezése, nomád táborhelyek kialakítása	Kistérség valamennyi településén	30	200

III.2.1.3.	Gyógy és termálfürdők fejlesztése, gyógy és élménycentrumok kialakítása	Tiszafüred, Tiszaörs	150	700
III.2.1.4.	Csónakos és parti horgászat fejlesztése, új horgászati programok kínálása. Új horgásztavak kialakítása.	Tiszaszőlős, Tiszabura	50	550
III.2.1.5.	Lovardák, lovastanyák építése, felújítása	Tiszafüred, Abádszalók	20	70
III.2.1.6.	Hagyományőrző fesztiválok, versenyek, falunapok megrendezése	Kistérség valamennyi településén	45	450
III.2.1.7.	A falusi turizmus termékfejlesztése: a vendégasztal kialakítása és a minőség-ellenőrzés megteremtése	Kunhegyes, Tiszaszőlős	50	550
III.2.1.8.	Helyi marketing felépítése: kistérségi turisztikai arculattervezés, kiadványkészítés, naprakész adatbank és információs rendszer működtetése	Kistérség összes településén	120	120
III.2.1.9.	Idegenforgalmi szervezetek és vállalkozások létrehozása, tevékenységük összehangolása, szakmai fórumok szervezése. Túravezetők képzése.	Kistérség összes településén	10	70
III.2.2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztés				
III.2.2.1.	Differenciált, széles skálájú szálláshelykínálat megvalósítása	Tizsagyenda, Tiszaszőlős, Tiszabura, Nagyiván, Kunhegyes, Tizsaroff, Tiszafüred, Tiszaderzs, Abádszalók	200	1100
III.2.2.2.	A vendéglátó, kereskedelmi és szolgáltatási hálózat minőségi javítása	A kistérség valamennyi településén	70	490
III.2.2.3.	Szabadstrandok fejlesztése	Tiszafüred, Tiszaderzs, Tiszaszőlős, Abádszalók	40	280
III.2.2.4.	Kerékpárosturizmushoz kötődő szolgáltatások és létesítmények kialakítása	Kistérség összes településén	20	120

III.2.2.5	Vízi turizmus fejlesztése, pihenők, sólyák kialakítása, személyhajó- és kishajókikötők létesítése és fejlesztése a hozzá tartozó infrastruktúrával együtt, hajóút kitűzése Abádszalóknál	Abádszalók, Tiszaderzs, Tiszaszőlős, Tiszafüred, Tiszabura, Tiszaroff	200	400
III.2.2.6.	A Tisza-tó víztereinek eltérő területhasználatának szabályozása, kiemelten a tuskótalanítás, elnövényesedés, kotrás és szúnyoggyérítés szabályozása	Tiszafüred, Tiszaderzs, Tiszaszőlős, Abádszalók	150	150
III.3.1. Innovációkon alapuló vállalkozásfejlesztés				
III.3.1.1.	Vállalkozások innovációra építő technológia-, tevékenység- és termékfejlesztése, technológiatranszfer támogatása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések	90	700
III.3.1.2.	Inkubációs, vállalkozásfejlesztési és innovációs szolgáltatások a mikro-, kis- és középvállalkozások számára, szükséges intézményfejlesztés	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések	50	200
III.3.1.3.	Beszállítóvá válás támogatása, vállalkozói integrációk kialakítása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések	60	300
III.3.1.4.	Kézmű- és kisipari tevékenységek fejlesztése, a cigányság foglalkoztatását biztosító gazdasági tevékenységek támogatása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a jelentős cigánylakossággal rendelkező települések	25	140

III.3.2. Környezet- és fejlett technológiájú ipar támogatása				
III.2.1.	Környezetközpontú vállalatirányítás, környezetvédelmi és minőségbiztosítási követelményeknek való megfelelés támogatása	a kistérség valamennyi települése, kiemelten Tiszafüred, Kunhegyes, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések	20	120
III.2.2.	Környezetipari beruházások támogatása	Tiszafüred, Kunhegyes, Abádszalók, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések	0	1.500
III.2.3.	Fejlett technológiájú ipar térségbe települése feltételeinek megteremtése (ipari parkok létesítése, iparterületek fejlesztése, vállalkozási övezet, befektetés ösztönzés)	Tiszafüred, Kunhegyes, Abádszalók, valamint a kunmadarasi vállalkozási övezetbe tartozó települések.	80	300
III. prioritás összesen			5270	15930
Mindösszesen			10881	61289

V. Mellékletek

V.1. Táblázatos mellékletek

- 1. Árvízvédelmi öblözetek**
- 2. Termálkutak**
- 3. Települési infrastruktúra**
- 4. Lakások állapota**
- 5. Népesség-változás (1870-2001)**
- 6. Vállalkozási szerkezet**
- 7. Kiskereskedelmi adatok**
- 8. Főbb termesztett szántóföldi növények termésátlagai (2004)**
- 9. Jellemző művelés ágak és átlagos aranykorona értékek megoszlása**
- 10. Állatállomány-összetétel**
- 11. A kistérségi településeinek rendezvényei**
- 12. Vonzerőleltár**
- 13. Szállásférőhelyek száma**
- 14. Vendégforgalom**

V.2. Térképi mellékletek

- 1. Elhelyezkedés**
- 2. Népesség változás**
- 3. Területhasználat**
- 4. Domborzati adottságok**
- 5. Talajtérkép**
- 6. Szántóföldi alkalmasság**
- 7. Védett természeti területek, ökológiai hálózat**
- 8. Vízgazdálkodás**
- 9. Árvízi öblözetek**
- 10. Intenzív mezőgazdaságra jellemző tájhasználat**
- 11. Természeti rendszerekhez igazodó tájhasználat**
- 12. Közlekedés**

V.3. Felhasznált irodalom

- Magyarország kistérségei Észak-Alföld 2000. június Központi Statisztikai Hivatal Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazgatóság
- Népszámlálás 2001. Területi adatok. Jász-Nagykun-Szolnok megye Központi Statisztikai Hivatal
- Tájékoztató a 2003. évi megyei munka-erőpiaci folyamatokról és a foglalkoztatási programokról, szolgáltatásokról. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Munkaügyi Központ 2004.
- Jász Krisztina – Turóczy Györgyi: A Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő romák helyzete. Háttér tanulmány Kézirat. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály 2002.
- Kanalas Imre – Szarvák Tibor – Szoboszlai Zsolt -T. Hargitai Judit: Jász-Nagykun-Szolnok Megye Információs társadalomra való felkészítésének stratégiája és operatív programja 2002. Kézirat. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály
- Szarvák Tibor: Térkapcsolatok Jász-Nagykun-Szolnok megyében 1999. Kézirat. MTA RKK ATI Szolnoki Társadalomkutató Osztály 2002.
- Szarvák Tibor: Munkavállalási stratégiák a munkanélküliek és az aktív dolgozók körében. – A tartós munkanélküliség kezelése vidéki térségekben. Szerk.: G. Fekete É. Miskolc-Pécs, MTA RKK Vidékfejlesztési Műhely. 2002. pp. 95–124.
- Nemzeti turizmusfejlesztési stratégia 2005-2013 (2005)
- Magyar Turizmus Rt. Marketing Terve (2005)
- A Tisza-mente integrált területfejlesztési, vidékfejlesztési és környezetgazdálkodási koncepciója és programja (2005)
- Tiszai Vízi Turizmus Fejlesztési Program (Aquaprofit 2005)- konzultáció
- Az Észak-Alföldi Régió területfejlesztési koncepciója és a területfejlesztési stratégiai Programja
- Tisza-tó térség területfejlesztési koncepciója (2005)**
- Tisza-tó turizmusának középtávú fejlesztési programja**
- Tisza-tó területrendezési terve**
- Tisza-tó térsége helyzetértékelése (2004)**
- A Tisza-tavi horgászturizmus fejlesztési programja (2002)**
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Turizmusfejlesztési Koncepció és Stratégiai Program 2003-2006 (2003)
- Jász-Nagykun-Szolnok megye agrár- és vidékfejlesztési koncepciója (2004)
- Közép-Tiszavidéki Kistérség agrárstruktúra és vidékfejlesztési programja, kistérségi kiegészítések
- A Tiszafüredi Kistérség Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjaival harmonizáló gazdaságfejlesztési programja 2004
- www.eszakalfoldi.hu
- www.vendegvaro.hu
- www.falutur.hu
- www.itthon.hu
- www.jnsz.hu
- Erdővagyon, Erdő-és fagazdálkodás Magyarországon, FVM Erdészeti Főosztálya Budapest 2004.
- Magyarország erdőállománya 2001, Állami erdészeti szolgálat 111p.
- Szolnok Megye fásítási terve
- Vadászati adattár

Árvízvédelmi öblözetek

Öblözet						
száma	neve	VIZIG	területe km ²	népessége fő	településeinek száma	védmű hossz
2.79.	Hortobágyi	T	1578	75030	15	88,6
2.80.	Tiszaörvényi	KT	6	0	0	3,4
2.81	Nagykunsági	KT	924	75911	6	90,9
2.82.	Fegyvernek-mesterszállás	Kt			4	

Termálkutak

Település	Kút neve	Kataszteri szám	Hasznosítás	Építés éve	Talpmélység (m)	Kifolyóvíz hőmérséklet (°C)	Hévíztermelés / Év (Mm ³)
Kunhegyes	Strand	15-16	fürdő	1961	998	58	52 / 1993
Nagyiván	vízmű 4	15-230	lezárva	1988	444	32	-
Tiszafüred	Strand 2	15-147	fürdő+kommunális	1981	1306	49	30 / 1989
Tiszafüred	Strand 1	15-24	fürdő	1959	946,8	48	100 / 1989
Tiszaörs	Strand	15-208	fürdő	1982	660	47	50 / 1993
Tiszaroff	TirX	15-109	lezárva	1971	1414	58	-

Forrás: VITUKI

Települési infrastruktúra

TELEPÜLÉS	Lakásállomány /az éves lakáép. és megszűnési stat. alapján, 80-tól a 84-évi mikrocenzus, 90-től népsz. alapján becsült adat/ 2003(település)	Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége 2003(település)	Üzemelő közkifolyók száma 2003(település)	Közüemi ivóvízvezeték hálózat hossza 2003(település)	Összes szolgáltatott víz mennyisége 2003(település)	Közcatornába elvezetett összes szennyvíz mennyisége 2003(település)	Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2003(település)	Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza 2003(település)	Közcatornahálózatba bekapcsolt lakások száma 2003(település)	Háztartásokból közcatornán elvezetett szennyvíz mennyisége 2003(település)	Közcatornán tisztítás nélkül elvezetett szennyvíz mennyisége 2003(település)	Közműves szennyvíztisztító berendezések (tervezett) kapacitása 2003(település)	Külső szolgáltatótól közvetlenül a telepre szállított folyékony hulladék 2003(település)	Háztartási gázfogyasztók száma 2003(település)	Összes gázfogyasztók száma 2003(település)	Gázzal fűtött lakások száma 2003(település)	Rendszeresen tisztított közterület 2003(település)	Rendszeres szemétyűjtésbe bevont lakások száma 2003(település)
Abádszalók	2045	161	73	48	187	128	1965	41	541	65	0	245	6150	1217	1312	1217	2	245
KUNHEGYES	3404	209	71	66	269	37	3298	8	340	26	0	0	8255	2263	2409	2263	4	2485
Nagyiván	516	34	17	13	47	0	498	0	0	0	0	0	0	288	306	288	0	0
Tiszabura	830	48	40	21	64	0	739	0	0	0	0	0	0	281	307	281	0	680
Tiszaderzs	636	29	18	20	31	0	572	0	0	0	0	0	0	324	344	324	0	370
TISZAFÜRED	5028	469	241	94	511	368	5028	117	2513	227	0	1280	6741	3852	4094	3852	35	2718
Tiszagyenda	541	28	39	13	29	0	434	0	0	0	0	0	0	173	193	173	0	462
Tiszaigar	407	23	24	23	24	0	393	0	0	0	0	0	0	222	237	222	0	0
Tiszaörs	672	44	36	18	64	0	672	0	0	0	0	0	0	321	343	321	1	650
Tiszaroff	972	53	37	23	58	0	972	0	0	0	0	0	0	377	411	377	0	967
Tiszaszentimre	1030	69	28	18	76	0	974	0	0	0	0	0	0	596	632	596	0	900
Tiszaszőlős		46	16	16	47	18	579	15	254	18	0	0	0	427	439	427	0	0
Tomajmonostora	358	17	27	21	19	0	325	0	0	0	0	0	0	171	183	171	0	0

4. számú melléklet

Lakások állapota

Település	Lakások száma	Hálózati vízvezetékkel ellátott lakások száma	Hálózati vízvezetékkel ellátott lakások aránya (%)	Meleg folyóvízzel ellátott lakások száma	Meleg folyóvízzel ellátott lakások aránya (%)	Vízöblítéses WC-vel ellátott lakások száma	Vízöblítéses WC-vel ellátott lakások aránya (%)	Közcsonnállal ellátott lakások száma	Közcsonnállal ellátott lakások aránya (%)	Hálózati gázzal ellátott lakások száma	Hálózati gázzal ellátott lakások aránya (%)	Központi fűtéses lakások száma
Abádszalók	2041	1459	71	1433	70	1311	64	584	29	828	41	589
Kunhegyes	3422	2509	73	2389	70	2229	65	429	13	2127	62	1402
Nagyiván	520	413	79	398	77	384	74	0	0	256	49	99
Tiszabura	824	575	70	512	62	510	62	0	0	216	26	128
Tiszaderzs	635	413	65	385	61	368	58	0	0	268	42	103
Tiszafüred	5692	4920	86	4758	84	4668	82	1490	26	3556	62	2353
Tiszagyenda	546	346	63	336	62	308	56	0	0	148	27	116
Tiszaigar	404	249	62	226	56	230	57	0	0	189	47	58
Tiszaörs	668	442	66	415	62	395	59	0	0	251	38	134
Tiszaroff	966	670	69	640	66	600	62	0	0	270	28	175
Tiszaszentimre	1019	737	72	698	68	670	66	0	0	498	49	268
Tiszaszőlős	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tomajmonostora	356	202	57	197	55	167	47	0	0	153	43	67
Kistérség össz.:	17093	12935	76	12387	72	11840	69	2503	15	8760	51	5492

Forrás: KSH

5. számú melléklet

Népességváltozás (1870-2001)

Település	Megjegyz.	Jelenlévő polgári népesség száma 1870	Jelenlévő polgári népesség száma 1890	Jelenlévő népesség száma 1910	Jelenlévő népesség száma 1930	Jelenlévő népesség száma 1941	Jelenlévő népesség száma 1949	Jelenlévő népesség száma 1960	Lakónépesség száma 1960	Jelenlévő népesség száma 1970	Lakónépesség száma 1970	Lakónépesség száma 1980	Lakónépesség száma 1990	Lakónépesség száma 2001
Abádszalók		4917	6553	7103	7463	7620	7985	7257	7144	6386	5971	5482	4965	4598
Kunhegyes		7272	8465	9832	10896	10767	11104	10989	11263	10116	9945	9628	8914	8520
Nagyiván		1901	2090	2159	2359	2277	2353	2258	2319	1749	1644	1455	1235	1230
Tiszaabony		2010	2409	2593	2658	2831	2797	2959	2858	2871	2690	2600	2464	2749
Tiszaderzs		1235	1466	1809	2000	2183	2372	2372	2479	2056	1923	1648	1356	1357
Tiszafüred		9365	11089	12276	13461	14057	14221	14981	15377	14422	13419	14341	14343	13747
Tiszagyenda		730	989	1491	1968	1697	1880	2029	1862	1649	1501	1295	1154	1077
Tiszaigár		1309	1756	1481	1635	1641	1659	1570	1754	1314	1228	1039	972	921
Tiszaörs		1691	2060	2268	2408	2454	2629	2482	2331	1953	1789	1718	1589	1507
Tiszaroff		2740	3712	3503	2871	3421	3617	3276	3501	2911	2727	2412	2157	1933
Tiszaszentimre		2765	3122	3691	3581	3839	3949	3853	3798	3272	3091	2738	2472	2356
Tiszaszőlős	1983-2002 Tfűred része	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tomajmonostora		549	651	771	1045	1125	1255	1287	1196	1147	1032	933	843	759
Kistérség össz.:		36484	44362	48977	52345	53912	55821	55313	55882	49846	46960	45289	42464	40754

Forrás: TEIR

Népesség minimum

Népesség maximum

		Vállalkozási szerkezet																	
		Vállalkozások száma					Vállalkozások száma létszám-kategória szerint							Vállalkozások száma gazdasági áganként					
település		Működő vállalkozások száma (átalakulásra kötelezett és megszűnő gazdálkodási formákkal együtt (év végén)	Működő jogi személyiségű vállalkozások száma (átalakulásra kötelezett gazdálkodási formákkal együtt, év végén)	Működő jogi személyiség nélküli vállalkozások száma (megszűnő gazd. formákkal együtt, év végén)	Működő egyéni vállalkozások száma (év végén)	Működő társas vállalkozások száma összesen (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd. Formákkal együtt, év végén)	Működő gazdasági szervezetek száma összesen	0 és ismeretlen számú főt foglalkoztató működő vállalkozások száma (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd. Formákkal együtt, év végén)	1-9 főt foglalkoztató működő vállalkozások száma (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd. Formákkal együtt, év végén)	10-19 főt foglalkoztató működő vállalkozások száma (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd formákkal együtt év végén)	20-49 főt foglalkoztató működő vállalkozások száma (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd. Formákkal együtt, év végén)	50-249 főt foglalkoztató működő vállalkozások száma (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd. Formákkal együtt, év végén)	250- és több főt foglalkoztató működő vállalkozások száma (megszűnő és átalakulásra kötelezett gazd. Formákkal együtt, év végén)	Működő vállalkozások száma a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban(A+B gazd.ág)	Működő vállalkozások száma a bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia, gáz-, gőz-, vízellátás nemzetgazdasági ágakban (C+D+E gazd.ág)	Működő vállalkozások száma a kereskedelem, Javítás nemzetgazdasági ágban (G gazd.ág)	Működő vállalkozások száma a szálláshely- szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban (H gazd.ág)	Működő vállalkozások száma a szállítás, raktározás, posta, távközlés nemzetgazdasági ágban (I gazd.ág)	Működő vállalkozások száma az ingatlanügyek, Gazdasági szolgáltatás nemzetgazdasági ágban (K gazd.ág)
Abádszalók	273	22	251	222	51	305	201	66	4	1	1	0	20	7	24	52	112	7	
Kunhegyes	429	47	382	308	121		260	148	12	5	4	0	38	49	130	36	25	67	
Nagyiván	49	7	42	37	12	65	31	12	2	4	0	0	20	4	4	6	2	3	
Tiszabura	54	2	52	46	8	75	37	16	0	0	1	0	9	1	3	17	8	2	
Tiszaderzs	45	8	37	29	16	57	24	21	0	0	0	0	8	1	8	7	14	1	
Tiszafüred	847	114	733	573	274	939	504	311	12	15	5	0	53	73	86	215	88	39	
Tiszagyenda	38	3	35	34	4	47	25	10	3	0	0	0	14	3	0	8	6	3	
Tiszaigar	32	2	30	24	8	37	18	12	0	2	0	0	5	1	10	5	6	0	
Tiszaörs	75	6	69	61	14	86	56	18	1	0	0	0	18	5	13	13	3	3	
Tiszaroff	71	6	65	53	18	81	49	19	2	1	0	0	11	3	1	18	12	8	
Tiszaszentimre	67	15	52	43	24	89	36	26	2	2	1	0	14	4	9	15	5	1	
Tiszaszőlős	0	0	0																
Tomajmonostora	15	3	12	12	3	18	8	7	0	0	0	0	6	0	0	4	0	1	
Kistérség össz.:	1995	235	1760	1442	553	1799	1249	666	38	30	12	0	216	151	288	396	281	135	

Forrás: KSH, 2003

Forrás: KSH, 2003

Kiskereskedelmi adatok

település	Kiskereskedelmi üzletek száma (gyógyszertárak nélkül)	Egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi hálózati egységek száma (gyógyszertár nélkül)	Gépjármű- üzemanyag kiskereskedelmi hálózati egységekszáma	Használtcikk-szaküzletek száma	Gépjármű-szaküzletek száma	Gépjárműalkatrész-szaküzletek száma	Motorkerékpár- és alkatrész szaküzletek száma	Élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma	Iparcikk jellegű üzletek és áruházak száma	Zöldség-, gyümölcs-szaküzletek száma	Hús-húskészítmény-szaküzletek száma	Hal- és halkészítmény-szaküzletek száma	Kenyér-, pékáru és cukrászati termék-szaküzletek száma	Alkoholtartalmú és egyéb italok szaküzleteinek száma	Dohányáru-szaküzletek száma	Egyéb nem kiemelt élelmiszert forgalmazó szaküzletek száma	Illatszer- szaküzletek száma	Textil- szaküzletek száma	Ruházati szaküzletek száma	Cipő-, bőráru- szaküzlet száma	Bútor,- háztartási cikk-szaküzletek száma	Elektromos háztartási cikk-szaküzletek száma	Vasáru-, festék-, üveg szaküzletek száma	Könyv-, újság-, papíráru-szaküzletek száma
Abádszalók	84	46	1	4	0	0	0	28	7	0	1	0	3	0	0	0	2	3	4	0	0	1	7	3
Kunhegyes	130	79	3	5	0	6	1	39	1	3	3	0	1	2	2	2	2	2	13	3	6	5	7	2
Nagyiván	13	7	1	0	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Tiszabura	22	16	1	1	0	0	0	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1
Tiszaderzs	11	4	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Tiszafüred	231	119	3	12	4	12	0	42	9	2	7	2	7	0	0	2	3	4	27	2	8	3	13	9
Tiszagyenda	10	8	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Tiszaigar	7	5	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tiszaörs	18	12	1	1	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0
Tiszaroff	26	13	0	1	0	0	0	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1
Tiszaszentimre	27	16	1	2	0	0	0	11	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
Tiszaszőlős	9	4	0	0	0	0	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tomajmonostora	5	4	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

**Főbb termesztett szántóföldi növények
termésátlagai (2004)**

Növényfajta	Tiszafüredi kistérség
	Me.: t/ha
Búza	4,79
Kukorica	6,42
Napraforgó	2,40
Repce	2,60

Forrás: FM hivatal

Jellemző művelési ágak és átlagos aranykorona értékek megoszlása (ha)

Település	A gyümölcsös terület aranykorona értéke	Gyümölcsös termő-terület	A szántó-terület aranykorona-értéke	Szántó- és szántóként használt kert	Erdő	Gyep legelő	Gyep rét	Halas-tó	Nádas	Mező-gazdasági terület	Termő-terület	Használt terület összesen
Abádszalók	32	4	15	4206	1145	365	4	16	73	4620	5853	6074
Kunhegyes	37	4	22	11696	998	1522	335	90	14	13591	14694	15539
Nagyiván	0	1	11	4961	11	2338	131	0	126	7436	7573	8067
Tiszabura	32	96	16	2503	400	501	21	0	0	3149	3549	3624
Tiszaderzs	30	0	10	1683	214	3	0	0	0	1703	1916	1933
Tiszafüred	0	34	13	6004	444	946	104	32	39	7160	7675	7984
Tiszagyenda	0	5	16	1441	92	94	11	0	0	1567	1659	1732
Tiszaigar	34	0	12	2192	140	2054	0	0	0	4258	4398	4739
Tiszaörs	30	2	13	1952	188	82	9	0	0	2071	2259	2291
Tiszaroff	30	3	14	2372	978	439	47	0	0	2878	3856	3905
Tiszaszentimre	29	3	17	3367	254	322	31	41	0	3756	4051	4280
Tomajmonostora	0	0	17	979	26	79	3	0	0	1082	1108	1128
Kistérség összesen		152		43356	4890	8745	696	179	252	53271	58591	61296

Forrás: ÁMÖ 2000

Állatállomány-összetétel (db)

Település	Szarvasmarha	Juh	Sertés	Tyúkféle	Egyéb baromfi	Ló
Abádszalók	213	471	16233	15468	879	92
Kunhegyes	2330	3450	24954	27145	14501	87
Nagyiván	803	3977	1363	8317	440	21
Tiszabura	277	1810	757	17142	1534	8
Tiszaderzs	41	80	588	7612	689	13
Tiszafüred	958	2258	3026	27277	2542	103
Tiszagyenda	31	11	1378	17588	569	23
Tiszaigar	1390	101	406	5800	648	14
Tiszaörs	340	601	857	7292	1067	11
Tiszaroff	329	1170	876	9410	775	44
Tiszaszentimre	349	1594	8224	9324	1789	44
Tomajmonostora	138	101	881	5411	363	12
Kistérség összesen	7199	15624	59543	157786	25796	472

Forrás: ÁMÖ 2000

A kistérség településeinek rendezvényei

Település	Kulturális hagyományok, rendezvények, összejövetelek
Abádszalók	Népzenei Együttesek Minősítő Versenye, népzenei gálaműsor, Tisza-tavi Vízikarneval: vízi tusa, Tisza-tó átúszás, Nemzetközi rockpódium, Tisza-tó szépe választás, Abádszalóki Lovasnap, Szalóki Népi és Sportjátékok Nemzetközi Fesztiválja, „Ki a legény a gáton” erős emberek vetélkedője, népi játékok, falusi virtusa, lovasbemutató, Falukarácsony
Kunhegyes	Legénybot-alkotótábor, Jász-Nagykun Citeratalálkozó, Locsoló-, Erzsébet-, Katalin bál, Pünkösdlő, Karácsonyi koncert, Népi mesterségek oktatása, Képzőművész-kör, Mikulás-járás, Dózsa Gála, Pátria Művészeti Iskola, Néptáncgála, Konok Kunok Napja, Hegyesi-Napok, Mihály-napi sokadalom, Térségi Énekverseny
Nagyiván	Pünkösdi vigasság, Búcsú
Tiszabura	Romanap
Tiszaderzs	Szüreti Bál, Falunap, Augusztus 20., Majális
Tiszafüred	Városi gyermeknap, Pünkösdi Kórushangverseny, Pünkösdi Kupa, Halasi Napok, Néptáncgála
Tiszagyenda	-
Tiszaigar	Falunap, játékonysági rendezvények, ünnepekhez kötődő rendezvények
Tiszaroff	Tiszaroff találkozó, Nőnap bál, Farsangi bál, Fenyőbál
Tiszaszentimre	Szüreti bál, Gyermeknap, Falunap, Farsangi Bál, Fenyőünnep
Tiszaszőlős	-
Tiszaörs	Farsang, „Fut a falu” tömegsportnap, szüreti felvonulás és bál, Templonbúcsú
Tomajmonostora	-

Forrás: Közép-Tiszavidéki Kistérség agrárstruktúra és vidékfejlesztési programja, kistérségi kiegészítések

Vonzerőleltár

Vonzerők	Termálfürdő, termálstrand	Műemlék, kastély, kúria	Népi építészeti emlék, népművészeti termék	Múzeum, Tájház, kiállítás	Védett természeti érték, arborétum	Rendezvény	Mozi, színház, műv. ház	Hajóállomás	Kishajókikötő	Horgászati lehetőség	Lovaglási lehetőség	Szálloda, panzió	Falusi vendéglátás, turistaház	Kemping	Étterem, cokrásza	Információvételi lehetőség
Abádszalók	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kunhegyes	+	+	+		+	+				+	+	+	+		+	
Nagyiván		+		+	+	+				+					+	
Tiszabura		+			+	+				+			+		+	
Tiszaderzs		+	+		+	+			+	+			+		+	
Tiszafüred	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Tiszagyenda		+			+								+			
Tiszaigar					+	+							+		+	
Tiszaörs	+	+	+	+	+	+				+		+	+		+	
Tiszaroff		+	+		+	+				+		+	+		+	
Tiszaszentimre		+			+	+							+		+	
Tiszaszőlős									+	+					+	
Tomajmonostora		+			+											

Szállásférőhelyek száma

Településnév	Panziók szállásférőhelyeinek száma		Turistaszállások szállásférőhelyeinek száma		Kempingek szállásférőhelyeinek száma		Nyaralóházak szállásférőhelyeinek száma		Fizetővendéglátás szállásférőhelyeinek száma		Szállodák szállásférőhelyeinek száma		Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma /Szervezett fizetővendéglátás nélkül/		Falusi szállásadás szállásférőhelyeinek száma		Magán fizetővendéglátás szállásférőhelyeinek száma		Összes magánszállás férőhelyeinek száma		Vendéglátóhelyek száma		Ebből éttermek és cukrászdák száma	
	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003
Abádszalók	96	116	0	14	1128	1470	196	333	0	112	40	102	1460	2147	1104	2415	0	0	1104	2415	68	64	16	53
Kunhegyes	0	0	0	128	0	110	0	54	0	0	52	36	52	328	0	0	30	70	30	70	45	55	8	45
Nagyiván	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	8	0	3
Tiszabura	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	10	0	0	10	10	14	12	1	4
Tiszaderzs	0	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	100	8	70	0	0	8	70	5	5	2	4
Tiszafüred	152	297	60	65	2170	2422	221	363	127	11	50	55	2653	3213	0	0	390	508	390	508	100	94	20	63
Tiszaigarda	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	4	4	4	0	0
Tiszaigár	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5	1	2
Tiszaörs	62	46	0	0	0	0	0	46	0	0	0	0	62	92	0	8	0	0	0	8	13	11	2	8
Tiszaroff	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	112	0	112	10	16	0	0	10	16	14	19	3	15
Tiszaszentimre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	4	10	11	1	7
Tiszaszőlős	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	6	-	3
Tomajmonostor a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	3	0	0
Összesen	310	459	60	207	3298	4102	417	796	127	123	142	305	4227	5992	1132	2527	420	578	1552	3105	286	297	54	207

Vendégforgalom

	Vendégek száma összesen a kereskedelmi szálláshelyeken /Szervezett fizetővendéglátás nélkül/		Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken /Szervezett fizetővendéglátás nélkül/		Külföldiek által elítöltött vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken /Szervezett fizetővendéglátás nélkül/		Vendégek száma a magán fizetővendéglátásban és a falusi szállásadásban		Külföldi vendégek száma a magán fizetővendéglátásban és a falusi szállásadásban		Vendégéjszakák száma a magán fizetővendéglátásban és a falusi szállásadásban		Külföldiek által elítöltött vendégéjszakák száma a magán fizetővendéglátásban és a falusi szállásadásban		Vendég száma összesen		Vendégéjszakák száma összesen		1 vendégre jutó vendégéjszakák száma		Összes szállásférőhely		Átlagos évi kapacitás-kihasználtság (%)	
	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003	1998	2003
Abádszalók	12700	23275	34558	53219	3750	861	3311	10883	305	295	11607	33834	1767	1708	16011	34158	46165	87053	2,8	2,5	2564	4562	4	5
Kunhegyes	95	1584	402	3704	156	774	411	980	130	450	1293	1834	380	834	506	2564	1695	5538	1,6	2,1	82	398	1	4
Nagyiván	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tiszabura	0	0	0	0	0	0	15	0	0	0	15	0	0	0	0	0	15	0	0	0	10	10	0,4	0
Tiszaderzs	0	184	0	352	0	10	16	252	0	80	162	900	0	194	16	436	162	1252	10,0	2,8	8	170	5	2
Tiszafüred	17023	12574	80777	53868	38960	30060	910	1189	375	394	4100	4730	1295	1854	17933	13763	84877	58598	4,7	4,2	3043	3721	6	4
Tiszagyenda	0	0	0	0	0	0	0	5	0	1	0	33	0	1	0	5	0	33	0	6,6	0	4	0	2
Tiszaigar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tiszaörs	722	1275	3147	3208	350	262	0	17	0	4	0	182	0	56	722	1292	3147	3390	4,3	2,6	62	100	13	9
Tiszaroff	0	1856	0	2739	0	424	2	12	0	2	4	93	0	2	2	1868	4	2832	2	1,5	10	128	0,1	6
Tiszaszentimre	0	0	0	0	0	0	0	26	0	0	0	130	0	0	0	26	0	130	0	5	0	4	0	8
Tiszaszőlős	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-	0
Tomajmonostora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	30540	40748	118884	117090	43036	32391	4665	13364	810	1226	17181	41736	3442	4649	35205	54112	136065	158826	3,8	2,9	5779	9097	6	4

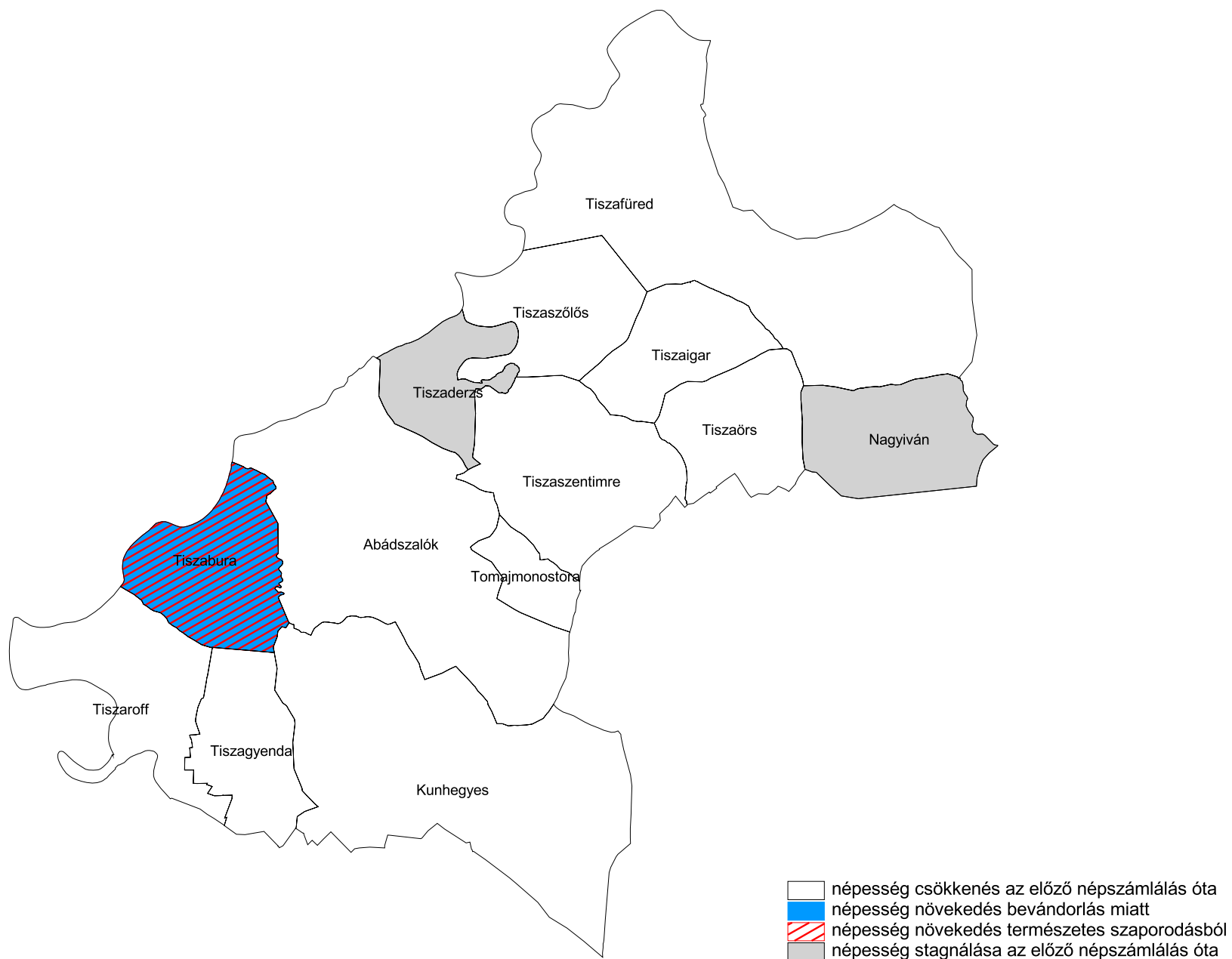
Forrás: KSH 1998, 2003

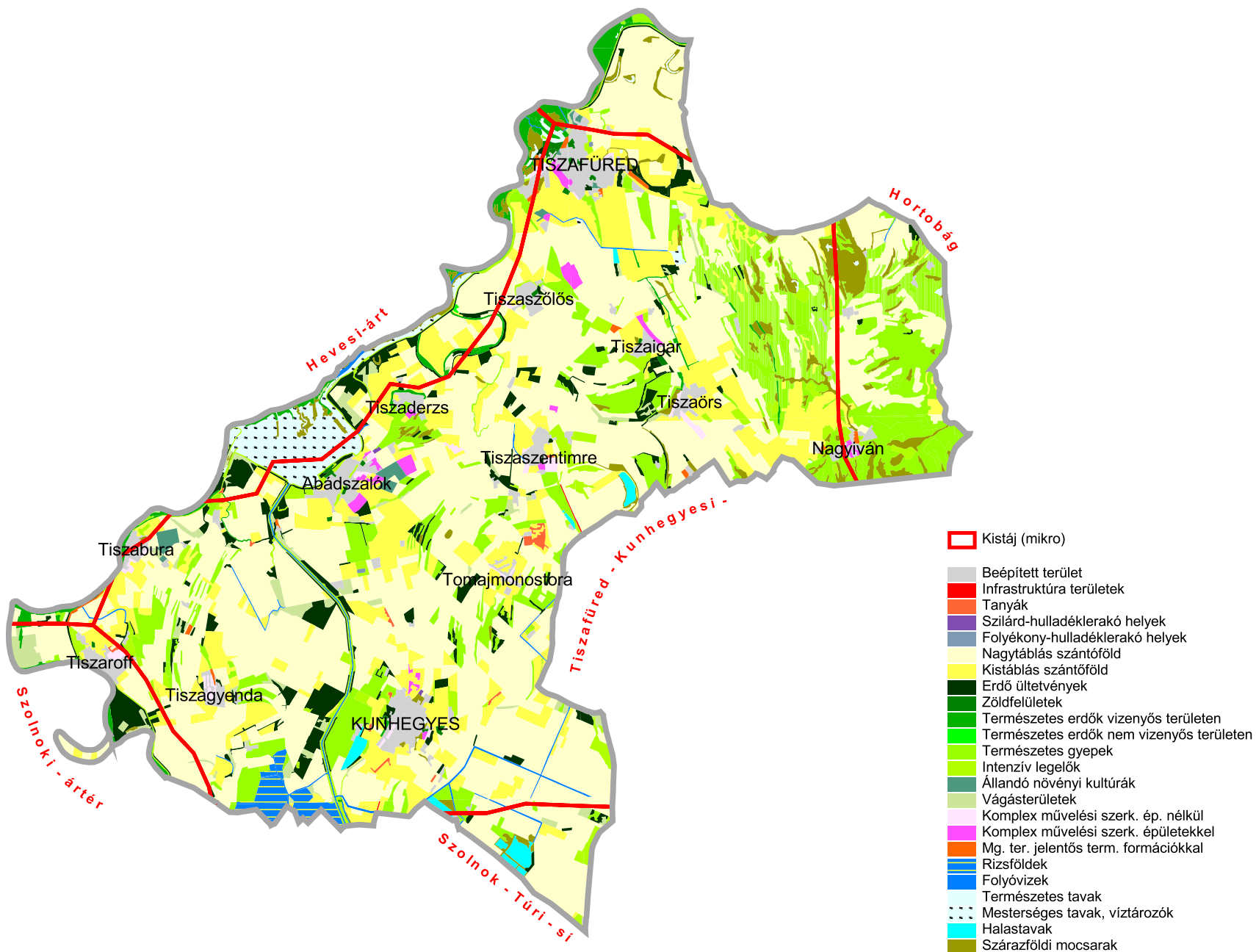
1.

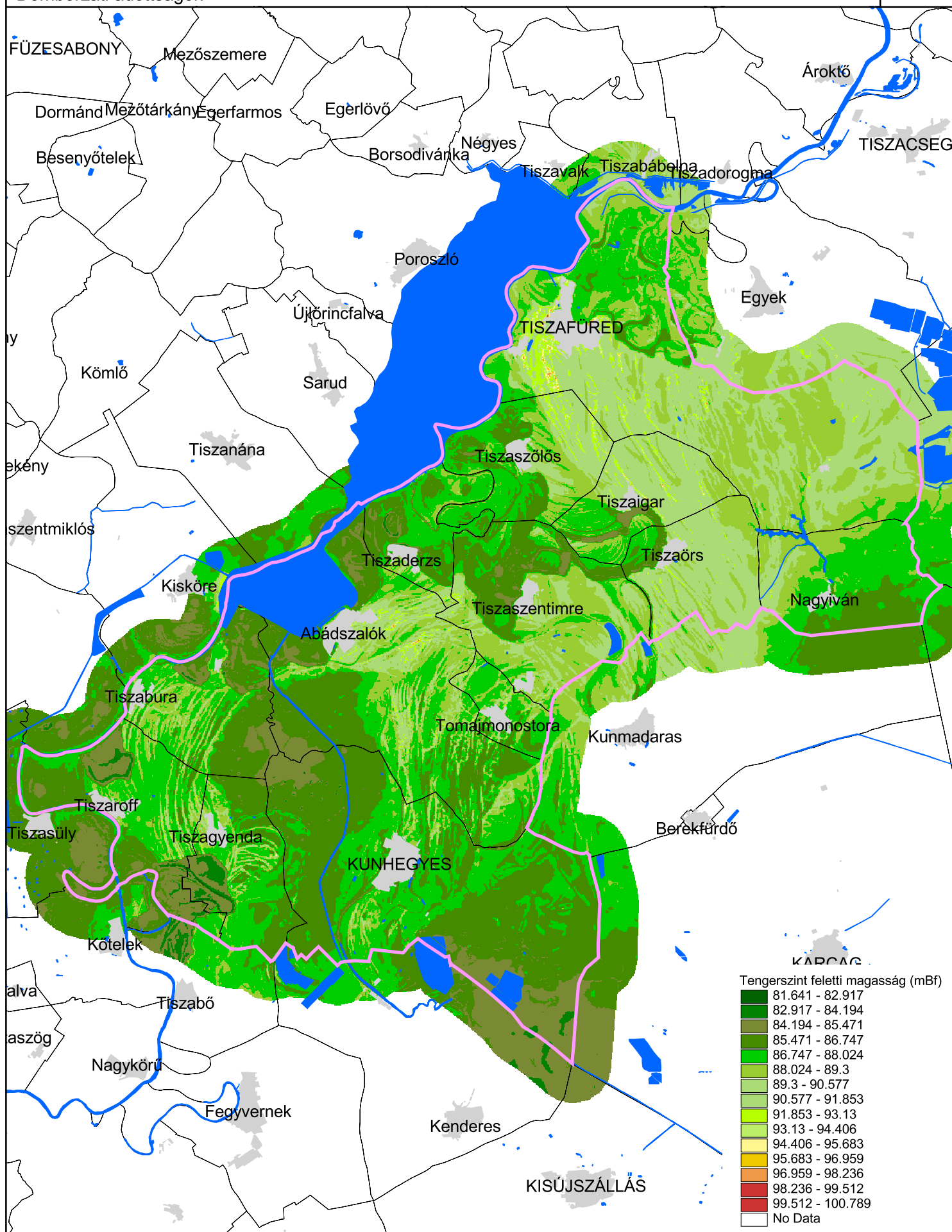

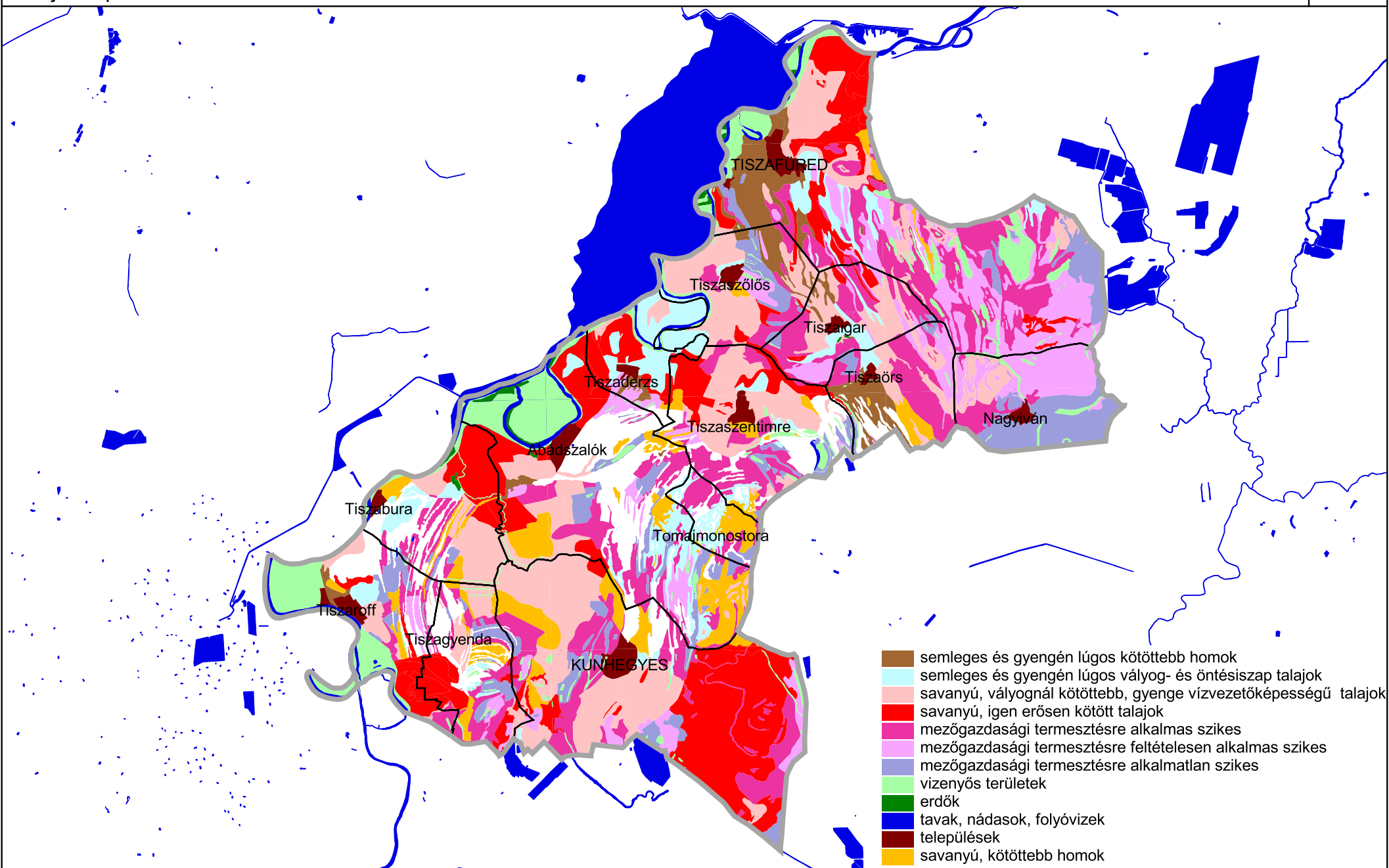
KÉSZÜLT: a VÁTI Kht. Térségi Tervezési Irodáján 2005.-ben

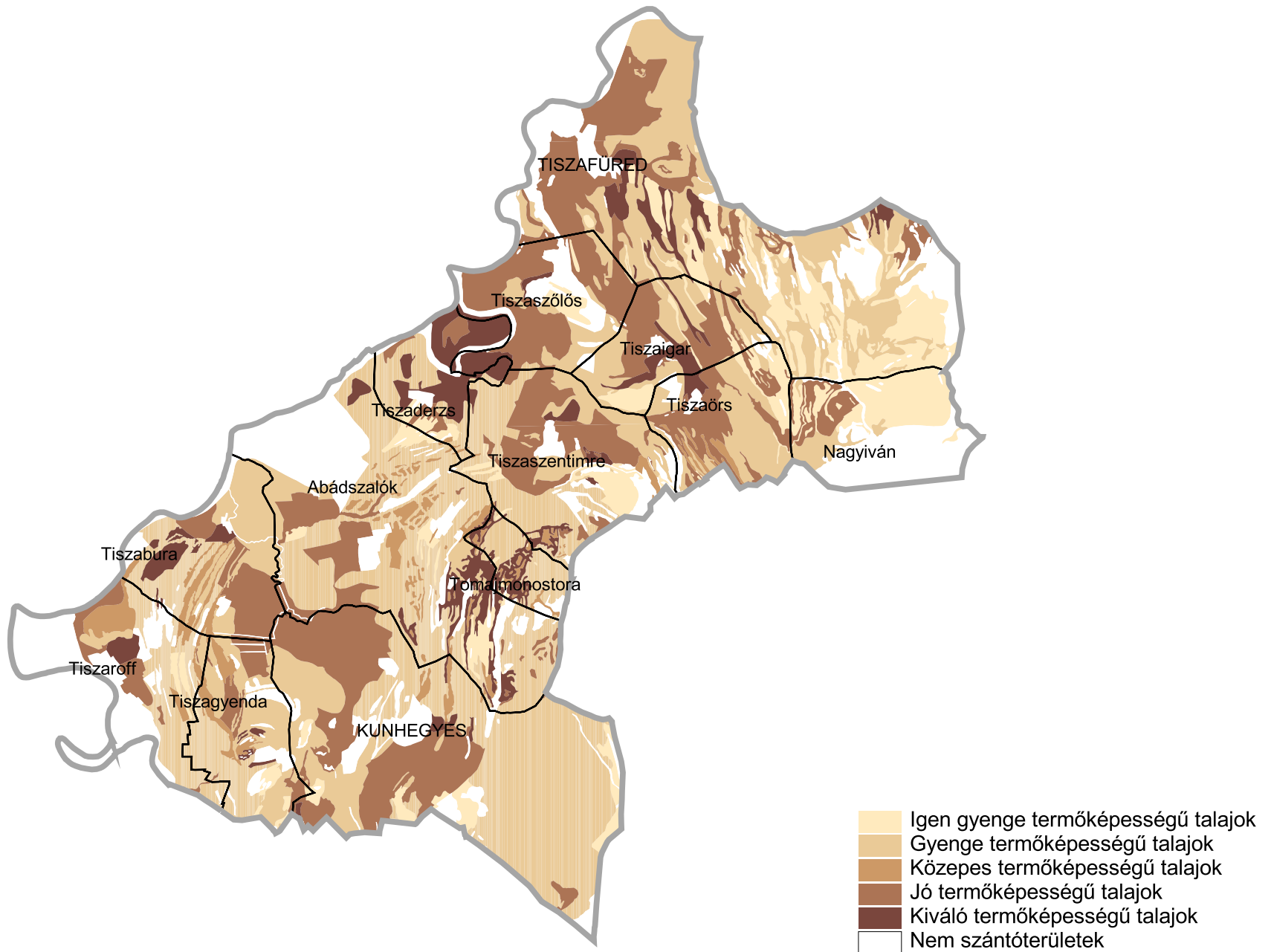
M = 1:275 000

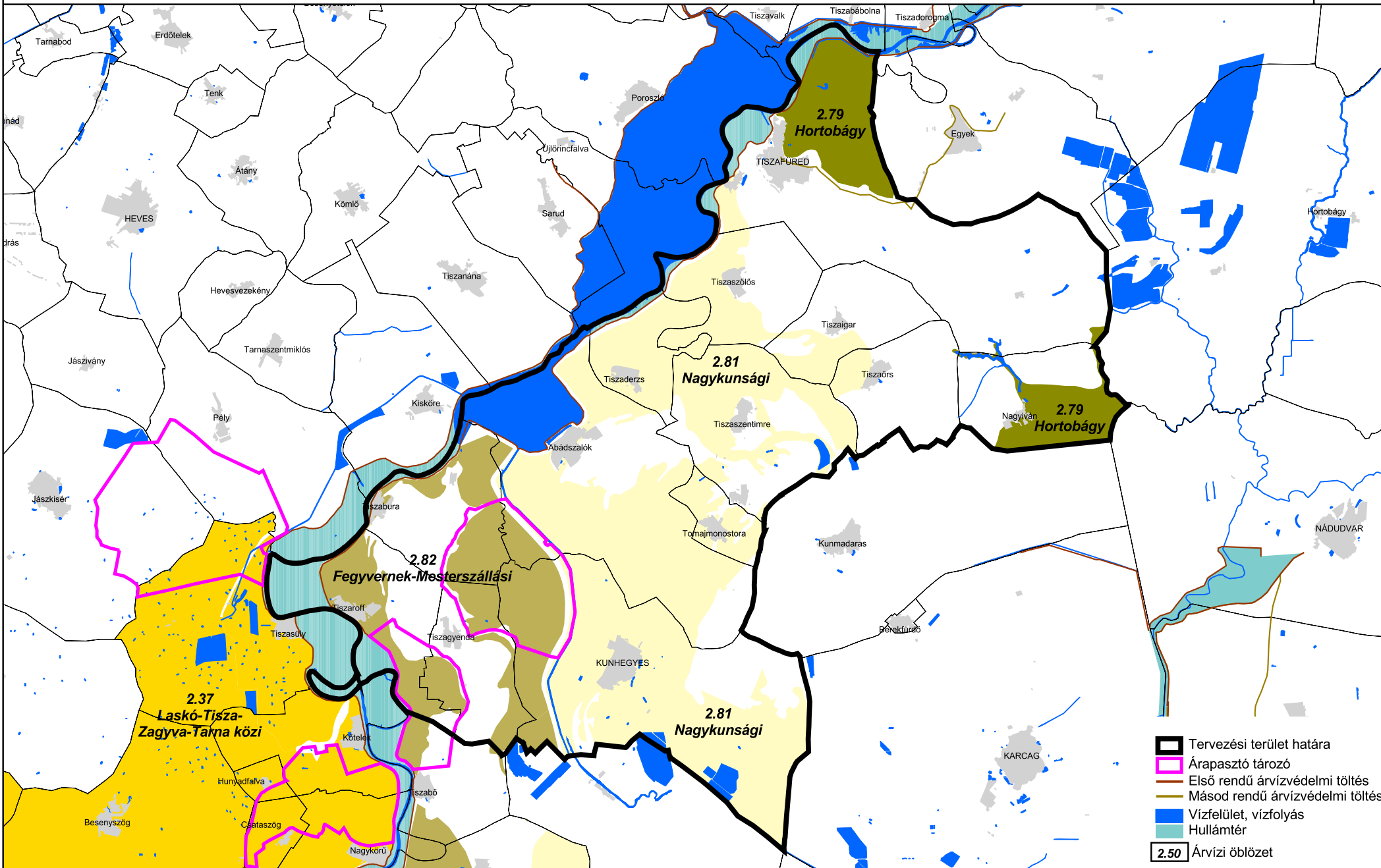

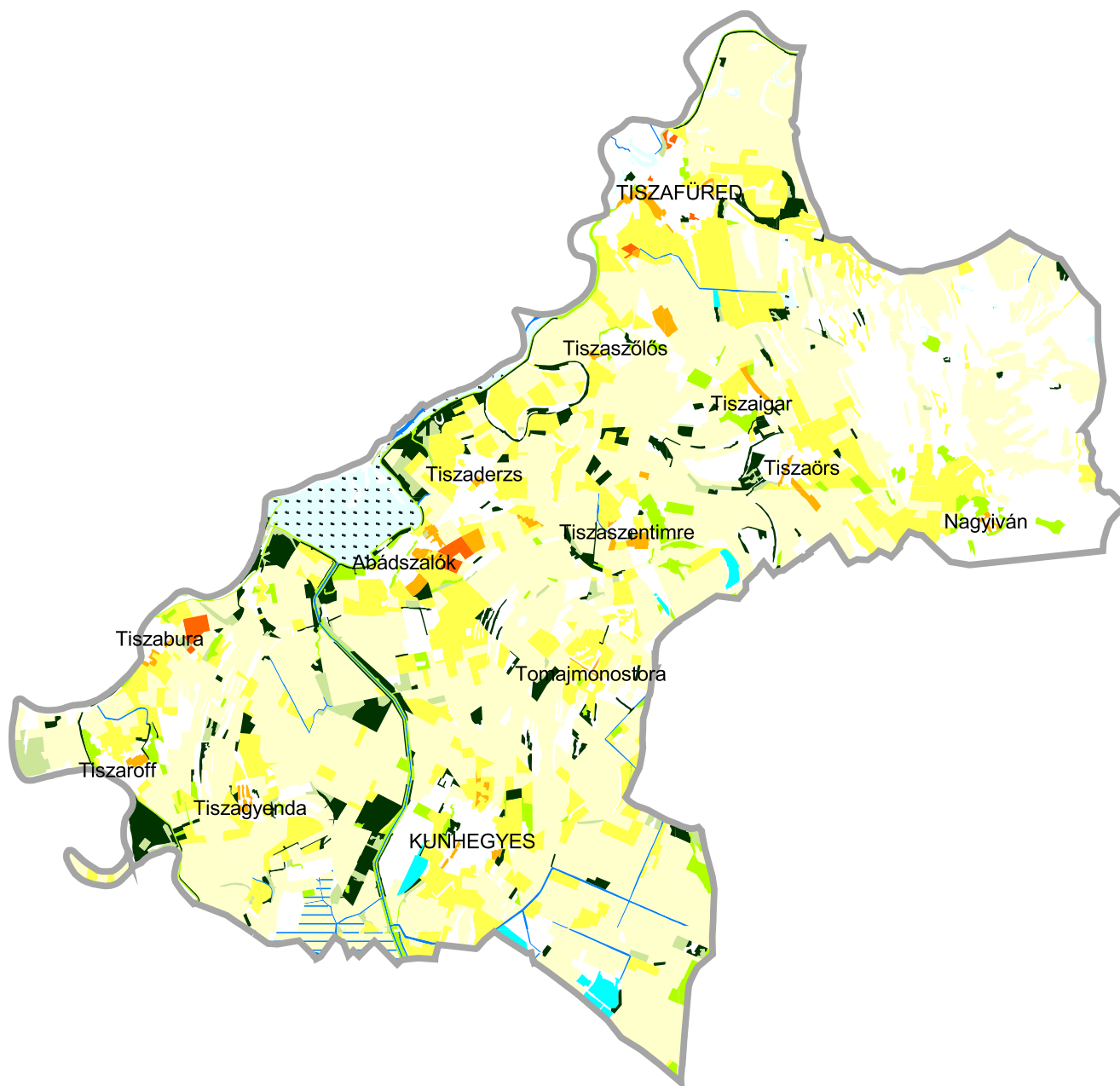

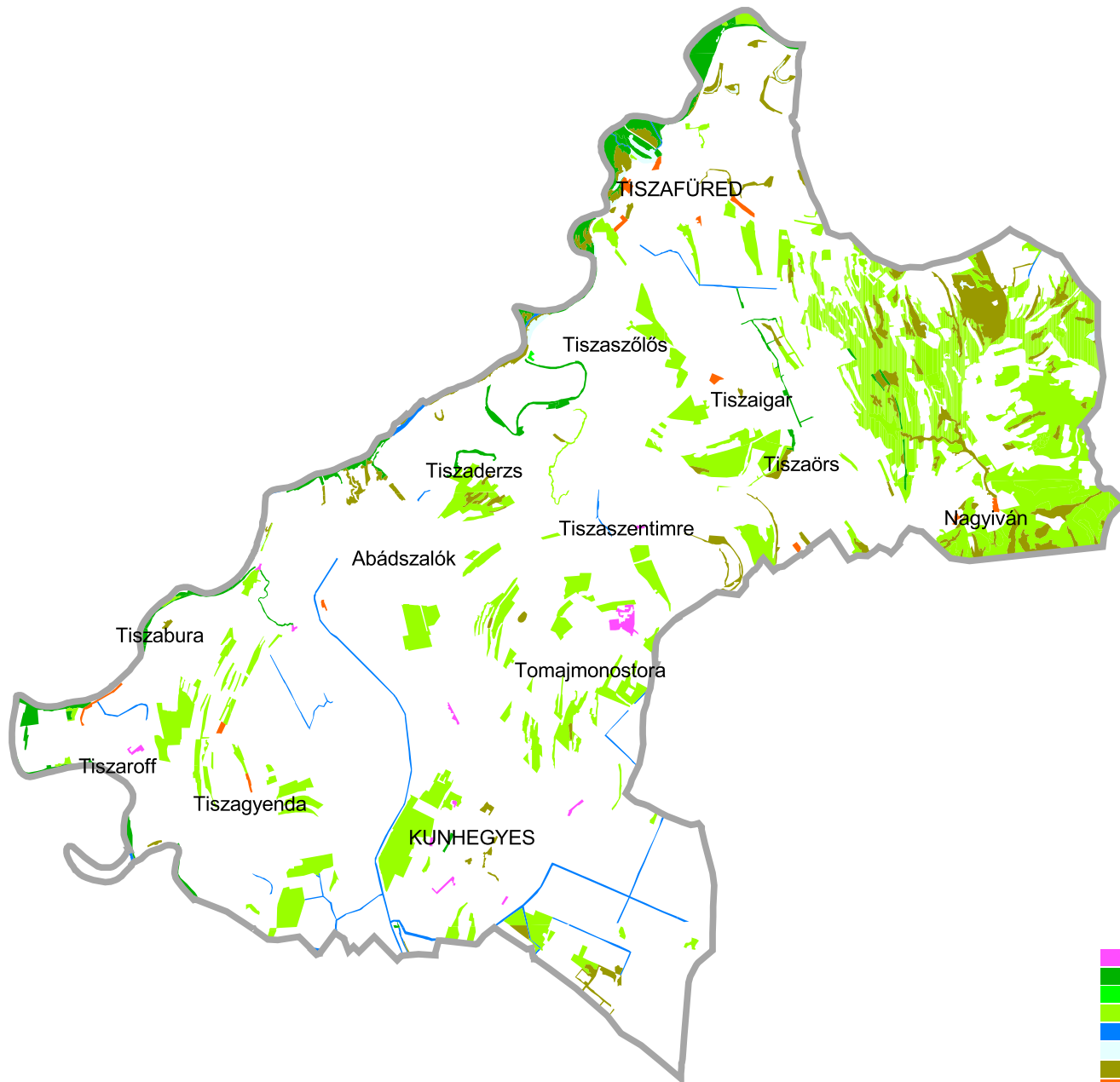

Árvízi öblözetek

- Nagyábrás szántóföld
- Kistáblás szántóföld
- Erdő ültetvények
- Intenzív legelők
- Állandó növényi kultúrák
- Vágásterületek
- Komplex művelési szerkezet
- Rizsföldek
- Folyóvizek
- Természetes tavak
- Mesterséges tavak, víztározók
- Halastavak

- Tanyák
- Természetes erdők vizenyős területen
- Természetes erdők nem vizenyős területen
- Természetes gyepek
- Folyóvizek
- Természetes tavak
- Szárazföldi mocsarak
- Mg. ter. jelentős term. formációkkal

